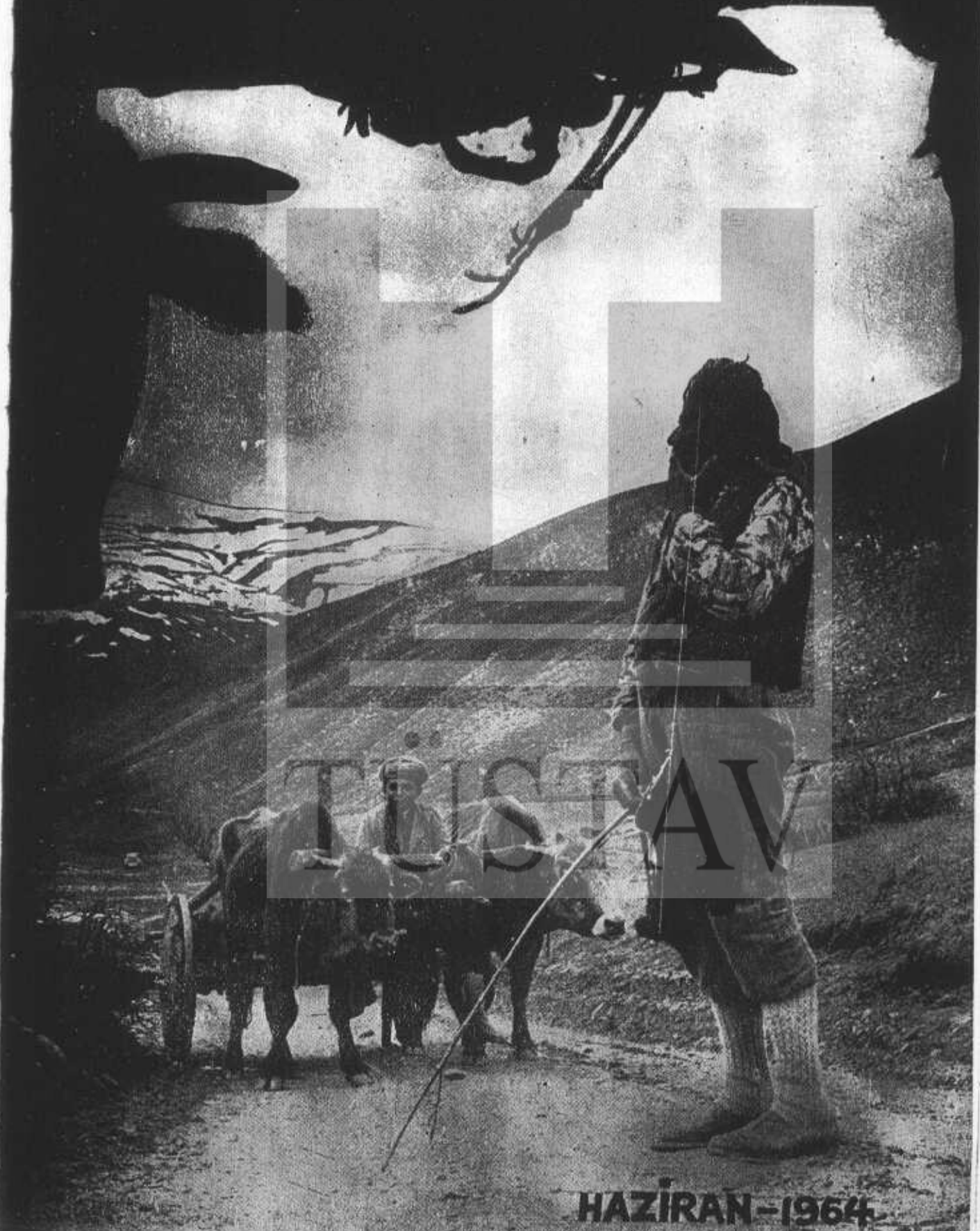

sosyal adalet

HAZİRAN-1964

SOSYAL ADALET

aylık siyasî fikir dergisi

YIL : 2, SAYI : 19/3

İmtiyaz sahibi :
Cemal Halkı Selek

Yazı İşleri Müdürü
Remzi İnanc

Yazı kurulu başkanı
Prof. Sadun Arın

Yönetim yeri :
Olgunlar Sokak, 8/1

Bakanlıklar - Ankara
Kısa adres : P. K. 193
Yenişehir - Ankara

Fiyatı : 250 kuruş. Yıllık
abone 24, altı aylık 12
liradır. Yurt dışı abone-
lerde posta ücreti
abone bedeline eklenir.

Hân - reklam : Beher sütünde
santimi 25 lira ★ Tam sayfa
ve renkli hânlar için özel
tarife uygulanır.

Dizilip basıldığı yer :
Ankara Basım ve Ciltevi — Ankara
Rüzgârlı Sokak No. 31

İÇİNDEKİLER

- Seçimler ve ötesi : Mehmet Ali Aybar
Açık rejime doğru : Niyazi Ağırnaslı
Tartışma zorunluğu : Samim Kocagöz
Kalkınan köy : Halim Köylü
Toprak bayramı : Aydos Toros
İhracat işlerimizin düzenlenmesi : M. Gabby
Yönetici kişi üzerine : Yılmaz Halkacı
Petrol : Tosun Kaya
Türk işçi hareketini nereye götürmek
istiyorlar : Sina Pamukçu
Bir toplu sözleşme geçidi : Şaban Erik
Karın ekonomisinin resmî sektöründe : Ahmet Top
Bir eşkiyanın hayatı : Halil AYTEKİN
Köpekleri değiştirim : Fakir Baykurt
Meksika devriminin iki yüzü : A. Gunder Frank
Brezilyadaki son hükümet darbesinin anlamı : Suat Aksoy
Sosyal demokratik federasyon : Mete Tunçay
Lâtin Amerika : Türkkaya Ataöv
Ortadoğu : Arslan Başer Kafaoğlu
Öhhööö : Hüseyin Korkmazgil
Kapak fotoğrafı : Efkret Otyam

a y r ı c a

Olaylara Bakış — Naima Anlatıyor — Fıkralar —
Bize Gelen Yayınlar

(Basıldığı tarih : 15 Haziran 1964)

sosyal adalet

aylık siyasi fikir dergisi

Olaylara Bakış

**T.İ.P. ne saldırılar★ Seçimler ve toplumcu akım★
Kıbrıs buhranının öğrettikleri ★ Nehru öldü★**

T. İ. P. ne SALDIRILAR

Geçen ayın en dikkati çeken olaylarından biri, Türkiye İşçi Partisi genel başkanı Mehmet Ali Aybar'ın Bursa nutkunun Kıbrıs'la ilgili kısmının tahrif edilerek bu partiye karşı yapılmış olan hücumlardır. Bu hücumlar, bir ara, Partinin Ankara'daki binasına fiili tecavüz şeklini almak istidadını bile göstermiş, fakat Devletin emniyet kuvvetleri tarafından daha başlangıcında önlenmiştir.

Aybar ne Demişti

Bu saldırıların gerçek nedenini anlayabilmek için Aybar'ın ne söylemiş olduğunu tekrar hatırlamak lazımdır. Geçen sayımızda nutkun önemli kısımları aynen yayınlanmıştı. Okurlarımızın bunu tekrar gözden geçirmelerini dileriz. Aşağıya nutkun iki ayrı pasajını aynen alıyoruz :

«Kıbrısta kanlı olaylar devam ediyor. İlk iş bu olaylara son vermektir. Ada'da Birleşmiş Milletlerin silâhlı kuvvetleri bunun için bulunuyor. Bunların pasif kalmamaları sağlanmalıdır. Aynı zamanda, bu yolda artık kan da akıtmış oldukları gözönünde tutularak, Kıbrıs'lı Türkler can mal emniyetine, insanca yaşamının şartı olan

temel haklara kavuşturulmalıdır. Ve bu statüleri güvenlik altına alınmalıdır.»

«Türkiye gerçekçi ve kişiliği olan bir dış politikaya dönmelidir. Güvenliğimiz de hızlı kalkınmamız da buna bağlıdır. Bunun Batı Dünyasına sırt çevirmek anlamına gelmeyeceğini, bilmen söylemeğe lüzum varmı? Ama böyle bir dış politikanın herşeyden önce Türkiye'nin milli menfaatlarına göre ayarlanacağı mühakkaktır.»

İşte, gerici ve tutucu kuvvetleri ve çıkarıcı çevreleri evvelâ şaşkına döndüren sonra da çileden çıkaran bu sözler olmuştur. Fakat bu sözlerde ne var? Bu sözlerden ne çıkar ki? Bu sözlerden şu çıkar ki, Türkiye'deki toplumcu hareket ve onun tek siyasi organı olan Türkiye İşçi Partisi Kıbrıs davasına sahiptir, dış politikada milli menfaatlerimizin herşeyin üstünde tutulmasını savunur ve Batı Dünyasına sırt çevirmek niyetinde değildir.

Hücumların Gerçek Nedeni

Halbuki gerici, tutucu ve çıkarıcı çevreler toplumcu akımı böyle tanımak ve tanıtmak istemiyorlardı. Yıllardan beri toplumculuk vatan hainliği, kökü dışarda bir akım olarak tanıtmak istenmiş ve bunda bir

hayli de başarı kazanılmıştı. Birçok vatandaşlar, bu devamlı propogandanın etkisiyle toplumcu akımın vatanseverliğinden gerçekten şüphe eder olmuşlardı.

Tutucu ve çıkarıcı çevrelerin bu iftira ve yalan kampanyasına bundan böyle artık daha da fazla önem vermeleri gerekiyordu. Çünkü toplumcu akımın memleketimizin ekonomik ve sosyal meselelerine getirdiği olumlu çözümler halka duyurulmağa ve büyük tasvip görmeğe başlamıştı. Bu yönden toplumcu akıma ve onun partisine hücum etmeğe imkân yoktu. Halkın kütle halinde İşçi Partisine girmesini ve onun etrafında kümelenmesini önleyen tek engel, yıllardan beri toplumcu akıma karşı yürütülen iftira kampanyasının, bu akımın vatanseverliği hakkında kafalarda yarattığı şüphelerdi. Bundan dolayıdır ki, gerici ve tutucu çevrelerin toplumcularla olan mücadelelerinde artık tek silâhları bu şüpheliyi canlı tutmaktır.

Halbuki Bursa nutkunda, toplumcu akımın en selâhiyetli ağı bu şüpheliyi kesin bir şekilde dağıtmıştır. İşte gerici ve tutucu çevreleri şaşırta ve kızdıran asıl bu olmuştur. Böylece en kuvvetli silâhlarını kaybetmek ve toplumcularla sadece fikir alanında ve gerçekler çerçevesi içinde mücadele etmek zorunda kalacaklardı. Fakat bu, onlar için mutlak bir yenilgi demektir. Bunu elbetteki göze alamazlardı. O halde yapılacak şey Bursa nutkunu tahrif etmek ve İşçi Partisi hakkındaki şüpheleri yeniden canlandırmaktır.

Ve Sonuç

Gazeteler, tutumlarına ve mizaçlarına göre, ya nutku tamamıyla tahrif ederek, İşçi Partisinin Kıbrıs diye bir dâvası olmadığını, ya da okuyucularında aynı düşünceyi yaratacak karışık şeyler yazdılar. Buna rağmen halkta umdukları tepkiyi görmeyince, telaşları bir kat daha artan karanlık çevreler, bazı kimseleri tahrik ederek, olaydan 4 gün sonra gece saat 10.30 da İşçi Partisinin Ankaradaki İl Merkezini tahrip ettirmek istediler.

Sonuç ne olmuştur? Toplumcu hareket bu hücumlar sayesinde saflarını biraz daha sıklaştırmış, ve yavaşta olsa meydana çıkmakta olan gerçek sayesinde halk gözündeki itibarı biraz daha artmıştır.

SEÇİMLER ve TOPLUMCU AKIM

7 Haziranda yapılan kısmi Senato seçimlerine, toplumcu akımın ne parti olarak, ne de bağımsız adaylar vasıtasıyla iştirak etmesine imkân verilmemiştir. Hergün biraz daha güçlenen ve özlediğimiz modern ve mutlu Türkiye'yi kurabilecek tek kuvvet olan toplumcu akımın bu seçimlerde sesini duyurmasının önlenmesini, sadece siyasî bir oyun ve basit bir haksızlık olarak görmüyoruz. Öyle olsaydı başka bir yol tutar, burada bahsetmeye bile lüzum görmezdik. Fakat biz bu olayda, demokrasimizin geleceği hakkında ciddi endişeler uyandıran bir zihniyetin artık modası geçmiş karanlık kurnazlığını görüyoruz.

Evvelâ Olaylar

Evvelâ olayları kısaca görelim : Seçim kanunlarına göre, bir partinin seçimlere girebilmesi için 6 aydan beri en az 15 ilin bütün ilçelerinde teşkilâtını tamamlanmış olması şarttır. Bunu gösönünde tutan İşçi Partisi, mahalli seçimlerden sonra, olağanüstü bir gayret göstererek, 7 Haziran 1964 ten tam 6 ay evvel, yani 6 Aralık 1963 te bu şartı gerçekleştirmişti. Fakat Yüksek Seçim Kurulu, bahis konusu 6 aylık sürenin, oy verme günü olan 7 Hazirandan değil de, İlçe Seçim Kurullarının teşkil edildiği 1 Nisandan itibaren hesap edilmesi gerektiği şeklinde bir yorum yaparak İşçi Partisinin 7 Haziran seçimlerine giremeyeceğine karar verdi.

Yüksek Seçim Kurulunun bu yorumu ve kararı cidden hayret ve üzüntü vericidir. Bir kere, dar şekli hukukçuluk bakımından bile, 6 aylık sürenin başlangıcını, oy verme günü gibi manidar bir tarih değil de, seçim kurullarının teşkil gibi, seçim işleminin herhangi bir safhasını gösteren bir tarih olarak yorumlamak, imkânsız değilse bile, çok, ama pekçok tartışılacak ve su götürcek bir yorumdur.

Kaldı ki, Yüksek Seçim Kurulundan, dar şekilli hukuk bakımından haklı olsaydı bile, böyle bir yoruma gitmemesi beklenirdi. Çünkü bilindiği gibi, bahis konusu 6 aylık sürenin konulmasından maksat, memlekette önemli bir fikir akımını temsil etmeyen ve dolayısıyla gelişme şansı olmayan küçük partilerin, radyoyu, resmi makamları ve seçmen vatandaşları boşu boşuna işgal etmelerini önlemektir. Halbuki T. İ. P. toplumcu akımın tek siyasî partisi olup hergün gelişmektedir. Bu sebepten Yüksek Seçim Kurulunun, kanun hükümlerini, hatta müsaait olmasaydı bile, aksi istikamette zorlayarak bu partinin seçimlere girmesini sağlaması gerektirdi. Aşıkardır ki, Yüksek Seçim Kurulunun tek vazifesi seçimlerin dürüst bir şekilde yapılmasını sağlamaktır. Seçimlerin dürüst olmasının ilk şartı ise, ciddi bütün partilerin seçmelere girebilmesidir.

Millet Partisinin de seçimlere girmesinin önlenmiş olmasını, aynı sebeple, olumsuz bir hareket olarak karışıyoruz.

Diğer Olay

Türkiye İşçi Partisinin seçimlere giremeyeceği kesin olarak belli olunca, toplumcu akımı çaresiz ve eli böğründe bırakmamak için, parti Genel Başkanı İstanbul'dan bağımsız aday olarak seçimlere girmeğe karar verdi. Artık buna da engel olunabileceği kimsenin aklına gelmediği için toplumcular köy köy, kahve kahve ve ev ev dolaşıp Mehmet Ali Aybar'ı mutlaka seçtirmek için hazırlığa giriştiler.

Fakat son anda buna da mani olundu. İstanbul Seçim Kurulu, vaktiyle bir mahkûmiyeti olduğu gerekçesiyle Aybar'ın adaylığını iptal etti. Buna karşı aynı gün itiraz edildiği halde, suçan şekli sebeplerle bu itiraz Yüksek Seçim Kurulu tarafından reddedildi.

Gerçek Durum ve Anayasamız

Yapılan işteki apaçık kanunsuzluğu ortaya koymak için gerçek durumun ne olduğunu görelim : Gerçekten, Mehmet Ali Aybar'ın 1948 de, o zamanın Cumhurbaşkanı ve Hükümetine hakarettten dolayı dört yıl hık ağır hapis mahkûmiyeti vardır. Ancak, bu mahkûmiyet, bütün diğer unsurlarıyla birlikte, 1950 yılında çıkan Af Kanunu ile ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Şimdi bir de kanun hükûmlerimize bakalım : Anayasamızın 68 inci maddesinin konumuzla ilgili 2. inci fıkrası aynen şöyledir.

«Türkçe okuyup yazma bilmeyenler, kısıtlılar, yükümlü olmasına ve muaf bulunmamasına rağmen muvazzaf askerlik hizmetini yapmayanlar veya yapmış sayılmayanlar ve kamu hizmetinden yasaklılar ile ağır hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı kesin olarak hüküm giymiş olanlar ve - taksirli suçlar hariç olmak üzere - beş yıldan fazla hapis cezasıyla veya zimmet, ihtilâs, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüyle kullanma, dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlardan biriyle kesin olarak hüküm giymiş olanlar, affa uğramış olsalar da, milletvekili seçilemezler.»

Anayasamızın 72 nci maddesi de milletvekili seçilmesine engel bir durumu olmayan kırk yaşını doldurmuş ve yüksek öğrenim yapmış bulunan her vatandaşın Cumhuriyet Senatosuna üye seçilebileceğini söyler. Aybarın adaylığı Anayasamızın yukarıya aldığımız hükümüne dayanılarak iptal edilmiştir. Halbuki Anayasamızın muvakkat 11 inci maddesi de aynen şöyledir :

«Yüz kızartıcı olmayan bir suçtan kesin hüküm giydikten sonra, bu Anayasamızın halkoyu ile kabulünden önce affedilmiş bulunanlar, 68 inci maddedeki seçilme yasağına tabi değildir.»

Hakaret yüz kızartıcı bir suç olmadığına göre (ne gibi suçların yüz kızartıcı olduğu 68 inci maddede gösterilmiştir) Aybar'ın adaylığının bu sebeple iptalinin açık bir kanunsuzluk olduğu ortadadır.

Demokrasimiz ne Olacak

Bu açıklamalar gösteriyor ki, son mahalli seçimlerde gösterdiği başarıdan korkulduğu için, toplumcu akımın, herne suretle olursa olsun, seçimlere girmesi ve sesini tekrar halkımıza duyurması önlenmek istenmektedir. Fakat bu, düzenli siyasi mücadelenin, yani demokrasinin geleceği bakımından büyük bir tehlikedir. Toplumcu akım, demokratik siyasi mücadelesini yürütürken karşısına birçok engeller çıkartılacağını, birçok ince veya kaba oyunlara maruz bırakılacağını bilmekte ve bunu göze almış bulunmaktadır. Fakat seçimlere sokulmamak, yani demokratik mücadelenin dışına itilmek, tamamiyle başka bir şeydir, demokrasinin kökünden inkârı demektir. Toplumcu akımın seçimlere girmesinin önlenildiği bir rejime, elbetteki, demokratik vasfının verilmesine imkân yoktur.

Halbuki memleketimiz, daha 2. Meşrutiyetten beri çok partili bir demokratik düzeni yerleştirmeye çabası

icindedir. 1945 ten beri bu yönde büyük ilerleme kaydedilmiş, 27 Mayıs inkılabından sonra ise, toplumcu akımın da meşru bir parti olarak demokratik siyasi gelişmemize katılması mümkün olmuştur. Bu sebeptendir ki, demokrasimizin ve Anayasa düzenimizin en has ve gerçek savunucuları toplumcular olmuştur. Fakat böyle anlaşılıyor ki, bazı çevreler, demokrasinin, toplumcu bir parti de iştirak ettikten sonra, keyifliğin gerçekten ortadan kalktığı bir kontrol ve hımet düzeni olmasını bir türlü hazmedememektedirler.

Fakat tarihin akışı geri çevrilemez. Bunlar gülünç ve zavallı çabalar olarak kalacaktır.

KIBRIS BUHRANININ ÖĞRETTİKLERİ

Milliyet gazetesinin 7 Haziran tarihli Durum sütunundan öğrendiğimize göre, buhranın başından beri Hükümetimiz Kıbrıs'a dört defa çıkartma yapmağa karar vermiş, fakat her defasında da bu kararın dost ve müttefiklerinin baskısı ile vazgeçmek zorunda kalmıştır. Son çıkartma kararından, Başkan Johnson'un oldukça sert olduğu anlaşılma müdahalesi üzerine vazgeçilmiştir.

Kıbrıs buhranının çözümlenmesinde bütün barışçı yolların tıkanmış ve artık tek çıkar yolun Adaya asker çıkarmak olduğunu tayin ve takdir edecek ayrıntılı bilgilerden yoksun bulunuyoruz. Bu sebepten, yeniden ve elbetteki çok daha büyük ölçüde kan dökülmesine yol açacak olan bir çıkartma hareketinin teşvikcisi ve tarafhısı olmamıza imkân yoktur .

Fakat biz bu vesileyle ortaya çıkmış olan bir gerçeğe dikkatleri çekmek istiyoruz : Aşıkârdır ki bir memleket, ordusunu, toprak bütünlüğünü ve milli menfaatlerini savunmak için besler. Ve gene aşıkârdır ki, milli menfaatinin nerede olduğunu, herkesten çok ve sadece, bir milletin kendisi bilir ve ordusunu da ona göre kullanır.

Halbuki, Kıbrıs buhranı ortaya koymuştur ki, Türkiye ordusunu milli menfaatlerine en uygun olduğunu zannettiği yerde ve şekilde kullanmak imkânından yoksundur. Dört defa Kıbrıs'a çıkartma yapmağa karar verip, dördünde de bundan başka devletlerin müdahalesiyle vazgeçmek herhalde bundan başka anlama gelmez.

Bu hale göre, yani kendi öz menfaatlerimiz için kullanamayacak olduktan sonra, milyarlarca lira sarfıyla kudretli bir ordu beslememizin hiçbir anlamı kalmamaktadır. Diğer taraftan, içinde yaşadığımız dünyanın gerçekleri, bağımsızlığımızı koruyabilmek için kuvvetli bir orduya sahip olmamız zorunlu kalmaktadır. Bu durumda yapılacak şey açıktır; gerçekçi ve kişilliği olan bir dış politikaya dönmek.

Resmî beyanlara ve basında ki yorumlara bakarak bu gerçeğin nihayet anlaşılmaş olduğunu görmekten mutluluk duyuyoruz. Ancak burada şu hususu üstüne basarak belirtmek isteriz ki, toplumcular bu gerçeği, dış politikamızın bu çıkmaz yola sokulduğu ilk günlerden beri anlamış ve millete de anlatmaya çalışmışlar-

dır. Örneğin, İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, bundan 16 sene kadar evvel 5 Şubat 1948 tarihli Zincirli Hürriyet gazetesinde, «Dosta Düşmana Beyanname» başlıklı yazısında aynen şöyle demektedir :

«Halk Partisi Hükümetlerinin, Demokratların da tasvibiyle takip ettiği tek taraflı (dış) siyaseti, bu milletin menfaatlerine uygun bulmuyoruz. Çünkü bu siyaset istiklâlimize daha şimdiden hâle getirmiştir.

.....
«Ne Sovyet peykliği, ne Amerikan köleliği.»

Şimdi artık hükümette ve ondan ilham alarak basınımızda, özellikle Amerikaya karşı, oldukça sert bir tutum alınmış olduğunu görüyoruz. Bu, Amerika'ya kayıtsız şartsız bağlılık şeklinde özetleyebileceğimiz Harp sonrası dış politikamızın iflasının itirafıdır. Gerçekçi ve kişiliği olan bir dış politikaya dönebilmek için böyle bir itiraf lüzumlu olmakla beraber yeterli değildir. Yerine getirilmesi lâzım gelen bilhassa iki şart vardır. Bunlardan birincisi, komşularımızla iyi münasebetler kurmaktır. Çünkü ancak bu takdirde, yalnızlığın verdiği emniyetsizlik hissinden kurtulur ve kendisine kayıtsız şartsız bağlanacağımız bir hamî aramak lüzumunu duymayız. 5 Haziran tarihli radyo konuşmasında Başbakan İnönü de bu noktaya değinmek lüzumunu duymuştur. Söyledikleri aynen şudur :

«İkinci prensibimiz şudur : Savunma anlaşmalarında karşısında bulunduğumuz milletlerin hiçbirleriyle münasebetlerimizi, savunmanın zaruri ihtiyacı olmaksızın güçleştirip onlara, milletleri kırgın edecek hiçbir muamele yapmayız ve hiçbir çığ söz söylemeyiz.»

İkinci ve çok daha temel olan şart ise, iktisadî kaderimizi tamamiyle ve sadece dış yardıma bağlı olmaktan kurtarmaktır. Aksi halde, yardım veren devlet veya devletlerin arzularına karşı gelmeğe imkân olmayacağı açıktır.

Şimdi artık yapılacak iş, şikâyeti ve hayıflanmayı bir tarafa bırakıp, gerçekçi ve kişiliği olan yeni dış politikamızın temellerini atmaya girişmektir. Kıbrıs buhranının bize öğrettiği budur. Ve bu ders, aynı zamanda, Kıbrıs meselesinin en olumlu bir şekilde çözümlenmesinde bize ışık da tutmaktadır.

NEHRU ÖLDÜ

Geçtiğimiz ayın son günlerinde, dünya önemli bir devlet adamını yitirdi : Hindistan Başkanı Nehru öldü.

74 yaşında hayata gözlerini yuman Nehru, Hind halkının esenliği ve özgürlüğü için büyük halkçı Gandhi ile birlikte yıllarca çalışmış, akıllı bir devlet adamı, ilerici ve toplumsal bir aydıdı.

Gelecek sayımızda, Nehru'yu anlatan bir yazıyı okurlarımıza sunacağız.

SEÇİMLER

MEHMET ALİ AYBAR

Türkiye İşçi Partisinin seçim dışı bırakılmasından menfaat umanlar, umduklarını bulamadılar : C.H.P. gene açık farkla yenildi. Bu partinin yöneticileri sanmışlardı ki, Türkiye İşçi Partisi saf dışı edilince, reform vaatleriyle halkın oylarını toplayacaklardır. Fakat halk, oyuna gelmedi. Bu bir uyanışa işaretidir!. Geçen mahallî seçimlerde Türkiye İşçi Partisinin konuşmaları, derin yankılar uyandırmıştı. Dokuz ilin sadece 31 ilçesinde seçimlere katılmıştık. Gerektiği kadar propaganda yapamamıştık; yeteri kadar oy pusulası bile bastıramamıştık. Fıkaranın partisi olan Türkiye İşçi Partisi fakir bir parti. Buna rağmen 35 binden fazla oy aldık; pek çok oyumuz da sayılmadı. Sırf radyo konuşmalarından varlığımızı öğrenen emekçi yurttaşlarımızdan, adı bilinmiyen köylerden mektuplar geldi : varolun, dayanın, beraberiz diyen mektuplar.

Türkiye İşçi Partisinin seçim dışı bırakılmasıyla, bu hazır ortamdan C.H.P. nin yararlanacağı hesap edildi. C.H.P. sözcüleri bizimkileri andıran konuşmalar yaptılar : hep sosyal adaletten, toprak reformundan, halkın yoksulluğundan söz ettiler. Ama radyo düğmesini kınse zahmet edip de çevirmedi. Halkımız C.H.P. yı bilir. Onun bu sefer de reformlara sahip çıkması, halkı şaşırtmadı

ve ÖTESİ

Sonra onların konuşmalarıyla bizim konuşmaları-
mız arasında, bir takım farklar da vardı. Bir kere ses
farkı vardı. T.İ.P. li sözcülerin gerçekçi, inanmış, yi-
ğit sesi taklit edilemezdi; edilemedi. Sonra onların re-
form dedikleri şeylerle, bizim savunduğumuz reformlar
arasında ad benzerliğinden başka benzerlik bulmak
çok zordu. Onlar da sosyal adalet diyorlardı meselâ;
ama onlarca sosyal adalet, varlıklı mutlu azınlıkla çi-
lekeş halk arasındaki uçurumu doldurmak değildir. Böy-
le düşünceler, yabancı rüzgârlardan esinlenirlermiş.. On-
larca sosyal adalet, bu mutlu azınlığın gene mutlu
azınlık olarak kalması, fakat vergi kaçakçılığı, döviz
kaçakçılığı yapmamasıydı. Ve nihayet Türkiye İşçi
Partisi sosyal adaletin ve bütün reformların, ancak
halkın eliyle gerçekleştirileceğini söylemişti : oylarını
senden olmyanlara değil, senden olankara ver de, Bü-
yük Millet Meclisine doğrudan doğruya kendin git
otur, demişlerdi. C.H.P. sözcüleri ise, oylarımızı bize
veriniz, biz size sosyal adalet getireceğiz, reform ya-
pacacağız dediler. Bütün bunlar halkın gözünden kaçmadı.

Aslında son seçimler, seçime katılan bütün parti-
ler için yenilgi sayılır. Halk seçimlere ilgi göstermedi.
Yüz seçmenden ancak kırkı veya kırk beşi oy kullan-
mış. İstanbulda alınan sonuçlar şöyle : A.P. 201 bin;
C.H.P. 149 bin; C.K.M.P. 18 bin oy almış. 1961 seçim-
lerinde : A.P. 310 bin; C.H.P. 278 bin; C.K.M.P. 89 bin;
Y.T.P. de 26 bin oy almışlardı. Şu hale göre : A.P. nin
oyları % 35 azalmış; C.H.P. ninkiler % 47, C.K.M.P.
nin oyları da % 80 azalmıştır. Y.T.P. büsbütün silinmiş.
Bu seçimlerde partilerin aldığı oylar, son mahalli se-
çimlerde aldıkları oylardan da düşüktür.

Halkın seçimlere ilgi göstermemesini, üst üste çok
seçim yapılmış olmasıyla veya havaların birden ısın-
masıyla açıklayanlar oldu. Bunlar gülünç iddialardır.
Asıl sebep çok daha özeldir ve sevindiricidir : Halk
yavaş yavaş uyanıyor. Büyük partilerin halktan yana
olmadığını görenlerin sayısı artıyor. Halk 1946'dan be-
ri oy veriyor; partiler onun oylarıyla iktidarda nöbet
değiştiriyor; fakat halkın kötü kaderi bir türlü değiş-
miyor. Halkın bunu fark etmediğini ve daha uzun za-

man halkı aldatabileceklerini sananlar, başlarını kuma
gömmekten hoşlanıyorlar. Yoksul köylülerle, işçilerle,
bütün yurttaşlarla konuşunuz, büyük partilerden usan-
dıklarınızı, hiç birinden bir şey beklemediklerinizi, sandı-
ğınızdan çok daha fazla şey bildiklerinizi göreceksiniz.
Elbet daha uyanmamış olanlar çoğunluğu teşkil etmekte-
dir; uyanmış olanlar da türlü tutucu etkenlerin etki-
sindedir. Fakat ekonomik, sosyal ve politik şartların,
uyanışı hızlandıracak yönde gelişmesi, halkımızı sandı-
ğınızdan çok daha kısa zamanda politik bilince kavuş-
turacaktır.

Seçimlere karşı ilgisizlik, halkın büyük partilerden
yüz çevirmeye başladığını göstermesi bakımından
önemli bir olay olmakla beraber, seçimlere katılmama-
nın hiç bir geyi değiştirmeyeceği de unutulmamalıdır.
Halk seçimlere katılmalı, fakat oyunu kendinden olan-
lara vermelidir. Halkın kötü kaderini, halk kendisi Bü-
yük Meclise girerek, kendi elleriyle değiştirecektir. İş-
çinin, yoksul köylünün, eli nasırlı emekçi yurttaşın iyice
uyanması gerekiyor; uyanması ve toplumcu ve de
namuslu aydınlarla elele örgütlenmesi; Türkiye İşçi
Partisi ile çilekeş halkın iktidara gelmesi gerekiyor.
İşler ancak ozaman yoluna girecektir. Yoksul köylü
ozaman toprağa, tohuma, araca kavuşacak; fabrika
bacaları çifter çifter ozaman yükselecek; işsizler an-
cak ozaman iş bulacak; herkes ozaman sevkile çalış-
cak; emeğine göre kazanacak, kazancına göre vergi
verecek; insanca yaşamak, eli nasırlı yurttaşa ancak
ozaman nasip olacak; ve ancak ozaman vurgunculuk,
soygunculuk, her çeşit namussuzluk ortadan kalkacak-
tır... Evet ancak ozaman; çünkü işlerin başında halkın
kendisi bulunacaktır ve halkın kendi kendisine kötülük
etmesi mümkün değildir.

Türkiye İşçi Partisini ve Başkanını, kanunu zorla-
yarak, anayasayı hiçe sayarak, bu seçimlere sokma-
dılar. Ama bu son seçim değil ki... Haksızlığa uğradık-
ça, bizlerin şevkimiz, cesaretimiz artar, yekiniriz.
Şimdi den haber vereyim : Türkiye İşçi Partisi yani
emekçi halkımız, mutlaka, ama mutlaka iktidara gele-
cektir. Doğru, güzel, mutlu yarınlar bizindir.

Açık Rejime Doğru

NIYAZI AĞIRNASLI

Senato Seçimlerinin Yapılması

Cumhuriyet Senatosunda boşalan ellibir sandalye için bugünün iki büyük partisi arasında 26 ilde seçimler yapıldı. Ashında ayrılık noktaları kesinlikle belli olmayan bu iki partiden birinin veya ötekının daha fazla senatörlük kazanmış olması büyük bir önem taşımaz. Ancak Türkiye İşçi Partisinin bu seçimlere katılmasını önlemek için kanunlara, mevcut olmayan anlamlar bulma gayretine düşenler, demokratik mücadele tarihinden kötü notlar almış oldular sanırız. Anayasanın geçici 11 nci maddesi hükmünü görmezlikten gelerek, tek ilde gösterilen bağımsız adayın adaylığını iptal edenlerle, bu hükmü incelemeyen keskinleştiriciler de aynı notlardan kurtulamayacaklardır. İki büyük partinin seçim propagandalarını dinliyen yurttaşlar herhalde söylenenleri bir sözgeçten geçirecekler ve işlerine yarar birşeyler arayacaklardır. Partiler ileri gelenlerinin birbirlerine karşı kullandıkları sıfatların, gövdeleri ne büyüklükte olursa olsun hayvan adlarının, yurttaşları sadece hüznü tebessüm ettireceğini, taklid ettikleri bazı sloganların da kendilerine ait olmadığını tesbitte halkın güçlük çekmeyeceğini umarız. Verimsiz ve kısır politika çekişmeleri böylece bir süre daha devam edecek ve bir hizmet yarışmasına gidilmesi kösteklenmekte devam edecek gibi görünüyor. Böyle bir ortamın kimin işine yarayacağını, buna kimlerin sebep olduğunu yurttaşların erken anlamasını dileyelim.

Gitsin D.P., Gelsin C.H.P.

Cumhuriyet Senatosunda sayıları bu seçimler sonucunda daha da artan Adalet Partisinin sevk ve idaresinde bir değişiklik olacak mıdır? vefat eden Sayın Gümüşpala'nın yerine ifratları frenleyebilecek, ırkçı, kafatasçı ve bölücü kanadın tahriklerini etkisiz kılacak bir Genel Başkan seçilecek midir? Bunları beklemek ve ümit etmek için henüz bir belirti görülüyor. C.H.P. de ise eski alışkanlıkları tasfiye gayretinde olan gerçek Atatürklü devrimciler, STATÜKOCU'lara olumlu adımlar atılabilmeye imkânından yoksundurlar. 27 Mayıs ihtilali, iktidarı D.P. den alıp C.H.P. ye teslim etmek için yapılmıştır. Devlet eliyle bazı yaramı zengin etme sistem ve usulleri devam etsin, sadece D.P. nin mebus eskileri yerine C.H.P. ileri idare meclislerine, hukuk müğavirliklerine kayırsın, biraz da C.H.P. zenginleri, ithalâtçıları servetlerini artırsınlar... diye ordunun işe müdahale ettiğini sananlar, köklü reformlardan rahatları kaçanlar var, C.H.P. iktidarına bir im-

kân yaratılmıştır. Zamanı iyi değerlendiremeyen, köklü reformlarla, bunalan halk çoğunluğunu işe ve ekmeğe ve topyekön memleketi kalkınma hamlelerine yöneltemiyen C.H.P. iktidarı, en çok 1965 seçimlerinde bir daha ele geçirememek üzere iktidarı yitirecek ve sayın İnönü'nün hayata gözlerini yummasıyla da tasfiyeye uğrayacak, küçük bir muhalefet partisi haline düşecektir. Yerine gelecek iktidarın da uzun ömürlü olacağı iddia edilemez, amma millet bir kez bunu deneme ve gerekince onu da oylarıyla düşürme kararında görünüyor. Yani memleket yeni baştan 1946-1950 yıllarını, hem de daha çetin, daha elverişsiz şartlarla yaşamaktadır.

C.H.P. nin Günahları

1946-1950 yılları arasında, bugün yürürlükte bulunan Anayasa kabul edilemez miydi? basın hürriyeti, üniversite muhtariyeti, anayasa teminatı sağlanamaz ve demokratik rejim te'minatlarına bağlanamaz mıydı? bür sendikaların kurulmasına, demokrasinin temel müesseselerinin geliştirilmesine, antidemokratik kanunların kaldırılmasına ne engel vardı?

C.H.P. 1950 seçimlerini kaybedeceğini hiç hatırına getirmiyordu. Bu sebeple şekli demokrasiyi bile gerçekleştirme gayretlerini, bilerek göstermedi ve hattâ kendi bünyesindeki geri akımlara tavisler vererek idealist aydınları da küstürdü ve iktidarı kendi eliyle D.P. ye teslim etmiş oldu. Üniversite Rektörü Şevket Aziz Kansu'ya karşı milliyetçilik perdesi altında yapılan saldırılar, köy enstitüsü kurucularının, Hasan Ali Yücel gibi bir Eğitim Bakanının görevlerinden alınıp yerlerine köy enstitülerini yıkan, ileri akımları ezdirenleri getiren; Muzaffer Şerif Başoğlu, Pertev Naili Boratav, Niyazi Berkes, Ehlice Boran gibi profesörleri kürsülerinden atıp mahkemelerde sürdüren tavis politikası C.H.P. ye ne kazandırmıştır? Yerleri doldurulamayan bu bilim adamları Amerika, Kanada, Fransa gibi memleketlerde Türklüğün ve insanlığın göğsünü kabartan eserler vermekte devam ediyorlar; ama neye yararkî, Türk gençliği onların biliminden yararlanamıyor ve onlar vatan hasreti içinde. Meclis tutanaklarına göre bu değerli bilim adamlarının kürsülerinin kaldırılmasına D.P. adına sözcüleri karşı koymuştu. Demokrasi rejimini ve onun te'minatlarını ince bazı hesaplarla getirmemesinin cezalarını on yıl hem C.H.P. yöneticileri çekti ve hem de millete çektiymiş oldu.

C.H.P. yi Çökertenler

1950 Seçimlerini Demokrat Partinin zaferi say-

mak doğru olmaz ama, herhalde C.H.P. nin hezimetini saymakta isabet vardır sanırım. D.P. İktidara bu şartlar ve bu ortam içinde çok kolay gelmiş oldu bir bakıma. C.H.P. yıpranmıştı. Aşağıdan yukarıya doğru kurulmuş normal siyasi bir teşekkül de değildi. C.H.P. Milletvekili seçilmek için, milletvekilliğini muhafaza etmek için yüksek kademedeki 3-4 kişinin birisine tutunmak yetiyordu. Milletvekilliklerinden birçoğu seçim bölgesine uğramak lüzumunu bile duymuyor, halkla hemen hiç temas etmiyordu. Şehir ve kasaba eğrafiyle ilgilenen, onların sofrasına misafir olan asik suratlı, iyi giyimli ve hep kasılan kimselere köylü, esnaf, işçi... birtürlü yaklaşmıyorlardı. Hükümet denilince köylü, jandarma ile tahsildarı anlardı. İdare Amirleriyle, memurlarla halkın arasındaki hendek gittikçe derinleşmişti. 1950 seçimlerine en güçlü muhalefet olarak giren D.P. nin İktidara gelmesi bu sebeplerle de kolay olmuştu.

D.P. nin Kuruluşu

D.P. yi, C.H.P. nin müfettişlerinden, milletvekilliklerinden, eski bakanlarından bir grup kurmuştu. Muhalefetin başına getirilecek zat, Çankaya köşkünde bir gece sabaha kadar devam eden yüksek kademe danışma ve tartışması sonunda bulunup hazırlandı. Halk, işi fazla ciddiye aldı; işçisi, köylüsü, esnafı ve tüccarıyla büyük bir kütle muhalefeti destekledi. Ama Demokrat Partinin kuruluşu da aşağıdan yukarıya ve tabii bir siyasi doğuş olmamıştı.

Politikacılar, 1946 dan itibaren köylünün ayağına gitme, ona hoş görünme zorunluluğunu duydular. Eski-nin somurtkan politikacısı, alçak gönüllülükle yer sofrasına bağdaş kurup tarhana çorbasına kaşık atıyor, Hasan dayının ineginin buzağlamasıyla, köy camilerinin tamiriyle bile ilgileniyordu. Köy imamının arkasında Cuma namazı kılan, kasaba sokaklarında küçük esnafı el ele, şakalaşarak dolan güleryüzlü politikacı sevilmişti dağların ötelinde de...

D.P. nin İktidarı

İyi çalışmayan devlet işletmelerinin yüksek maliyetinden ötürü fiyatların tesbitinde, dış yardımların şirketlere intikalini titizlikle isteyen yabancı firmalarla mülki müesseselerden kredi sağlamakta hüner gösteren, vergi ve gümrük muafiyetleriyle çeşitli hünaye tedbirlerini alabildiğine artırmamanın yolunu bulan bir özel sektör, manter gibi gelişmişti. 2.80 den aldığı dolarları 5-6 katıyla değerlendirmeyi beceren, aldığı ödevlerin bir kısmını da dışarıda bırakan, vergi bile ödemediği zannetsizce yüz milyonları biriktiren bir zümre, İktidardaki hükümetten rahatça faydalanıyor, ahlak kurallarını da durmadan tahrir ederek sınıflar arasındaki hendeki aşlınmaz uçurumlar haline getiriyordu. 3 tip traktör fabrikası kurma yerine, memlekete sokulan yüz tip, yedek parçası bile bulunmayan traktörlerle topraktan ilk yıllarda daha çok ürün ve ilçe başkanlarının aracılığıyla ziraat bankasından ülediği kadar kredi sağlayabilen çiftçi de hayatından memnundu. Kolay ve bol kazanç yolunu bulanlar, fabrika yerine iş hanları,

apartmanlar, köşkler ve villalar yapıp şehirleri imar ettiler... Tüketimdeki artış, israflar ve gittikçe kaba-ran enflasyon, hayatı gittikçe pahalaştırmış, dar gelirli işçi ve memurların yaşama şartları bütünü ağır-lamıştı. Enflasyonun doğurduğu sıkıntıdan ilk şikâ-yet şehirlerden, nisbeten daha uyanık çevrelerden baş-ladı. Artan nüfus oranında yeni iş alanları yaratma ye-rine, devlet işletmeleri, madenler alabildiğine bürokrasi-yi daha da artıran, ya da boş yatan insanlarla dolu haline getirilmiş, yine de bir işsizlik problemi başgö-stermişti. Büyüyen sınıf tezatlarından, yolsuzluklardan, gayrimeşru servet birikimlerinden, geçim sıkıntıların-dan yakınanlar, memleketin traktör mağatı haline gel-diğinden bahsedenler hükümeti tenkid edenler çoğaldık-ça hürriyetlerin daha da kısılması yoluna gidildi. Geli-şen kapitalizm ve biriken sermaye huzur ve sessizlik istiyordu. İktidarı beceriksiz olanların, muhalefeti kes-kin olmuştu. Kendi İktidarlarında getirmedikleri öz-gürlüklerin, insan haklarının, sendikacılığın ve grev haklarının savunucusu kesilmişlerdi. Bir muhalefet li-derinin parlamento kürsüsünden alınıp zindana götü-rülmesi, İktidara oy vermeyen bir şehrin ilçe yapılarak cezalandırılması, üniversiteye, basına, gençliğe yapılan müdahaleler, muhalefetin mukavemetini artırıyor hükümetse gerginliği bütünü çoğaltan şiddet tedbirleri-ne başvuruyor, parti kademelerini işgal eden çıkarıcı ve müdecciler hükümete basiret ve açık rejim tavsiye eden-leri saflardan atarak baskı rejiminin hızlanmasına yar-dım ediyorlardı. Yüz karası 6-7 Eylül olaylarını tertip-lettiren hükümet «bunu komünistler yaptı» demekten ve üçbine yakın insanı aylarca mahkemelerde sürün-dürüp hapsedtikten sonra, işi ört-bas etmekten kurtu-lamıyordu. Bütün bunlar bir avuç mutlu azınlığın hu-zur içinde servetini artırması, onların komisyoncuları-nın, aracılarının paylarını alabilmesi, kapitalizmin ra-hatça gelişmesi uğruna yapılıyordu.

Nihayet alabildiğine gerilen ipler koptu ve 27 Ma-yıs müdahalesi ile D.P. İktidarına son verildi.

Yeni Anayasanın ışığına kavuşan İleri akımlar durdurabilir mi? ve kısırlı politika çekilmeleri nasıl sona erecektir? Bunları gelecek yazımızda inceleyip eleştireceğiz.

T.I.P. LİLER BERAAT ETTİ

Gaziantep'te ırkçı, kafatascı ve gericilerin bir ter-tibi sonunda, komünizm propagandası yaptıkları iddi-asıyla ağır ceza mahkemesine sevk edilen ve 5 ay tu-tuklu kalan Türkiye İşçi Partisi Genel Yönetim Kurulu üyesi Reşit Güçkiran'la, gazeteci Güner Samlı ve Nüz-het İdeme yapılan son duruşma sonunda beraat etmiş-lerdir.

Sanıkları mahkemeye sevkettiren 141. ve 142. mad-delerin uygulanışı sırasında gereken uygunluğu ve an-layışı göstererek iyi bir imtihan veren Türk adliyesine saygı ve güvenimizi tekrarlarız.

Tartışma Zorunluğu

SAMİM KOCAGÖZ

Birkaç yıl oluyor, bizim küçük ilçe'ye -Söke'ye- gelen aydın bir din adamı ile konuşmak fırsatını buldum. Adını hatırlamak için zihnimi çok zorladım ama şimdi bir türlü hatırlayamadım. Yalnız bu din adamının Bağdat'ta ve Kahire'de tıbbiyat tahsil ettiğini kendisinden öğrendiğimi çok iyi hatırlıyorum. Aramızda çeşitli konular üstüne konuşmalar oldu. Ben, bütün dinlerin bir bakıma, eski toplum düzenleri olduğunu, toplumlar geliştikçe, yaşama koşulları değiştikçe ortaya yeni yeni dinlerin -toplum düzenlerinin- çıktığını söyledim. Örneğin Roma'da Hıristiyanlığın esirler arasında birdenbire yayılvermesi, başarı kazanıvermesi, İsa'nın (Tanrının indinde insanlar müsavidir,) sözüne bağlıdır. Önce bütün esirler Hıristiyan olmuşlar, sonra efendilere sıra gelmiş; dedim. Sayın din adamı haklı olarak bana şu karşılığı verdi : Eğer İsa, Tanrı sözünü etmeseydi, kendisi de Tanrıya inanmasaydı, ONA kimse inanmazdı... Doğruydum söylediği ; 2000 yıl önce insanların, insan üstü güçlere, fikirlerin insandan büyük kavramlardan geldiğine inanmaları, yaşama koşullarına ve bilgi yapılarına uygundu. Bunu karşındakine hak vererek söyledim. Ama sözüm bitmemişti. Kendisine şu soruyu sordum : Bizim Hazreti Muhammet'in en büyük başarısı nedir? Binlerce başarısını sayabilirim karşılığını verdi. Ben, o kadarını bilmem ama bir tanesi çok önemli : Kurduğu toplum düzeninin bozulmamasını sağlamak için, (Ben, ahır zaman Peygamberiyim. Benden sonra Peygamber gelmeyecektir.) Demesidir. Ondan sonra Peygamberim diye ortaya çıkana, kimsecikler inanmadı. Kurduğu düzen, çağında ve İspanya'da Endülüs yıkılana dek yürüdü. Gerçekten büyük uygarlık kurdu. Bilimde, sanatta, özellikle bi-

limin birçok dallarında insanlık için bir aşama oldu. Avrupa, Hıristiyan Avrupa, kültürünün temel saydığı klasik Yunan kültürünü çoğu İslâm dünyasından aktardı. Avrupada engizisyon, bilim adamlarına ölü insan bedeni üzerinde çalışmayı yasaklar-ken, Endülüsün tıp medreselerinde öğrenciler özgürlük içinde çalışabiliyorlardı. Hıristiyan öğrenciler, İspanya'ya koşuyordu o sıralar. Sonra ne oldu? İslâm dünyası ekonomik nedenlerden ötürü çıkmaza düşünce, dinin koyduğu düzen yeni koşulların karşısında yaya kalmaya başlayınca, işler tersine döndü. Avrupa İslâm dünyasından öğrendiklerini geliştirirken, İslâmlar, kurulmuş özgür düzenlerini geliştirecek yerde, daraltılar; yasakları çoğaltılar. Gitgide bir çıkmaza düştüler. Batılılar, (TANRISIZ) toplum düzenleri kurarken; doğulular, artık işlemez hale gelen eski toplum düzeninde direndiler. Hâlâ da direniyorlar. Yeni yeni Cezayir, Mısır bu çerçeveyi kırıyor. Onlara öncülük eden, Kurtuluş Savaşı'nı öğreten Türkiye'de hâlâ softalar direnmekte.

Şu yazdıklarımın hepsini tasta-mam sayın din adamına söyledim diyemem. Ama aşağı yukarı bu fikirleri ortaya sürdüm. (ATATÜRK, BU YUZDEN DİN İŞİ İLE DÜNYA İŞİ AYRIDIR) demedi mi? Lâikliği buyüzden koymadı mı?

Sayın Din Adamına şu soruyu da sorduğumu ve aldığım karşılığı çok iyi hatırlıyorum :

«Bir fabrika işçisi düşününüz, günde sekiz saat çalışıyor. Ne kadar gayret etse, günde beş kere camiye gidebilir mi? Camiye gitmeden de günde beş defa namaz kılmaya kalkışsa, işinden olmaz mı? Bunun gece vardiyası var, gündüz vardiyası var... Demek dinimizin bazı (şartla-

rı) bile bugünün (şartlarına) uymuyor. Bedeni ile çalışan, kol emeği ile çalışan bir kişiyi, oruç tutacakmış diye bütün gün aç bırakmak, o adama çalışma, ya da hasta ol, demekten başka nedir? Biliyorum, dinimizin bazı (şartlarda) ibadeti bağışladığı buyrukları vardır. Ama o çağlarda fabrika olmadığına göre, bu işin de kitapda yeri yok.»

Sayın din adamı, bana (kâfir-sin), (dinsizsin) diyecek diye bekliyordum. Zeki ve bilgilydi :

«Bunun örneği var kitapta efendim,» dedi, «Bir muharebede döğüşen bir mücahit bile namazını vakti gelince kılabılır. Kılıç sallarken, söyle bir gök yüzüne gözlerini kaldırıp, canı gönülden (ALLAH!) demesi, yeter; namaz yerine geçer. Fabrikada çalışan ya da herhangi bir işte namaz kılmak fırsatını bulamayan bir kişi, pekâlâ Hazreti Muhammet'in bu buyruğunu bu günün koşullarına uygulayabilir. Yeter ki Tanrı'ya ve Onun Resulüne inansın...»

Doğrusu tartışmayı yitirmiştim. Sayın Din Adamı, İslâmın beş koşu-lundan biri olan namazı, bugünün toplum koşullarına uydurmuş, gerçekten din softalıktan kurtarmıştı. Çalışan bir kişinin ya da bir işçinin inancına hiç kimsenin karışmak hakkı yoktur. İnanma özgürlüğü vardır herkesin. Bir kişi çalışırken, işini aksatmadan, gözlerini gökyüzüne kaldırıp canı gönülden (ALLAH!) derse, kimsenin karışmaya hakkı yoktur. Ama günde birkaç defa işi bırakıp namaz kılmaya camiye gidecek olursa, en softa işveren, Devlet, bu işiye yol vermek zorundadır. İş düzeni bozulur, giderek toplum düzeni bozulur.

Çok eskiden, bir tren yolculuğunda, karşındaki sırada oturan bir adam, yanı boş olduğu için, kalktı

sıranın üstünde namaza durdu. Namazını bitirdikten sonra sordum :

«Beyamca, tren, siz namaz kılarken, bir doğuya, bir güneye, bir kuzeye yöneldi; Kible işi ne oldu? Karışmadı mı?»

Adam gülümsedi :

«Sen, niyete bak oğlum,» dedi, «Hazreti Peygamber zamanında tren icat edilmediğinden müslümanlar deveden iner Kibleye döner, namazını kılarmış. Biz devede gitmiyoruz ki...»

Doğrusu verecek karşılık bulamadım. Adam haklıydı.

Şimdi gelelim kıssalardan hisseye : İnançlara elbette saygımız var. İnançları sömürenlere karşıyız. Dinde olsun, modern bilimlerde olsun. İnançlara dayanan bilimlerde de zamanla gelişen toplumun ve insanın yaşama koşullarına uyarak geliştirler. Örneğin, Tanrı'ya inanan bir kişi, namaz kılacağı diye, bu çağda işini gücünü bırakamaz. Çözüm yolu, iş sırasında (ALLAH!) deyip işini yürütmektir. Yine inanç sahibi bir kişi, namaz kılacağı diye, trenden vaz geçip, bu çağda İstanbul'dan, ya da İzmir'den Ankara'ya deve ile gitmeye kalkamaz.

Türkiye İşçi Partisi, Devletçi bir partidir. Devletçiliğin de Sosyalizmin de doktrin olarak kitapta yeri vardır. Türkiye İşçi Partisi'nin programı, kitaplardaki yazılı ilkeler memleket koşulları düşünülerek hazırlanmıştır. Türkiye'de hiçbir partinin böylesine güzel, böylesine memleket koşullarını da gözönünde tutarak bilimsel olarak hazırlanmış programı yoktur. Türkiye İşçi Partisi'ne üye olanlar, bu programın ilkelerine inandıkları için üye olmuşlardır. Programı yapıcı yoldan zaman zaman eleştirmek, —ilkelerini bozmadan— üzerinde düşünmek her partinin hakkıdır. Yeter ki yukarıda sözü ettiğim aydın din adamı gibi softalığa karşı olalım. Beş vakit namazda direnenler çıkmamalı içimizden. Memleketimizin her türlü yaşıntısını gözönünde tutarak, sadece işimizi görürken (ALLAH!) diyebilmeye alışalım. Deveye binmeyelim; trene uçağa binelim. Vay sen neden deveye binmiyor da uçağa binyorsun? Diye kavgaya tutuşmayalım.

Necat Erder'in Konferansı

Sosyalist Kültür Derneği'nin kendi üyeleri arasında tertiplediği konferanslardan üçüncüsü Dr. Necat Erder tarafından yapılmıştır. Bilindiği gibi Plânlama Teşkilâtının ilk Sosyal Plânlama Dairesi Başkanı olan Erder, Plân amaçlarına varılacak tedbirlerin alınmasına Hükümetin yavaşmayışı üzerine görevinden ayrılan dört Plânlama Uzmanından biridir. Plân uygulaması konusunda konuşan konferansçı, özellikle Plân uygulamasının Plân'da belirtilen ekonomik ve sosyal hedeflere varmak demek olduğunu belirterek bu hedefleri şöyle özetledi : Belli hacim ve terkipte yatırım yapılması, gelişmeyi çabuklaştıracak ve sosyal adaleti sağlayacak bir vergi strüktürü, İktisadi Devlet Teşekküllerinin yatırımsız sermayeler oranında yurd ekonomisine yararlı hale getirilmesi, prodüktiviteyi artıracak ve gelir dağılımını düzenleyecek etkinlikte bir toprak reformu, özel yatırımların lüks konuttan endüstriye kaydırılması.

Bu ana hedeflerin yanısıra, en çok iş alanı yaratacak, ama teknolojik gelişmeyi de gözönünde bulunduracak bir istihdam politikası uygulanacak, dış ticarete ithalâtı azaltıcı ve ihracatı artırıcı bir endüstrileşmenin belli zaman ve sırada gerçekleştirilmesi, ilerde dış yardım alınmayacak tarzda düzenlenmiş bir ithalât ve dış yardım politikası, seviyesi yükseltilmiş ve ekonomi'nin ihtiyaçlarına göre ayarlanmış bir eğitim politikası.

Plân'ın asıl hedefleri bunlardır. Yüzde yedi kalkınma hızı bu hedeflerin kantitatif bir çerçevesidir. Bu hedefler gerçekleştirildikten sonradır ki, kalkınmada yüksek hız bir tesadüf olmaktan kurtulabilir.

Eski plâncı, bu hedeflere varılıp varılmadığını teker teker ele alarak incelemiş, bu hedeflere varılmadığını, bunun yerine yıl içinde bir mali denge elde olunmamasıyla yetinildiğini ifade etmiştir. Sözü % 7,2 kalkınma hızına getiren konferansçı, bu hız elde edilmiş olsa bile, bunun elverişli hava şartları sayesinde elde edildiğinin yakın ilgililerce de kabul edildiğini belirtmiş ve 1950-1953 döneminde elverişli hava şartlarıyla elde edilen yüksek bir kalkınma hızını plânsızlıkla açıldayanların, aynı şekilde elde edilen bir yüksek kalkınma hızını başarılı bir plân uygulaması sonucu gibi açıklamalarındaki çelişmeye dikkati çekmiştir.

Adım adım, partimiz güçlendikçe —ilkelerde, programda birlik olduğumuza göre— işlerimizi, işlerimizin ayrıntılarını tartışmaktan çekinmeyelim. Ve de tartışanlara kem gözle bakmayalım. Türkiye İşçi Partisi'nin bugün için en uygun kitabı, programıdır. Gerekirse Kurultaylarımızda onu iki yılda bir değişen memleket koşullarına göre —ilkelerine dokunmadan— ayrıntılarını da değiştirebilelim. Parti disiplini demek tartış-

mayı yasaklamak demek değildir. Demokrat Parti, (Hilâfeti de getiririz!) Dedi. Bu çeşit bir söz partisi disiplini değildir. Adam uyarısa disiplindir diye bu söze, Yassıadayı boy-lar. Partimizin programının ilkeleri o kadar açık ve seçiktir ki, çeşitli yorumlara gitmek gülünç olur. Partinin gelişme ve plânlama olanaklarını önler.

Evet, kişileri değil, fikirleri tartışmak zorunludur.

“Kalkınan Köy”

HALİM KÖYLÜ

Allı pullu projeler, süslü püslü söylevler, plânlar, tasarılar, Köyler Bakanlığı, Bölge Kalkınma seminerleri, pilot bölgeler ve bir sürü lâf kalabahğı...

Ama köyün sıkıca mandası, bezgin öküzü canından bezmiş geviş getiriyor. Raşitlik köy çocukları çamurlar, gübreler içinde debeleniyor ve ensest katmerli köy hocası ağanın üçüncü karısına imam nikâhı kıyıp «şükür Allaha» diye kara sakalını sıvazlıyor.

Bana merak oldu. Acaba şu projeler nelerden söz ederler, orta yolun bilinçli uzmanları köy kalkınması için ne gibi hesaplar yaparlar diye merak ettim, daldım bu kâğıtların arasına. Bölge kalkınma Müdürlükleri kurularak plânlama Dairesince harip harıl araştırmalar yapıyor. onun yanı sıra Tarım Bakanlığı Toprak İskân Genel Müdürlüğü de plânlama, araştırma büroları kurmuş habire projeler hazırlıyor. İşte size bu Genel Müdürlüğün Araştırma ve Yayın Fen Heyeti Müdürlüğünce hazırlanan bilimsel bir kalkınma projesi...

Yozgat ilinin, Boğazhyan ilçesinin Fehimli Köyünün kalkınma projesini küçük dilinizi yutmadan lütfen ibretle okumanızı rica ediyorum. Şöyle ki :

Fehimli Köyü 220 haneli, 865 nüfuslu, 1400 öküzü mandası ve ekilebilen 7000 hektar toprağı olan varlıklı bir Ortanadolu köyü. Köyde çalışan iş gücü, 446 insan iş gücü, 50 çekli hayvan işgücü, 104 traktör çekli gücü (yani 520 beygir gücü) ve yılda çalışmaya uygun iş saati 2000.

Halen yapılmakta olan tarım işletmesiyle bir hektara düşen hububat birimi 389 kilo. Para değeri 636.- lira. Genel üretim olarak köyün gay-

risafi hasılası 1.720.000,— lira. Beher çiftçi ailesi başına düşen yıllık gayrisafi gelir ortalaması halen 10.000,— lira olup aşağıda anlatacağımız bilimsel kalkınma metodları ile bu gelir ortalaması iki misline yani 20.000,— liraya çıkacakmış. Bu iki misli gelişmeyi sağlamak için uygulanacak bilimsel projeler nelerdir diye merak ettim. Bunlar 7 si kalkınma alanı plânlaması, 8 i köy kalkınma plânlaması olmak üzere 15 plâna dayanmakta olup bu 15 plânın detaylı uygulama projeleri toplamı tam 29 projeye ulaşmaktadır. Uygulama projeleri konuları bakımından İkiye ayrılmakta olup.

A — Yerleşim projeleri şunlardır :

- 1) Yeter arazi parselasyon ve dağıtımı,
- 2) Köy ulaştırma tesisleri,
- 3) Köy imar plânları,
- 4) Çiftlik evleri ve konutlar,
- 5) Elektrifikasyon, enerji, haberleşme,
- 6) Yakacak,
- 7) Kullanma suyu,
- 8) Artık suların atılması,
- 9) Yeşil sahalarda dinlenme yerleri,
- 10) Turistik tesisler, kamplar,
- 11) Sosyal tesisler.

B — Tarım projeleri şunlardır :

- 1) Toprak su korunması,
- 2) Tabiatın korunması,
- 3) Enerji kaynaklarının kıymetlendirilmesi,
- 4) Islâh, diranaç, selden korunma tesisleri,
- 5) Prodüktivite ve gelir,
- 6) Arazi korunma plânlaması,
- 7) Ziraat plânlama,
- 8) Yetiştirme alanındaki problemlerin araştırılması,
- 9) Hayvan tutumu ve yemleme,

- 10) İş organizasyonu,
- 11) Köylü el ve ziraat sanatları,
- 12) Ev ekonomisi,
- 13) Köy çocuklarının yetiştirilmesi,
- 14) Köy ve tarla yollarının ıslâhı,
- 15) Pazarlama, muhafaza,
- 16) Kredi ve finansman,
- 17) Köy ve çiftçi organizasyonları,
- 18) Köylü eğitimi ve toplum kalkınması eğitimi.

Bu projelerde bir sürü lâf kalabahğı bulunduğu, bilimsel deyimler kullanıldığı halde toprak reformuna hiç değinilmeden sadece yeter arazi parselasyonu denilmekte ve asıl kalkınmanın dayanağını teşkil edecek olan imeci üretim konusuna yanaşmamaktadır.

Amerika'da staj gören sayın uzmanlar, orada büyük sermayeye dayanan büyük çiftlik işletmelerinin etkisinde kalarak soyut düşünceler ileri sürmekte ve derde çare hiç bir ilâç yazmamaktadırlar. Dayanaksız ve olanaksız kalan bu projelerde memleket imkânları gözönüne alınmadan hayali rakamlar ileri sürülmekte ve bol keseden personel ve para harcamaları öğütlenmektedir.

Netekim Fehimli Köyünde bu yerleşim ve kalkınma projelerinin uygulanması için diğer sektörlerin yardımcı mühendisleri hariç olmak üzere Toprak İskân Genel Müdürlüğü imkânları içinde sekiz Yüksek Ziraat Mühendisi ve Ziraat Teknisyeninin çalıştırılması ön görülmüş olup Yüksek Mühendislerin görecekleri işler şöylece sıralanmıştır.

Bir Yüksek Ziraat Mühendisi; merkezde etüd, plân, proje işleri,

Bir Yüksek Ziraat Mühendisi; merkezde proje yapma ve uygulama

Beş Yüksek Ziraat Mühendisi; muayyen zamanlarda köye gitmek üzere yayım grubu,

Bir Yüksek Ziraat Mühendisi; Fehimli köyünde uygulamaları ve mahalli koordinasyonu sağlamak üzere,

Bir Ziraat Teknisyeni köy uygulamasına yardımcı olarak Fehimli'de

Görülüyor ki sadece bir köyü tarımsal kalkınması için merkezde yedi yüksek mühendis ve köyde bir yüksek mühendisle bir teknisyen olmak

üzere tam dokuz teknik elemana ihtiyaç vardır. Kalkınma projesinin mali yönüne gelince, bilimsel araştırma projesinde bu konuda şöyle denilmektedir :

«Proje şimdiki halde bir hizmet projesidir. Mali yönden tamamlayıcı projeler ortaya konacaktır. Genel Müdürlük bütçesinden karşılanacak masraflar 1963 yılında Etüd, Plan, Proje Eğitim ve Geliştirme fasllarındaki ödeneklerle, 1964 yılı için masraf giderleri iş programına uygun olarak hazırlanacaktır.»

1964 yılı bütçesinde İskân Genel Müdürlüğü bütçesinin bu faslına 5.170.000,— lira ödenek konmuş olup bunun ne kadarının Fehimli Köyüne sarf edileceğini bilmiyoruz. Bizim bu yazımızda asıl durmak istediğimiz hayali rakamlara dayanan plânlama edebiyatının alt kademelerde bir plân ve proje diyaresi haline geldiğini ve bu hastahğa tutulan bilinçli uzmanların soyut çalışmalarla durmadan plânlara ve projelere hazırlanarak yüzlerce sahifelik raporlar yazınladıkları gerçektir.

Gelelim yurt gerçeklerine :

Halen yurdumuzda Tarım Bakanlığı emrinde çalışan 3542 Yüksek Ziraat Mühendisi ve 4950 Ziraat teknisyeni olmak üzere 8492 teknik ele-

man mevcuttur. Bu projeye göre her köy için dokuz teknik eleman sağlanması lâzım gelirse kırk bin köy için sadece tarım alanında 360.000 teknik elemana ihtiyaç hasıl olacaktır.

Bu yirmidokuz projenin uygulanması için beher köye beş yılda bir milyon liranın harcanması lâzım gelse 40.000 köy için beş yılda kırk milyar liraya ihtiyaç gerekmektedir olup «543» milyonluk Tarım bütçemizden «313» milyonu cari harcamalara gittiğine göre bugünkü tempo ile Tarım projelerine 40 milyar lira sarfı için 185 yıl beklememiz icap edecektir.

Bu gidış nereye beyler? Hangi kalkınma metodudur bu sistemin adı. Kişisel özgürlüklere saygılı, demokratik kalkınma metodu diyeceksiniz. Memleket gerçeklerinin ortaya koyduğu dev gibi büyük rakamlar karşısında genç kalkınma uzmanlarının hayali projelerle geçirdikleri zamanlara, harcadıkları kâğıtlara ve yapılan baskı masraflarına yazık değil mi? Bu gençleri tutuldukları bu proje diyaresinden kurtararak yapıcı bir alana aktarmamın zamanı ne zaman gelecek? teknik personelimizi kalkınma hamlesine katabilmek için yevmiyeli personel yönetmelikleri ci-

karak üç günlük mühendislere 30 yıllık Vali'den, Hâkim'den çok maaş vermekle başarı sağlanır mı? bu kadar bol para harcamamıza karşı yurt dışına giden teknik elemanların sayısı nedir? müteahhit eliyle yaptığımız kalkınma tesislerine harcanan paralardan % kaç bu insanların cebine girmektedir? yarı kalan işlerin adedi, aldığı avansı ödemedeni içini bırakan müteahhitlerin sayıları kaç kişidir? özgürlük içinde hızlı kalkınma edebiyatından gelecek kuşaklara kalacak tonlarla projelerin ağırlığını kimler taşıyacak beyler? bir köy için dokuz Yüksek Mühendis, bir milyonluk yatırım ve sonunda sadece tarım gelirini bir misli arttırmak bahasına girilen bu palavra edebiyatının sonu nereye varacak?

Son Yozgat gezimizde otobüste yanımıza oturan Fehimli köylü bir hemşeriye köylerindeki kalkınma hamlesinin nasıl yürüdüğünü sordum. Adam alaylı alaylı yüzüne baktı ve «Köyümüze resmi ciplerle ziraatçılar geliyor, gidiyor ama, boş ver bey, bu iş yatar...» diye cevaplamaz mı?

İşte halkın hızla kalkınma hamlesine gönüllü katılmasının canlı şahidi. Ötesini ben söylemeyim de, sizler düşünün bulun.

SİHİRBAZ ÇIRAKLARI

Kısmi Senato seçimleri de oldu - bittî. Gene kendi kendilerine gelin güvey oldular. Gene 'Memleket Tiyatrosu' geleneklerine sadık kaldılar.

Bir sayın A.P. milletvekili propaganda konuşmasında :

— Biz size hiç bir şey vaatetmiyoruz! demiş. Dinleyenlerden biri de :

— Öyleyse ne bağırıp duruyorsun? diye sormuş.

Haklı soru. Ne var ki, sayın milletvekili taklit etmek istediği dilin meramını anlayabilecek yapıda olsaydı, hiç değilse bu türlü bir soru karşısında kalmazdı.

17 Kasım 1963 Belediye ve Mahalli İdareler seçimlerinde T.I.P. nin radyo konuşmaları halk üzerinde ne denli etkin olmuştı, malûm. Bu etki bazılarını hop oturtmuş, hop kaldırmıştı. Hatta yukarıda sözü edilen ve o sralarda parti değiştirmek üzere bulunan bu günün sayın A.P. milletvekili bile T.I.P. Ankara İl Merkezine bir kaç nezaket ziyareti yapmaktan nedense kendini alamamıştı.

İşte o konuşmalarda tekrarlanan sözlerden biri de şuydu :

— Sana yapamayacağımız hiç bir şeyi vaatetmiyoruz!

Sayın A.P. milletvekili topluluk karşısında heyecanlanıp kelimenin birini unuttu mu, yoksa ille de T.I.P. den farklı bir dil mi kullanmak istedi, bilmiyoruz. Bildiğimiz :

— Öyleyse ne bağırıp duruyorsun? diye kendisine sorulmuş olmalıdır.

Ashında bu soru sadece sayın A.P. milletvekiline sorulmamıştır. Seçime katılan partilerin hemen bütün sözcüleri sayın A.P. milletvekilinin özentisinden kendilerini kurtaramadılar. «Bu memleket için gerekli olan neyse, onu biz yaparız» zihniyetine bağlı olmanın zorunlu bir sonucuydu bu. İşçi, köylü, küçük esnaf, küçük sanatkar, çilekeş millet demekte birbiriyle yarıştılar. Hepsî reformcu, hepsî sosyal adaletçiydi. Söylediklerine bakılırsa hepsî aynı şeyleri istiyordu; gene de birbirlerine yakışksız deyimlerle saldırmıyorlardı.

Sayın A.P. milletvekiline yöneltilen soru ashında hepsineydi :

— Öyleyse ne bağırıp duruyorsunuz?

Y. K. S.

UNUTTURULAN BİR BAYRAM

TOPRAK BAYRAMI

AYDOS TOROS

— Türkoğlu ilçesi Topraksızlarına —

Sana bir bayramdan söz açacağım. Bu bayramın üzeri küllenmiş adeta görünmüyor. Toza kubara karışmış, çamur olmuş, gövdesini ayılar, kurtlar yemiş, iskeleti var ortada. İşte sana bu iskeleti, ilkin, anlatayım niceidir.

Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu diye bir kanunun varlığından haberli olacağını sanırım. Bundan yirmi yıla yakın önce çıkarmıştı Büyük Meclis. Hatırlıyor musun bu kanun tren istasyonlarında, köy sokaklarında satılıyordu, yeni çıktığı zaman? Kanunların böylesine gazete gibi satılması yalnız başına bu kanuna nasip olmuştu. O zamanki politikacılarımız; «evet işte kim demiş halk kanunlarla ilgilenmez. Halkın istediği kanunları siz çıkarın da görün. Onu, yazı bilen bilmeyen toplar, cenk okur gibi okurlar,» diyordu. Bu söz ne kadar da doğru. Gerçekten köylü halk kendini ilgilendirmeyen kanunlara karşı, uymak zorunda, ilgi göstermiyor. Ama şu günlerde topraksızlığın acıları duman duman göklere yükseliyor. Her topraksızın kulağı kırıgıta. Ne zaman bu ülkenin topraklarında bizim de ekeceğimiz bir dönüm toprağımız, oturacak yerimiz, ölümlü gömecek mezarlığımız olacak diye kıvraniyor milyonlarca köylü. Sen de bu topraksızlar arasındasın. Senin de yerin yurdun yok. Doğrusu yurdun var da yerin yok.

Öyle değil mi? yurdumuz var da yerimiz yok. Sınırlarını beklediğimiz vatan parçası bizim yurdumuz. Sen bu yurdun düşmandan korunması için evde, eli kınalı, gözü sürmeli gelinini, ağlayan ananı ve de yakınlarını bırakarak yıllarca sınırları bekledin. Gereğinde canımızı bile yoluna koyarız bu ülkenin kurtuluşu için.. Geçenlerde, Kayahgöz olayı dolayısıyla İsmailden mektup aldım, diyor ki :

«Topraksız deyince cümle alemin aklıma Çukurova-lı, Sökel gelirdi. Bir de gelin de bizim buradaki ağalarla olan dramımızı görün. Burada ağaların yapamayacağı hiç bir şey yoktur. Bereket ilçeye halktan yana çavuşlar, kaymakamlar, müftüler gelir de biraz soluruz. Ama onları da pek yerlerinde koymaz ağalar. Neder eder bir kulp bulunur. Bizim gibi burnunun önünü göremeyen kimseler de ağaya uzaktan yakından yardım ederiz, bu adamları sepetlettiririz. Kaza kurulalı dört

oldu altı kaymakam, bir okadar çavuş değişti. Kazanın müftüsüne de aynı oyunu oynatacaklardı ağalar ama maymun orada gözünü açtı. Müftünün arkasında olduğumuzu gösterdik onlara da, bu halk dostu adam şimdilik yerinde kaldı.»

«Sözü uzatmadan sana Kayahgöz olayını anlatayım başından sonuna kadar da sen de yakınlarına anlat, anlat da onlar da Anayasamızın bize verdiği toprak sahibi olma hakkı için dayansınlar. Bizim kalemiyiz yok, kâğıdımız yok. Biz vergi derler öderiz, asker derler gideriz. Kaderimiz bu galiba. Geçenlerde, efendi kılık bir kahvede toprak reformundan söz etti. Adama nezaketen bir geyle denmedi yüzüne ama, arkasından söylenenleri duymalısın. Ne casusluğu kaldı ne de komünistliği, sıvadılar adamı bizim ilçenin zenginleri. Ama ne var ki ak koyun kara koyun geçitte belli olur demisler. Elbette gene seçim gelir. Biz artık kimin kime neden Komünist dediğini anladık, gözümüzle de gördük. İlçenin toprak ağaları ile Maraş'ın eşrafları bizim müftü Fehmi Tuna'ya hâlâ bu adam sapık, komünist diye uşaklarına yutturmaya çalışıyorlar. Ama Fehmi bey gürültüye pabuç bırakacak cinsinden değil.»

«Hatırlıyorsun, bizim ilçe Menderes'e kurban ettiğimiz bir deve den sonra kuruldu. Bataklık da kurutulduktan sonra ilin dört bucağından topraksız olanlar akın ettiler. Bu akını durdurmak için bazı köylerin kurulması kararlaştırıldı. Bu arada Kayahgöz adında da bir köyün kurulması için Bakanlık izin verdi. Verdi ama ağalar derhal vatan cephesine geçtiler izin verilen yere sinek bile kondurmadılar, 27 Mayıs dan sonra biraz burunları kırıldı ise de seçimden sonra C. H. Partisine geçerek gene Kayahgöz'e kimseyi sokmadılar. Sokmadılar ama topraksızların da gözü oradan ayrılmadı. İki bayram bir araya geliyor, Maraş'ın A. Gümüşlü valisi bu sefer Bakanlığın emrini yerine getirir diye Nisanın ilk haftasında (1964) kırk aile topraksız Kayahgöz'e çoluk çocuk çadır kurup yerleştiler. Sen misin bunu yapan. Ağalar harekete geçtiler. A. Gümüşlü, vali, jandarma komutanları başta olmak üzere Kayahgöz'deki topraksızları ite kaka kamyonlara, traktörlerin arkasındaki arabalara odun yığar gibi üst

Geçen yıl Adana'daki topraksızların «toprak için» düzenledikleri yürüyüş çok anlamlı olmuştu.

Üste yığıp Türkoğlu'na getirdiler. Ağız söz edebilenlerini karakoldan içeriye soktuklarını gördük. Ötesi bize malum değil.»

«Ağalar bu oyunu, Çobantepeli Esmemem'te de oynamışlardı. Sen de bunu Gençlik dergisinde, «Topraksızlara Mektup» diye yazmıştın hatırlıyor musun? İşte bu Türkoğlu ilçesinde olan toprak kavgasının ikincisi. Anayasamızın emrettiği topraklandırma kanunları çıkar da biz de bu dövülüp sövülmeden kurtulur, kendi vatanımızda karnımızı doyuracak, ölümüzdü gömecek, yuvamızı kuracak bir karış toprağımız olur.»

«Artık biz köylüler oyumuzu istemeye gelenlere şu beş soruyu soracağız :

1 — Siz nerede okudunuz, çocuklarınız nerede okuyorlar? Biz neden okutulmuyoruz, çocuklarımız neden sizin ve de çocuklarınızın okudukları okullarda okutulmuyorlar?

2 — Sizin toprağınız var da neden bizim toprağımız yok. Bu topraklara harp zamanı vatan, sulh zamanı çiftliğimiz diyorsunuz. Bunun sebebini bize anlatın.

3 — Devletin bankası şehirde ev yapacaklar için kredi veriyor da neden köyde ev yapanlara vermiyor? Bu bankaların sermayeleri bizim verdiğimiz vergilerden meydana gelmiyor mu?

4 — Toprak reformu ve vergi adaletsizliği için ne yaptınız?

5 — Bizler dinimize diyanetimize sizden daha bağlı olduğumuz halde neden bizlerle konuşurken hep ötekî dünyadan dem vurursunuz da sizler bu dünyanın tadını çıkarırsınız?»

«Bu sorulara alacağımız cevaba göre adamı tartacağız. Okuldan topraktan, ecelsiz ölenlerimize dok-

tordan, uğradığımız haksızlıklardan, malımızı yok pahasına elimizden alanlardan ve de bunların kurtuluş çarelerinden söz etmeyen kimseleri seçmeyeceğiz.» Diyor.

Topraksızlığın, bakımsızlığın yankıları bunlar, kim denirse. İsmail'ler gerçek bayramlarını kutlamak istesiz evsiz barksız yaşayıp gidiyor. Buna da yaşanma söylesin söylesin. İsmail'ler topraksız, okulsuz, doktor-tiyorlar. Bu Toprak bayramı onların en büyük bayramı olacaktır.

İşin garibi bu bayramı emreden kanunu uygulamak da hükümetlerin görevleri arasında. İşte Kanunu ay-nen alıyorum :

TOPRAK BAYRAMI KANUNU

Kanun No : 4760 Kabul tarihi : 15/6/1945

Yayın tarihi : 16/6/1945

Birinci madde :

Çiftçiyi Topraklandırma Kanununun kabul edildiği 11 Haziran tarihini takip eden pazar günü her yıl Toprak Bayramı olarak kutlanır.

İkinci madde :

Bu kanun yayın tarihinde yürürlüğe girer.

Üçüncü madde :

Bu kanunu Bakanlar kurulu yürütür.

Toprak Bayramı Kanunu yürürlükte, ama bayramlar ortada yok. Bu bayramı kutlayacak milyonlarca topraksız pek kısa zamanda gene gayretleri ve de oyları ile seçecekleri temsilcilerinin sıkı çalışmalarını, asıl bayramlarını bekliyorlar. Kara bayramları bir son bulmalı artık.

İHRACAT İŞLERİMİZİN DÜZENLENMESİ

M. GABBY

Dış ticaretimizde yıllardan beri süre gelmekte olan durum aydınlarımızı bu konuyu enine boyuna incelemeye zorlamaktadır. «Barış Dünyası»nın son sayısında, bu soruna değinen bir yazı yayınlandı. Yurdumuzda liberal doktrininin temsilcisi ve özel sektörün savunucusu olan bu derginin yazarı sorunun üzerine önemle eğilerek, ihracat işlerimizin mutlaka düzenlenmesi lüzumunu belirtiyor. Yazıyı kısaca özetliyelim :

«Konu liberal veya devletçi herhangi bir doktrin meselesi olmaktan çıkmış hepimizin üzerinde önemle durup çare arayacağı bir memleket davası olmuştur... Dış ticaretin geliştirilmesinde zararların doğacağı su götürmez bir gerçektir. Fakat bundan çıkan mânâ, bugün dış ticaretimizin gidişinden memnun olduğumuzu belirtmez: Başlıca ihraç maddelerimizin, ihraç satış fiyatlarında devamlı bir düşüş kaydedildiğini, ve bu düşüş fiyat kontrollü kalktıktan sonra dikkatli değer bir şekilde arttığı ve bu kontrolün kalkması ile, ihracatta görünmeyen sermaye kaçışına ve kârların dışarıya transferi sureti ile, vergilerden kaçakçılık yapılmasına müsait bir ortam yaratmaktadır... Bazı Firmalar, yaptıkları muamelelerden vergi dahi ödememek yollarını bulabilmektedirler...» Bundan sonra yazar, alınması lazım gelen tetbirlerden bahsederek şu fikirleri ileri sürüyor «Türkiye ihraç ettiği malların tam bedelini (kârları ile birlikte) memlekete sokmak için tetbirler düşünmeye mecburdur. İhracatta fiyat kontrolünü kaldırarak tam serbesti tanımak, işin düzenini rekabete bırakmak şüphesiz prensip bakımından doğrudur. Fakat bu sistemin memlekete faydalı olabilmesi için, her sahada aynı serbesti ve rekabet prensiplerinin yürürlükte olması lazımdır... Hedef sulistimâl ve

kaçakçılık yollarını kapamak olduğuna göre, alınacak tetbirler, iktisadi olmalıdır. İhracat işleri büyük müesseseler elinde toplanmalıdır, böylece standarizasyon, kalite kontrolü kolaylaşacak ve malların değer fiyatla müşteri bulmasında önemli faydalar sağlanmış olacaktır. Büyük müesseseler elinde ihracatı toplamak prensibi, üreticileri birleştirmeye, kooperatifler kurmak ve bu kooperatiflerin aracılığı ile doğrudan doğruya ihracat yapmağa teşvik etmeli, devlet bu yoldan ihracat yapan kooperatiflere mali yardımda bulunmalıdır. Bununla beraber, bu kooperatiflere imtiyazlar veya tekel hakkı tanınmalıdır.

Ticaret serbestliği prensibi hiç bir sebeble bozulmamalıdır. Dış Ticarete devletçilik en ileri sosyalist memleketlerde bile başarılı olmamıştır» dedikten sonra, yazar «Devletin malların ihraca hazırlanması için teşekküller kurmasını, ve bu malların ihracı için ihracatçılarımızla ve yabancı alıcılarla temasa geçmesini» ön görmektedir. Yazara göre, ihracatımızın bünyesi tamamen değişmesi lazımdır. Tarım ve maden ham maddesi ihracatçısı durumundan bir an evvel kurtularak, sanayi ürünleri ihracatçısı olmamız gerekiyor.

Dış ticaretimizin bu sorununa kendi açımızdan değinmek istiyoruz. Gerçekten, geçen Temmuz ayından beri uygulanan dış ticaret rejimi, ihracat anında fiyat kontrolünü ve teselli mecburiyetini kaldırmıştır. Zamanında, bunun çok tehlikeli olabileceğini belirtmiştik. Durum gün geçtikçe kötüye gitmektedir, ve bu tarz uygulama döviz kaybı ile dışarıya servet akımına sebep olmaktadır. Hele Güney illerimizden yapıdan ihracatımızın dışarıda kalan fiyat farkları korkunçtur. Durumu düzenlemek için, «Barış Dünyası»nın ön

gördüğü tetbirlerden biri «İhracatı büyük müesseseler elinde toplamaktır!!!» Yazar bugünkü durumu pek iyi kavramamışa benziyor. Bu günkü durumda, ihracatımızın mühim bir kısmı zaten büyük müesseseler tarafından yapılmaktadır. Sermayeleri elli ile yüzbin Türk lirası olan küçük işletmeler, pamuk, fındık, tütün, tiftik, üzüm krom gibi ürünlerimizi ihraç edemezler, mali güçleri bu işler için yetersizdir. Bu maddelerin ticaretini yapmak için milyonlarca lira sermaye ve krediye ihtiyaç vardır. Bu ürünlerin ihracına yeltenen küçük işletmeler, çoğu zaman büyük sermaye çevrelerinin paravanı olarak hareket ederek, büyük işletmelere döviz ve vergi kaçırma imkânlarını sağlarlar.

Küçük işletme sahipleri, döviz kaçırma işine tek başına kolayca girişemez. Piyasadan edindiğimiz tecrübelerimize göre, bugüne dek bu gibi kaçakçılık muamelelerine girişmiş olan küçük işletmelerin çoğu, kaçırmağa yeltendikleri dövizli, dışarıdaki araçlara kaptırmışlardır. Döviz kaçırma işi ancak büyük müesseselerin başarabileceği operasyonlardır. Bu işleri ancak dışarıdaki yabancı sermaye çevreleri ile sıkı bir şekilde işbirliği yapan işletmeler başarabilir.

Üreticileri kooperatifler kurarak birleştirmeye sevk etmek ve bu kooperatifleri doğrudan doğruya ihracat yapmaları için teşvik etmek ilk bakışta olumlu bir tetbir olarak görülüyor. Ancak, hangi sınıf üreticileri kooperatif kurmağa teşvik edeceğiz? Bu kooperatifleri orta veya az topraklı üreticiler mi kuracak? Yoksa bu kooperatifler büyük ve zengin toprak ağalarının kurduğu birlikler mi olacak? Kooperatifleri toprak ağalarının çıkarlarını savunmak için kuracaksa bir yenilik ortaya getirmiş olmayız. Büyük toprak

sahiplerinin, aracı tüccarlarla ve büyük sermaye çevreleri ile sıkı bağları vardır. Aynı zamanda büyük toprak ağalarının, ihracat ticareti ile uğraşan firmaların sahibi olduğu da görülmüştür. Orta ve az topraklı üreticilerin bugüne dek, ve mevcut düzen içinde, kooperatif kurmak için yaptıkları tecrübeler olumlu sonuçlar vermemiştir. Geçmiş yıllarda, Devlet bu gibi kooperatiflerin kurulması için ön ayak olduğu halde, büyük toprak ağaları ve aracı tüccarlar tarafından oynanan türlü dalavereler ve oyunlar, bu kooperatifleri büyük zararlara sokmuştur. Mevcut düzen içinde kurulacak üretici kooperatifleri, dış pazarlarda büyük ticari işletmelerimizle rekabet edemeyeceklerdir. Kooperatif kurma sorunu, toprak sorunumuzun bütünü ile ilgilidir. Köylülerimizin aktif ve demokratik bir şekilde katılacağı bir toprak ve tarım reformu sonucunda ancak güçlü ve kolayca ihracat ya-

pabilen kooperatifler kurulabilir.

Derginin yazarı, dış ticarete devletçiliğin başarısızlığını savunmak için, örnek olarak sosyalist memleketleri ileri sürmektedir, ve delil olarak, bu memleketlerin dahilinde gerekli organizasyonları kurabildikleri halde, ürünlerini ihraç edebilmek için bütün dünyada, serbest tüccarı ve ticari organları kullanmak mecburiyetinde kaldıklarını söylemektedir. Bir Devlet İşletmesinin, serbest piyasa şartları uygulanan yabancı bir memlekette, malını satabilmek için, mümessil tayin etmesi veya satış bürosu açıp memur göndermesi, herhalde başarısızlık delili olarak gösterilemez. Yazarın arzuladığı, devletçilik sistemi, ancak özel sektörün çıkarlarına hizmet eden bir devletçilik sistemidir. Özel sektörün, az kârla satmak istemediği malları, Devlet İşletmesine fazla kârla satarak, o işletmenin zararına ihraç etmesini isteyecektir. Son yıl-

larda, Sümerbank aracılığı ile sağlanan ham bez ihracı bu temel prensip üzerine işlemiştir.

Dış ticaretimizin çözüm yolu, memleket İktisadiyatının bütünü ile ilgilidir. Dış ticaretimizde bünye değişikliği için, hızla sanayileşme zorunluğu vardır. Bu da ancak, emekçi halkımızın yürütümüne doğrudan doğruya katılıp, denetlediği emekten yana plânlı bir devletçilik sistemi ile yapılabilir. Kalkınmamız, kapitalist olmayan bir yoldan geçiyor. Emekten yana devletçilik sistemi ile herkesin şikâyetçi olduğu bugünkü bürokratik devletçilik anlayışı tasfiye olur, mevcut ofisler ve birlikler yenileştirilir onlara yeni müesseseler katılarak, özel sektörün devlete yardımcı olduğu yeni bir dış ticaret rejimi kurulur, ve bu ana sorunumuz, emekçi halkımızın getireceği şevkli ve inançlı çaba ile pek kısa zamanda çözümlenmiş olur.

Bize Gelen Yayınlar

Türkiye İşçi Partisi Ankara İli Araştırma ve Yayın Bürosu S u n a r

AMACIMIZ — YOLUMUZ — YÖNTEMİMİZ

(Az sayıda kalan kitabın fiyatı 200 krg.)

YURT SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLU

(Türkiye İşçi Partisinin Radyo konuşmalarını bir araya getiren bu kitabın bir özelliği de, yapılan bazı şikâyet ve ihbarlar üzerine Ankara C. Savcılığının bu konuşmaları hakkındaki kararının da kitaba eklenmesidir.) Fiyatı 250 krg.

İsteme Adresi : Türkiye İşçi Partisi

Ankara İl Sekreterliği.

Atatürk Bulvarı — Ankara

SOSYALİZME GİRİŞ — Jules Moch'tan çevirenler :

S. Hilâv — D. Avcıoğlu, Devrimci Yayınlar Kooperatifi. 96 sayfa, 3 lira.

UZAY GÜLÜ — Arif Coşkun'un şiirleri, Yeditepe Yayınları. Kapak A. Arad. 48 sayfa, 200 kuruş.

KÖY ÖĞRETMENİNE MEKTUPLAR

Ünlü ozan ve yazarlarımızdan Dr. Ceyhan Atuf Kansu'nun daha önce Varlık Dergisinde yayınlanan bu ilginç yazıları, aynı adla Toplum Yayınlarında çıktı. Kapagını Balaban'ın bir tablosu süslemektedir.

Fiyatı 3 lira. İsteme Adresi : P.K. 176, ANKARA

E Y L E M

Toplumcu yazar ve düşünürlerin inceleme ve araştırma yazılarını iyi bir biçimde veren Eylem Dergisini okurlarımıza sahk veririz.

Ayda bir çıkan derginin fiyatı 250 kuruştur.

İsteme Adresi : Ankara Cad. 45, İstanbul.

Toprak Reformunun Hukukî Esasları

Yazan : Dr. Suat Aksoy

Toprak Reformunun anlamı. İkinci Dünya Savaşından sonra az gelişmiş memleketlerde toprak reformu kanunları, Toprak reformlarının dayandığı hukukî esaslar, Çiftçiyi topraklandırma kanunu, gibi genel bölümlerde bütün az gelişmiş ülkelerin ortak sorunu olan toprak reformunu enine boyuna inceliyen bu önemli incelemeyi okurlarımıza sahk veririz.

Eserin fiyatı 10 liradır. İsteme adresi :

Ankara Basım ve Ciltevi.

Rüzgârlı Sokak No. 31 — Ankara

NOKTALI VIRGÜL — Doğan Ayhan'ın şiirlerini, Abdullah Ulubay'ın hikâyelerini bir araya getiren bu kitap, 60 sayfa olup fiyatı 200 kuruştur. İsteme Adresi : A. Ulubay — Fethi Kunt Apt. 14/1, Gölcük — İzmit

I

AĞALAR

Ocak ağaları halka zulüm etmek ve saldırmaktan, kendini beğenmişlik ve Firavunluktan vazgeçmediler; aksine, halkın ciğerine işliyen daha nice işler işlediler. Herkesten ulufe adıyla aldıkları hazinelerin çoğunu yiyip içtikten başka, mevki satmaktan aldıkları rüşvetlerle de yetinmeyip Karun kadar mal toplamışken gene doymadılar. Kethüda Bey ve Bektaş Ağa, ticaret adı altında etraftan nice mal ve eşya getirip hükümet tarafından dağıtılıyormuş gibi çarşı halkına yüksek flatlarla verip parasını ocak çavuşları aracılığıyla toplatıp her biri olanca hırsla dünyanın parasını toplayıp zamanlarının Karun'u oldular ve halkı inletip alçalttılar ezip ağılattılar. Vezirin ise bunlara karşı durmağa gücü yetmediği için, diledikleri işi ona ister istemez dinletip yaparlardı. Devletin başlıca çıkarlarını ele geçirmişken, bununla da yetinmeyip, yoksulların lokmasına dahi tamah edip eşya fiatı işlerine de karıştılar. Koyun etinin okkası sekizer akçaya iken on üçer akçaya çıkardılar; bundan başka, bütün celeplerin hayvan getirmesini yasak ettirip, Erzurum'dan, Anadolu'nun başka yerlerinden, ayrıca Rumelin'den, Eflâk ve Buğdan taraflarından koyun getirmeğe adamlar gönderdiler. Gelen koyunlar diledikleri gibi satılıp paraları kendilerine ait olurdu. Bursa'dan, Sakız'dan ipekli ve pamuklu, Sakız, Bağdat ve Şam'dan sınır ağaları eliyle türlü kumaşlar yük yük gelip üçer kat değeri ile çarşı esnafına dağıtılıp parasını toplar, bu işleri başkalarına yaptırmazlardı. Halk et ve başka yiyeceklerin fiatlarının aşırılığından şikâyet edip dilekçe verdikleri zaman dinlemeyip : «Bu şehir zenginler gehridir, yoksullar şehri değildir; gücü yetmeyenler gidip taşralarda otursunlar, bulgurla bulamaç yesinler!» deyip yürekleri iğrendirecek saçma-sapan sözler söylerlerdi. Yardakçıları da : «Behey sultanım, bir alay Türk, çiftlerini bozup gelip böyle güzelim şehirde zevk ediyorlar, et ve türlü şeyler ayaklarına geliyor, on beş akçaya almağa utanıyorlar mı? Beğenmiyen eski yerine gitsin!» derlerdi.

(Naima Tarihi, c.V, s. 95-96)

II

YOBAZLAR

Bilindiği gibi, tasavvuf mesleğine bağlı tarikat adamları ile medreseden yetişme «ulemâ» arasın-

daki kavga ve çekişme çok eski olup «Hulefâ-yi râşîdîn» zamanından beri eski devletlerde, Bağdat, Mısır başka ülkelerde nice defa tartışma ve kavgaların öldürüşme ve vuruşmaya kadar vardığı tarih kitaplarında yazılıdır. Her devirde bazı kimseler ün kazanmak için bazı meselelere yapışıp eski kavgaları yeniden alevlendirmişlerdir: Netekim, İstanbul'da ulemâ ileri gelenlerinden Kadızade Efendi ile tarikat ileri gelenlerinden Sivasî Efendi inanç ayrılığı yüzünden o eski-dâvayı yenileyip tartışma ve kavganın başlangıcını hazırladılar. (...) Bunlar arasında bir türlü sona ermiyen bahisler şunlardır :

Egyanın hakikatini anlatan akli ilimlerle ve matematikle uğraşmanın yasak edilmesi bahsi, güzel sesle şarkı söylemenin uygun olmadığı bahsi, dervişlerin dans ve dönmeleri bahsi, kahvenin ve benzerlerinin haram olduğu bahsi, yenilikler bahsi, v.b...

Bu bahislerde Kadızade Efenî bir tarafı tutup, Sivasî Efendi öbür tarafa inanıp ikisi de aşırı gitmişlerdi, her ikisine uyanlar da birbirleriyle tartışıp kavgaya ederlerdi. (...) Kadızade'nin ölümünden sonra, onun yolundan gidip de kürsü sahibi olanlar, «ün kazanmak için gökkubeyi sesimizle nasıl doldursak, yüksek mevkilere çıkmak için ne yapsak?» diyerek, haram olduğu kesin delillerle belirtilmemiş çavranış ve işleri yapanların kâfir olmadığı güvenilir kitaplarda açıkça bildirilmişken, bunlar, «Elbette kâfir olur!» demişler ve ezan ve Kuran okurken ezgi ile seslerini süslüyenleri susturmuş, Peygamber zamanından sonra meydana gelen bütün yenilikleri kullananların kâfir olduğuna hükmetmiş, tasavvuf adamlarının «semâ» ve dönmelerinin dans demek olduğunu, dans etmeninse haram olduğunu, Müslüman olanların bunları yasak etmesi gerektiğini söyleyerek halkı kışkırtmışlar, tasavvuf adamlarını kâfirlikle suçladıktan başka, «Tekkelere girenler bile kâfir olurlar» diyecek kadar işi azıtmışlar; böylece, Müslüman halk fırka fırka olup meclislerde, toplantı yerlerinde tartışmalar, kavgalar ve boğuna tartışmalarla birbirlerini rezil etmeye girişmişlerdi. (...) Donanma yenilip düğman Bozcaada ve Limni'yi alınca, bu kötü haberi fırsat bilip kürsülerde, meclislerde ve toplantı yerlerinde açıkça sövüp saymaya başladılar. «Şeriata uyulmuyor, İslâm ülkeleri yeniliklerle doldu, vezir ve müftü tarikat adamlarını koruyor» diye ağır-

Yönetici Kişi Üzerine

YILMAZ HALKACI

Bir rejimin değeri, büyük ölçüde yönetici kişilerinin değerine bağlıdır.

M. Duverger

Dünyamızdaki sosyal, tarihsel gelişim her toplumu olduğu gibi ister, istemez Türkiye'mizi de etkilemekte. Halkın kültür düzeyinin düşüklüğüne, ekonomik alanda geri kalmış bir ülke oluşuna rağmen artık memleketimizi de bir on dokuzuncu asır rejimi, ya da benzeri ile yönetmek imkânsız. Bu konuda halkın esaslı bir zorlaması olması bile hiç değilse dışarıya karşı zevahiri kurtarmak gerek.

Bunun için de politik gücü ellerinde tutan hâkim sınıflar belli bazı sınırlarla Batı'nın sosyal ve siyasal kurumlarını aldıklarını ve Türkiye'yi de böylece kısa zamanda özlenen uygarlık düzeyine ulaştırmak için ellerinden geleni yaptıkları kanısını uyandırmak için çabalamaktalar. Ama, cumhuriyetin ilânının, daha sonra çok partili demokratik düzene geçişin pek fazla bir şey getirmedigi de zamanla ortaya çıkıyor. Cumhuriyetin, özellikle ilk yıllarında yapılanları küçümseydim sanılmıyorsa. Ama, hiç kimsenin de ortaya çıkıp : «—Ne yapalım efendim, bundan fazlası da yapılamazdı.» diyebileceğini sanmıyorum.

Kısacası bugün büyük bir çıkmaza saplanmış durumdayız. Artık herkes yeterli bir yönetici kadronun bulunmadığı noktasında birleşmektedir. Yönetici kadro yetersizliğini açıkça gören birtakım iyi niyetli aydınlar da memlekette adam yetişmediği yargısını vererek kötümserliğe kapılıyorlar.

Bir kere adam, özellikle yönetici niteliğindeki adam kendi kendine yetişmez. Basit bir bitki bile yeşerip gelişebilmek için belli iklim şartları ve bazan da özel bir ihtimam ister.

Platon'dan bu yana ise devlet adamında bulunması gereken nitelikler ve yetiştirilme biçimi üzerine ;ok kafa yorulmuştur.

Biz bütün bunları bir kenara ittiğimiz gibi kendi, kendine yetişen birtakım kıymetlerin de ortaya çıkmaması için gerekeni yapıyoruz. Genç kuşak içinde bile belli tutum ve kafa yapısına sahip olanlara sıvrilme imkânları tanınmıyor. Üniversitelerimizden çıkarttığımız kıymetleri Avrupa ve Amerika üniversiteleri

larına gelen saçmalıkları açıkça söyler oldular. (...) Köprülü Mehmet Paşa'nın vezir-i âzam olduğunun se-kilnırken meyzinler peygamber övgüsünü ezgi ile söy-kizinci günü Sultan Mehmet camii'nde cuma namazı lemeğe başlayınca, Kadızadellilerden bir grup sustur-mak için kaba küfürlerle dil uzatınca, onlara muhalif olanlar bunu önler, öfkeye başlayan ağız kavgası az kalsın vuruşmaya ve öldürülmeye kadar varır. İş Lu- rayaya varduktan sonra, tasavvuf adamlarına karşı içle- rinde besledikleri eski kinleri açığa vurdular, toplan- rak İstanbul'daki bütün tekkeleri yıkıp taş ve toprak- larını denize dökmeye karar verdiler; engel olmak istiyenleri ortadan kaldırmak için savaş ve öldürme âlet- leri ile Sultan Mehmet camii'nde toplanmağa karar ve- rip, «Ümmet-i Muhammet'ten olan yarın savaş âlet- leri ile cami içinde hazır olsunlar!» diye, kendilerinden yana olan halka haber saldılar. Meğer aralarında ver- dikleri karar şu imiş : İstanbul'da ne kadar tekke var- sa yıktıktan sonra reşadîlikleri sağlı ve taçlı derviş- lere iman yeniletecekler, kabul etmeyenleri öldürecek- ler, sonra hep birden padişahın huzuruna varıp bütün yenilikleri kaldırmaya izin istiyebilecekler, bütün sultan camii'lerinde birer minare alakoyup geri kalamını yıka- caktılar, sözün kısası, peygamber zamanından sonra meydana gelen şeylerin hepsini ortadan kaldırıp akıl- larınca ortalığı bu yolla düzene sokacaklar. O gece bu gürültü İstanbul'da yayıldı, softalar ve onlara uyanlar grup grup bir araya gelip Sultan Mehmet camii'nde toplanmağa başladılar. Haber vezir-i âzamanın kulağına gelince, bunların elebaşlarına adam gönderip, «karışık- lığa yol açan böyle işlerden vazgeçsinler» diye nasihat etti ise de fayda vermedi. O zaman, ileri gelen bilgin- leri çağırıp sordu; onlar, Kadızadellilerin ileri sürdük- leri görüşlerin yanlış olduğunu, böyle yersiz sözlerle isyan çıkarınların şeriatça cezalandırılmaları gerekti- ğini söylediler; mesele padişaha bildirildi, elebaşların öldürülmeleri için izin çıktı, fakat vezir-i âzaman rica- sı üzerine, sürgün edilmeleriye yetinildi ve hemen Üs- tûvânî ve Türk Ahmet ve Dişane Mustafa denen vâiz- ler tutulup Kıbrıs'a sürüldüler.

Gülünçlükler : Adı geçen Kadızadellilere bazı işleri için gidip gelen nükteci bir adam sorar :

— Yeniliklerle birlikte bütün kötülükleri de kal- dıracağımız anlaşılıyor. Çakır (çalvar) ile don giymek de yeniliktir, onları da kaldıracak mısınız?

deyince, Türk Ahmet :

— Evet, onu da yasak edeceğiz, peştemal kuşan- sınlar, demiş,

Adam yeniden sormuş :

— Kaşık kullanmak da yeniliktir, onu ne yapacak- sınız? demiş,

— Onu da kaldırırız, yemeği elleriyle yesinler, zi- fir değil a, yedikleri yemek ellerine buluşursa ne çıkar?

Nükteci adam şaşmış gibi görünüp :

—A, efendiler, dünya halkını soyup götü çıplak çöl Arabi kılığına mı sokmak istiyorsunuz? diye gülmüş.

(Naima Tarihi, c. VI, sf. 218-226)

kapışmışlardır. Birtakım namuslu kimseler ise bir kenara çekilmiş, ekmeceklerini çıkarma savaşı içindedirler. Bunların içinde hiç te kendilerine göre olmayan işlerde çalışma zorunluluğu yüzünden bilgi ve yeteneklerini yitirmişler çoktur.

Bir de yeni Anayasa'mızın 10. maddesi «Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini fert huzuru; sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.» diyor.

Bu durumda insan ister, istemez Herodot'un anlattığı bir olayı hatırlıyor. Herodot'un yazdığına göre Periandros Korintos'a tyran olunca zamanının ünü tyranı Miletos'lu Thrasybulos'a elçi göndererek şehri en iyi şekilde yönetebilmek için nasıl bir siyaset gütmesi gerektiğini sormuş. Thrasybulos ta elçiyi şehir dışına çıkararak ekili bir buğday tarlasına götürmüş ve tarladan geçerken de bir yandan ona Korintos'tan neden geldiğine tekrar, tekrar sorarken, bir yandan da buğday başakları içinden ötekilerden fazla yükselmiş olanları koparıp, koparıp atıyormuş. En güzel ve en olgun başakları mahvedene kadar bu işe devam etmiş, bütün tarlayı doladıktan sonra da hiçbir öğütte bulunmaksızın elçiyi geri göndermiş.

Kendisini sabırsızlıkla bekleyen Periandros'a elçi, Thrasybulos'un hiçbir öğüt vermediğini ve efendisi tarafından kendi malını tahribeden çılgın birisinin yanına gönderilmesine de şaşırıldığını söyleyerek, gördüklerini anlatmış.

Bunun üzerine o zamana kadar oldukça yumuşak davranmış olan Periandrosta kendisinden önce tyran olan babasının öldürtmediği ve sürmediği kimselerin hakkundan gelerek memleketi gül gibi yönetmiş,

SOSYAL YAYINLAR

SUNAR

- SOSYALİZM NEDİR? — John Strachey (2. Baskı) 2 Lira
 SOSYALİZMİN IŞIĞINDA BİLİM VE DİN — M. Cachin 2,5 Lira
 L. FEUERBACH ve KLASİK ALMAN FELSEFESİ (DİYALEKTİK MATERİYALİZM) — F. Engels 3 Lira
 JEAN-PAUL SARTRE VE MARKSİZM — Roger Garaudy 3 Lira
 SANAT VE SOSYALİZM — G. V. Plehanov 6 Lira
 KAPİTALİST EKONOMİNİN TENKİDİ — Jean Baby 7,5 Lira
 Kitapçılardan arayınız. Ayrıca ödemeli gönderilir. Adres : P. K. 716 İstanbul

YENİ KİTAPLARI BEKLEYİNİZ

TOSUN KAYA

Türkiye Petrol İşçi Sendikaları Federasyonu Başkanı Mehmet Kılıç :

— Bizi greve doğru itiyorlar! diyordu. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı bizim greve gitmemiz için elinden geleni yapıyor. Ataş'ta da böyle olmuştu!

Petrol deyince, hiçbir şeye şaşmamak gerek. Her şey olur petrol işinde, olmaz olmaz!

Ataş Grevi

Ataş, Mersinde, Mobil, B.P. ve Shell şirketleri tarafından ortaklaşa kurulan bir yabancı sermaye Petrol Rafineri şirketinin adıdır. Ataş'ta çalışan işçileri Mersin Anadolu Petrol Rafineri İşçileri Sendikası temsil eder. 1963 yılının son aylarında, Sendika ve işveren temsilcileri Toplu Sözleşme yapmak için müzakere masasına oturmuşlardı. Sendika, işçi ücretlerine % 20 oranında bir zam, ayrıca, Şirketin yıllık net kârının % 2 oranında bir kısmının bütün işçilere prim olarak dağıtılması talebinde bulunmuştu. Çalışma sürelerinin bir miktar indirilmesi hususu da talep ediliyordu. İşveren temsilcisi, Ataş'ın zarar ettiğini ileri sürerek Sendikanın Ücret konusundaki taleplerini kabule yanaşmadı. Bunun üzerine, Tarafsız Uzlaştırma Kuruluna gidildi. İşveren, Tarafsız Uzlaştırma Kurulunun ücretlere % 8 oranında bir zam yapılması teklifini de kabul etmedi. Zarar ettiğini, zam yapamayacağını ileri sürüyordu. Gerçekten kuruluş masrafları fevkalâde yüksekti. Büz denilen toprak borular ve kalıplık tahtalar bile İngiltereden ithal edilmişti. Öysaki bunların Türkiye'den temini işten bile değildi. Ama Şirketin Sanayi Bakanlığı ile yaptığı sözleşmede bütün bu hususlar öngörülmüştü! Kuruluş masrafları çok yüksek olmuş ve masrafların çoğu ithalat karşılığı döviz olarak dışarıya transfer edilmişti.

Tarafsız Uzlaştırma Kurulunun teklifleri de kabul edilmeyince, Sendika için greve gitmekten başka tutacak yol kalmıyordu. Öyle oldu. 22 Aralık 1963 günü ATAŞ GREVİ başladı.

Yalan Kampanyası

İşveren, Basının aracılığı ile, Ataş Grevini Kamu oyuna gerçeklere taban tabana zıt bir şekilde duyurdu. İşçiler, adam başına, yılda 40.000 lira prim istiyorlardı! Bazı gazetelerde, işçilerin oturduğu lojmanların fotoğrafları da yayınlandı : Bahçelerinde yüzme havuzları, tenis kortları, içinde sıcak ve soğuk hava tertibatı bulunan gıcır gıcır binalar! Türkiye'nin en yük-

PETROL

sek ücretini alan, her türlü konforu hatz hinalarda bedava yaşayan işçiler, hallerinden memnun kalmıyarak, ayrıca yılda adam başına 40.000 lira prim talebiyle greve gitmişlerdi! Bu tem üzerine, en büyük gazetelerde ciddi ciddi yorumlar yapıldı ve Grevin haksızlığı böylece ilâma bağlanmış oldu!

Türk-İş yöneticileri de aynı nedenlerle grevi desteklemediklerini ilân ettiler. Böylece hakka hukuka ne denli bağlı olduklarını bir kez daha göstermek imkânını buldular.

Fakat Anadolu Petrol Rafineri İşçileri Sendikası da bir bildiri yayınlamış, Basına ve bütün ilgililere göndermişti. Bildiride bütün gerçekler anlatılıyordu.

Kamu oyu sendika bildirisinden haberdar edilmedi. Büyük Basın buna yer vermedi. Türk-İş'in tutumunda da bir değişiklik olmadı. Yalan tutmuştu.

Oyun

Bilerek, bilmiyerek, çok kişi oyuna gelmişti. Oyun sadece Grevcilere karşı oynanmıyordu. Hatta Grev de oyunun bir parçasıydı.

Ataş, günde 80.000 varil petrol istihsal ediyordu. Bunun için de gerekli ölçüde ithalât yapıyordu. Oysa ki, öbür yanda, bu sebeple sürülemlen Türk petrolü birikmekteydi. Türk petrolünün sürümünü sağlamak için Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) harekete geçmişti. Ataş, gerekli ithalâtı Sanayi Bakanlığıyla varılan bir anlaşmaya dayanarak yapıyordu. TPAO, Petrol Kanununa dayanarak bu anlaşmanın iptalini istiyordu. Önce Türk Petrolünün sürümü sağlanmalı, sonra, gerekirse ithalâta gidilmeliydi. Petrol Kanunu da, bütün eksikliklerine rağmen, bunu gerektiriyordu.

Tam bu sıralarda, artık Türkiye'nin ihtiyacı olmadığı gerekçesiyle, NATO kanalıyla Türk Ordusuna verilen benzin kesilmişti.

TPAO, Ataş'ın Sanayi Bakanlığıyla yaptığı anlaşmanın iptali için Danıştayda dâva açmıştı.

Ve bu ortamda Ataş Grevi başladı. Ataş Şirketi Müdürlerinden Wengrove :

— Bu grev Devlete karşıdır! mütalâasında bulundu. Grev sebebiyle akaryakıt buhranı baş gösterecek ve bundan da Devlet mutazarrır olacaktı!

Fakat Devletin Ticaret Bakanı bu fikirde değildi. Ticaret Bakanına göre, bir akaryakıt buhranı için sebep yoktu. Rezervler ihtiyaca yetecek ölçüdeydi. Zaten sürülemlen Türk Petrolü de bir meseleydi.

Bir sendikacımızın deyişiyle «Yabancı sermayeye kucak açmış» durumda bulunan Türk Hükümetinden bir Bakanın bu türlü konuşması yabancı sermayenin en seçkin temsilciliğini yapan petrol şirketleri çevrelerinde pek hoş karşılanmadı. Bu çevrelerde, Türk Hükümeti, Ataş Grevcilerini tutmak gibi bir şaibe (!) altında bulunuyordu.

Basınla Türk-İş Kamu oyunu işveren çıkarlarına uygun bir şekilde hazırladıktan sonra hükümetin bu tutumu, yabancı sermaye çevrelerinde büsbütün garip karşılanıyordu.

İşveren bir yandan zarar ettiğini söylüyor, bir yandan da işçilerin Şirket kârına % 2 oranında iştirakleri sonucu, her yıl adam başına 40.000 lira düşeceğini iddia ediyordu. Ve bu iddiaya dayanarak, Ataş Grevi Kamu oyununda, Basın ve Türk-İş gibi güçlü müttefikler yardımıyla mahkûm edilmişti. Ve Grevin 22 nci günü, hükümet, Millî Güvenlik gerekçesiyle grevi durdurdu.

Sendika ve Şirket arasında bir Toplu Sözleşme yapıldı. Ücretlere % 8-9 oranında bir zam veriliyor, haftalık çalışma süresi 45 saate indiriliyordu.

Danıştay, Şirketin Sanayi Bakanlığıyla yaptığı anlaşmayı, TPAO'nun talebine uyarak iptal etmişti. Anlaşma, Petrol Kanununa aykırıydı.

Fakat Ataş Rafinerisinin günlük istihsalı, gene de 80.000 varıldı. Gene gereği kadar ithalât yapıyordu.

Ataş'ı Yapanlar

Ataş'ı yapanlar böyle anlatılır. Ataş Şirketi karışına çıkan Anadolu Petrol Rafineri İşçileri Sendikası, 1963 yılında kurulan Türkiye Petrol İşçi Sendikaları Federasyonuna dâhildir. Bu federasyon Türk-İş dışında bulunan Petrol İşçilerinin ekonomik mücadelelerini yürütüyor.

Petrol istihsalinde çalışan işçilerin kurduğu ilk sendika Raman Akaryakıt İşçileri Sendikasıdır. Zamanla geligerek 1952 yılında Merkezi Batman'da bulunan Türkiye Petrol İşçileri Sendikası haline gelen kuruluş budur. Bu tarihlerde Türkiye Petrol İşçileri Sendikası, bu havalideki Petrol İşçilerinin tek örgütüdür ve Türk-İş'e de katılmıştır. Bu, 1958 yılına kadar böyle gidiyor. 1958 yılında, Sendika Yönetim Kuruluna seçilemeyen Talât Uygur adlı bir sendikacı Türkiye Petrol İşçileri Sendikası'ndan ayrılarak, Batman'da Petrol-İş adlı, merkezi İstanbul'da bulunan bir başka sendikanın şubasını açıyor. Petrol-İş de 1959 yılında Türk-

Gene Türkiye Petrolleri A.O. Haberleşme Bülteninde açıkça ifade edildiği gibi, sendikamız karşılıklı hak ve menfaatlerin korunmasında olumlu fikirler ileri sürerek, en iyi hal şeklinin bulunmasında çaba göstermektedir.

Bu böyle olduğuna göre, henüz üzerinde anlaşmaya varılmamış konularda da, kısa bir sürede, iki tarafın da çıkarına uygun çözüm şekillerinin mutlaka bulunması gerekir.

Sendikamız, şimdiye kadar olduğu gibi bundan böyle de bu yolda elden gelen her türlü olumlu çabayı gösterecektir.

Son olarak, ücret hadleri hususundaki taleplerimiz işverence kabul edilmemiş bulunmaktadır. Bu konuda, daha taleplerimizin ortaya sürülmesinden önce, Türkiye Petrolleri A. O. Haberleşme Bülteninde yer alan düşünceler dikkat çekicidir ve işverenin ücret hakkındaki taleplerimizi reddetmesinden sonra da ayrı bir önem kazanmaktadır.

Bültende, «...İşyerlerimizin dahil bulunduğu muntıkada genellikle işçilere sağlanan ücret ve menfaat muvazenesini bozacak aşırı taleplerle karşılaşılacağı takdirde... sözleşme de pek yakında tamamlanarak imzalanmış olacak» denmektedir.

Ayrıca, şu paragrafların da üzerinde yeniden ve dikkatle durmak gerekiyor :

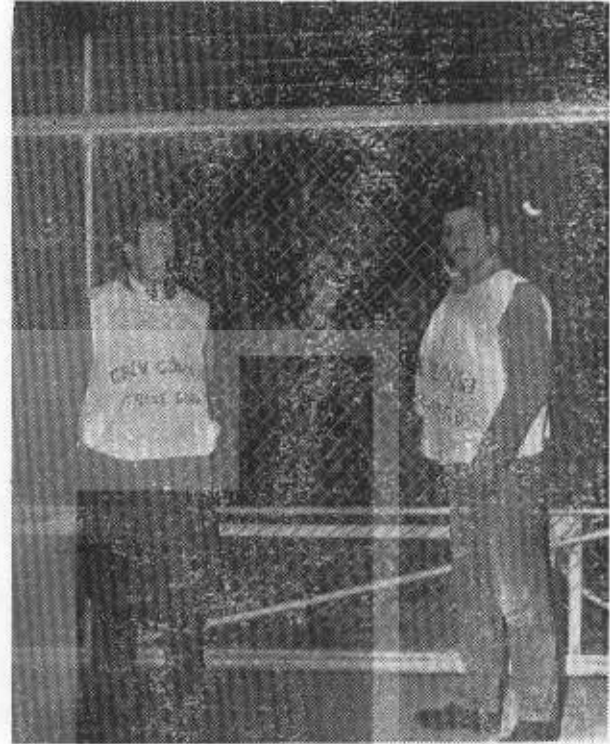
«Bir kamu iktisadî teşebbüsü hüviyetinde olan ortaklığımız, ensali şirketler tarafından gıpta edilen memleket ölçüsündeki muvaffakiyetlerinde emeğin mühim etkisi bulunduğuna inanarak onu şimdiye kadar takdir etmesini de bilmiş, bünyesinde çalıştırdığı işçilerine çevresinin en iyi hayat ve geçinme imkânlarını sağlamıştır. O kadar ki; Halen işletmemizde vazife alabilmek için mühim bir kısım civar işletmelerden olmak üzere yüzlerce işçi sıra beklemektedir.

Durum bu merkezde olunca ortaklığımızın yeni yatırımlar yapmasını engelleyecek ve hükümetin tatbik mevkiine koyduğu plânı hiçe sayacak şekilde aşırı derecede yüksek ücretler peşinde koşulması, Ortaklığın yeni iş sahaları yaratmasını köstekleyecek, dolayısıyla çoluk çocuğuna bir lokma ekmek, bir kap sıcak yemek bekleyen milyonlarca diğer işsiz işçi kardeşlerimizin haklarına tecavüz demek olacaktır : Buna ortaklığımız mensuplarından bir tekinin dahi rıza göstereceğini kabul etmek mümkün değildir.»

Toplu iş sözleşmesi müzakerelerinin hâfen erişilmiş bulunan safhasında, yukarıya aldığımız satırlarda ifadesini bulan zihniyet son derece esef ve endişe verici bir nitelik taşımaktadır.

Bu satırlardan anlaşılan ve işverenin ücret hususundaki taleplerimizi kabul etmeyerek Toplu İş Sözleşmesi müzakerelerini inkitaa uğratmasıyla da teyit edilen hususlar şunlardır :

İşveren, işyerlerinde halen ödenmekte bulunan ücret hadlerini yeterli bulmakta, bunların bir anlam ifade edecek şekilde yükseltilmesi talebini, hükümetin tatbik mevkiine koyduğu plânı hiçe sayacak şekilde aşırı derecede yüksek ücretler peşinde koşulması, ortaklığın yeni iş sahaları yaratmasını köstekleyecek, do-

ATAŞ'TA GREV
(Grev gözçüleri)

layısıyla çoluk çocuğuna bir lokma ekmek, bir kap sıcak yemek bekleyen milyonlarca diğer işsiz işçi kardeşimizin haklarına bir tecavüz olarak görmektedir.

İfadenin demagojik şeklini bir yana bırakarak, düşüncenin muhtevası üzerinde durmak istiyoruz :

Her şeyden önce, asgari ücret baremi olarak, ortalama 5 kişilik bir işçi ailesinin asgari normlarda yaşamasını sağlayabilmek üzere, tamamen bilimsel veri ve hesaplara dayanarak 20 lira yövmiye talebinde bulunduğumuzu bir defa daha hatırlatalım.

Fakat işveren, hesaba kitaba yanaşmamakta, sadece yuvarlak ve asılsız laflarla ücret hadleri konusundaki talebimizi, daha bu talebimizin mahiyetini bile öğrenmeden, geçiştirmek istemektedir.

Esef ve endişe verici hususların biri budur.

Ayrıca, işveren, çağımızda hiç bir ülkede kullanılmaması gereken bir silâhı, aba altına bile saklamadan, açıktan açığa kullanmak yolunu benimsemiş görünmektedir : Yani çalışanların ücret artışı talebine karşı onların eski ücretleriyle çalışmaya razı işsiz emekçileri koz olarak öne sürmek!

Bu koz, Batı Avrupa ülkelerinde, 19. asırda, kapitalizmin en kahhar şekliyle ve geniş emekçi yığınlarının, kelimenin tam anlamıyla sömürülmesine dayanarak, onların iskeletleri üzerinde yükseldiği çağlarda kullanılmış ve bildiğimize göre dünya tarihinin utanç verici hatıraları arasına karışmıştır.

Şimdi bunun kendi ülkemizde, bir kamu iktisadî teşebbüsü tarafından bize karşı kullanıldığını görmek, esef ve endişe verici hususların bir başkasıdır.

Hükümetin tatbik mevkiine koyduğu plânı hiç saymak meselesine gelince :

Bir defa hükümetin 5 yıllık kalkınma plânını, hazırlamasına temel olan görüş ve anlayış çerçevesinde tatbik mevkiine koyduğu hususunda katıyın mutabık değiliz. Fakat bu, konumuzun dışına taşan, Genel yurt dâvaları ölçüsünde ele alınması gereken bir meseledir. Biz işi sadece kendi konumuz çerçevesinde ele alacağız.

Hükümetin tatbik mevkiine koyduğu söylenen plân, Türkiye'de, bölgeler arasında mevcut dengesizlikleri giderici tedbirleri öngörmekte ve bunlara öncelik tanımaktadır. Oysa ki, Türkiye Petrolleri A. O. adına hazırlanan bültende, bilhassa belirtilmesine dikkat edilen hususlardan biri de, «İşyerlerinin dahil bulunduğu muntıkada genellikle işçilere sağlanan ücret ve menfaat muvazenesinin» bozulmamasıdır. T.P.A.O. nun, «Bünyesinde çalıştırdığı işçilerine ÇEVRENİN en iyi hayat ve geçinme imkânlarını sağlamış» olmasıdır.

Plân tatbikatı başka nasıl hiçe sayılır, bilemiyoruz!

Resmî istatistiklere göre, T.P.A.O. nun işyerlerinin bulunduğu ÇEVREDE, adam başına yılda ortalama 950 lira kadar bir para düşmektedir. Ortalama hayat standardı bu rakamla özetlenebilecek bir ortamda, işçilerine çevrenin en iyi hayat ve geçinme imkânlarını sağlamak için, T.P.A.O. nun işçilerine halen lâyık gördüğü ücret hadlerinin yetip de artacağını biz de biliyoruz. Ancak bizim bildiğimiz başka şeyler de var : Bu günkü fiyatlar genel seviyesi içinde, yılda ortalama geliri 1000 lira civarında vatandaşların mevcudiyeti ve bunların istisna değil asıl oluşları utanılacak bir vakiadır. Biz buna bakarak halimize şükretmek değil, içinde bulunduğumuz şartları durmadan daha iyiye doğru değiştirerek çevre ve yurt şartları üzerinde etkili olmak, onları da utanc verici hallerinden çıkarmak istiyoruz. Bizim anladığımıza göre, plânın da - hazırlanış zihniyeti içinde - istediği budur.

Plânın bir başka istediği de, ki anlaşılın işverenin hakkı ücret artışı taleplerimize karşı leri sürmek istediği budur, ücret artışlarının ekonomi içinde

BATMANDAKİ İŞÇİ EVLERİ
(Müesseseye göre hizmet evleri)

enflasyonist bir etki yaratmasından kaçınılması hususudur.

Biz bu hususta da, bütün gerekleriyle birlikte plâna uymaya hazırız ve mevcut haliyle de taleplerimizin plân tatbikatını aksatacak hiç bir yönü olmadığını rahatça ifade edebiliriz.

Bu konu gerektiğinde ayrıca tartışılabilir. Fakat şimdilik şu hususları belirtmeden geçemeyeceğiz :

1 — Ücret artışları, daha bir çok olumsuz şartlarla birlikte ve belli bir haddenden sonra enflasyonist bir tazyik yaratabilir. Ancak tek başına ücret artışlarının mekanik olarak enflasyona yol açacağını iddia etmek, elemanter lütfat bilgilerine aykırı bir davranış olur ve tek enflasyon sebebi, olumsuz şartların tahakkukuyla birlikte düşünülse de, ücret artışlarından ibaret değildir. Enflasyonun başka ve ücret artışlarından çok daha kolay ve çok daha geniş ölçüde gerçekleşen sebepleri de vardır ve bu sebeplerin, insanca yaşamaktan fazlasını istemiyen işçilerin sendikal mücadeleleriyle hiç bir münasebeti yoktur.

2 — Bizim T.P.A.O. ölçüsünde istediğimiz ücret artışlarının, nisbi önemleri gözönünde tutularak enflasyonist bir etki yapabilir yapamayacakları bir yana; mevcut kaynak ve imkânlarıyla ortaklığın yeni iş sahaları yaratmasını köstekleyecek nitelikte olup olmadıklarının tarafsız uzmanlarca rakamlara dayanarak incelenmesi, bir sonuca bağlanması mümkündür. Biz böyle bir hesap ve bilimsel incelemenin sonuçlarına uymaya şimdiden âmâdeyiz.

Toplu iş sözleşmesi müzakerelerinin kesintiye uğradığı 14 Mayıs 1964 tarihindeki durum ve tarafların davranışı budur.

Biz sendika olarak, tarafsız bir uzlaştırma kurulu teşkili için Bölge Çalışma Müdürlüğüne müracaat etmiş bulunuyoruz.

Hakkımızdan yüzde yüz emin olduğumuz için, gerçekten tarafsız bir kurulun vereceği kararın taleplerimize uygun olacağına da inanıyoruz.

Ancak, kurulun vereceği karar, tarafları bağlayıcı nitelikte olmadığından, işverenin son derece haklı taleplerimizi kabule yanaşmaması ihtimalini de öngörerek, şimdiden bir Grev Plânlama Komitesi teşkil etmiş bulunuyoruz.

Amacımız, haklarımızı müzakere masasında almak, bunun için yapılması mümkün her şeyi yapmaktır. Fakat haklarımızdan fedakârlık bahis konusu olursa, bütün tedbirlerimizi alıp, bütün sonuçlarına katılarak kanuni grev hakkımızı kullanmakta hiç bir tereddüt göstermeyeceğiz ve mutlaka başarıya ulaşacağız.»

Sinekten Yağ Çıkarmak

Federasyon Başkanının yazısı, durum hakkında açık bir fikir vermektedir. Tarafsız Uzlaştırma Kurulunun kararı ne olursa olsun, Greve gitmekten başka yol kalmıyacağı kanısı Sendikacılara hâkim gibi görünmektedir.

Bunun nedenini de anlattılar.

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına bağlı iş-

yerlerinin istihsalı, 1964 yılının ilk 5 ayında, Planda tesbit edilen istihsal hedeflerine göre 170.000 varil açık vermiştir.

Ayrıca Batman - İskenderun arasında bir Pipe Line hattı döşenmektedir. Bu hattın döşenmesini gerektiren farazyeler, Sendikacılara göre, gerçekleşmeyecek ve gerçekleşmesi mümkün olmayan şeylerdir. Halen Garzanda, enjeksiyonla petrol çıkarılmaktadır. TPAO ilgillileri, müstakbel istihsal imkânları hakkında yanıltıcı tahminler yapmışlardır. Bu tahminlere dayanarak büyük masraflar gerektiren yatırımlar kararlaştırılmış ve yatırımlara başlanmıştır.

Gerek kısa vâdede, gerek uzun vâdede, TPAO sorumluları, istihsal tahminleriyle ilgili bazı hususlarda sıkıntılı durumlarda kalacaklardır.

Şimdiden bu durumları kılıflamak için bazı hazırlıklar gerekmektedir.

Örneğin, TPAO işyerlerinde patlayacak ve uzunca bir süre devam edecek bir grev, mevcut ve müstakbel istihsal düşüklüklerini izahta hayli yararlı olabilir.

Türkiye Petrol İşçi Sendikaları Federasyonunun teşkil ettiği Grev Planlama Komitesi bütün bu durumları öngörmekte, halen Uzlaştırma Kurulunda bulunan ihtilâfa teklif edilecek çözüm şeklini ve işverenin bunun karşısındaki davranışını bekliyerek, mevcut kaldığı halde başvurulacak Grevin mükemmel bir şekilde hazırlanması için çalışmaktadır.

Komite, özellikle petrol işlerinde oynanan oyunlar hakkında yeteri kadar aydınlanmış kimselerden kurulmuştur.

Birinci Genel Kurul

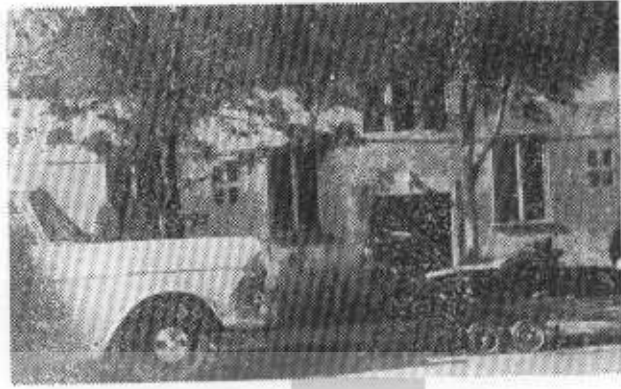
Türkiye Petrol İşçi Sendikaları Federasyonunun birinci Genel Kurul Toplantısı, 9-10 Mayıs 1964 günlerinde, Ankarada, Çalışma Bakanlığı konferans salonunda yapıldı. Federasyona üye 3 sendikadan 41 delegesi katılmıştı.

Toplantıda özellikle işlerinde başarı gösteremiyen, meslek kademelerinde yükselmemiş bazı kimselerin sendikalara musallat oluşundan, bunların emek kaygısını bir geçim konusu, bir ticaret metal haline getirmelerinden duyulan memnuniyetsizlik dile getirildi.

İhsan Güner, Petrol-İs Başkanını bu tipe örnek olarak gösterdi.

Türk-İş'den bağımsız, ikinci bir Konfederasyon kurulması hususunda Federasyon yöneticilerine yetki verilmesi, asıl memnuniyetsizlik kaynağının ne olduğunu açıkça gösteriyordu. İkinci Konfederasyon fikri, işçiler arasında günden güne yayılan bir memnuniyetsizliğin şekillendirdiği gerçek bir ihtiyacın ifadesiydi.

Asıl mesele, elle tutulur hale gelen her ihtiyacı, kendi çıkarlarına göre kanalize etmekte hayli ustalaşan çevrelerin tasallutundan ikinci konfederasyonu kurtarmak, eğer kurulacaksa, bunun gerçek ve namuslu emek savaşçıları tarafından, aşağıdan yukarı bir biçimde kurulmasını sağlamak, buna yardımcı olmaktır.

İŞÇİ OLMAYANLARA HİZMET EVİ
(Suçumuz işçi olmak)

Türkiye Petrol İşçi Sendikaları Federasyonu Birinci Genel Kurulunda açık ifadesini bulan bu yaygın ihtiyaç, perde arkasından yönetilen çıkarıcı kuklaların elinde bir başka istismar konusu haline getirilmemiştir.

Emek savaşçıları yeni bir oyuna mutlaka engel olmalı, kendi öz teşkilâtlarına kendileri sahip çıkmalıdır.

SİZ NEREDEYDİNİZ ?

Kemal Satır yakınıyor : «10.000 dönüm toprağı olan bir toprak ağası, Valinin odacısından az vergi veriyor». Bunu söyleyen, bir muhalefet hatibi değil; bir muhalif gazeteci de yazmamış bu satırları. Bu sözleri söyleyen iktidardaki C.H.P. nin Genel Sekreteri ve 1964 Türkiye'nin Başbakan Yardımcısı. Yani siyasal iktidarın iki numaralı adamı.

O zaman bizim de bir çift sözümlü var ; Peki o çiftlik ağasına vergi, ama göstermelik değil, doğru dürüst vergi ödetmek için, sayın iktidarınız ne yaptı ?

Cevabını veremezsiniz sayın Satır!. Bir Kaldor raporunu, bir de o rapor hakkında Maliye Bakanınızın söylediği sözleri B. M. Meclisi zabıtlarından okuyun... Göreceksiniz, adamın ne komünistliği, ne sosyalistliği kalmıştı? anlarsınız. Niye, biliyor musunuz? «Toprak ağaları da doğru dürüst vergi ödesin» dedi diye...

Türk İşçi Hareketini Nereye Götürmek İstiyorlar ?

GİRİŞ

Bu yazımızla, Türk sanayi ve tarım işçisini bugün biçimde buldukları korkunç durumdan kurtarmayı gerçekten isteyenlere bütün içtenliğimizle ve bir «alarm» işareti vererek seslenmek istiyoruz. Söylenecek istediklerimizi mümkün oldukça somut örneklerle destekliyeceğiz.

Sıkı durun birincisi işte: Türkiye'nin en düşük ücretinin ödendiği Seyhan bölgesinde en az (asgarî) ücretler yüksek görüldüğünden, tarım işverenleriyle tarım işçilerinin temsilcileri buna bir çare bulmak için Ankara'ya gelmişler ve Çalışma Bakanlığı ile görüşüyorlarmış. (22 Mayıs 1964 günlü Yeni Tanın Gazetesinin 2. sayfasındaki haber.) Tarım işçilerinin temsilcileri Türk-İş Konfederasyonu'na üye olan Tarım-İş Sendikasının yöneticileridir. Türk-İş bu konuda ne yapmıştır? Ne yaptığını söyleyelim : Türk-İş'in gündüye değin tutumu, üyesi olsun olmasın, sendikaları, işçilere yararlı olup olmadıkları noktasından değil de, Türk-İş yöneticilerini tutup tutmadıkları noktasından değerlendirilmelidir. Örneğin, Tarım-İş Sendikası Türk-İş yöneticilerinin istedikleri gibi mi davranmaktadır, ondan iyisi yoktur. İstedikleri gibi davranmamakta mıdır, ondan kötüsü yoktur. Bunun dışında Türk tarım işçileri Türkiye'nin en düşük ücretini mi alıyorlar, insanlık dışı bir yaşayış mı sürüyorlar, bu, Türk-İş yöneticilerini bir çözüm yolu bulacak biçimde harekete yöneltmez. Neden mi?

I. Türkiye de Bir Amerika Olabilir!

Açıkhyalım. Yalnız daha önce şunu da söyleyelim ki biz ne Türk-İş örgütünün karşındayız, ne de Amerikan ulusunun. Biz bir tutuma karşıyız.

Türk-İş Başkanı Bay Seyfi Demirsoy Amerika gezisinden dönüşünde, Ağustos 1963 tarihli Türk-İş dergisinde, «Bizden söylemesi» başlıklı bir yazı yazdı. Gerek bu yazının başlığı, gerekse içindeki görüş bizim karşı olduğumuz tutumun açık ve seçik örneğidir. Bakın ne deniliyor :

SİNA PAMUKÇU

«BİZDEN SÖYLEMESİ»

«Amerika'nın Başşehri Washington'da hangi devlet idarecisi ile görüştüysen, sordukları ilk soru, 'AFL-CIO Başkanı George Meany'den randevu alabildiniz mi?' oldu. (AFL-CIO, Amerika'da Türk-İş'in karşılığı olan İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun kısa adı.)

«Henüz kabil olmadı» şeklindeki cevabıma, 'Evet.. O şu anda fazlasıyla meşguldür. Size randevu temini için ben de aracı olacağım,' cümleleriyle karşılaştım.

«Kimler söylüyordu bunları? Dışişleri Bakan Yardımcıları, Çalışma Bakan Yardımcıları ve müsteşarları..»

Bundan sonra yazıda AFL-CIO Başkanı'nın nasıl sükseli bir kişi olduğu, kanunların çıkmasını etkilemek için Senato leri gelenleriyle nasıl sürekli ilişkileri olduğu anlatıldıktan sonra, bu sistem bize de salık veriyor ve yazı şöyle bitiyor :

«Bizden söylemesi.»

Amerika'dan özenti ile alınmak istenen bu sisteme yakışık olarak Bakanlarla Sendikacıların aralarında görüşmeler olduğunu duymuşunuzdur. (Bu arada bir de şaka yapalım : bu toplantılardan biri sıcak bir günde oluyormuş, taraflar ceketlerini çıkarmışlar, bir de ne görülsün! Bakanların normal giyimlerine karşılık, sendikacılarımızın çoğu naylon gömlekler, Amerikan biçimi kravat iğneleri, göz alıcı kol düğmeleri içinde değiller mi!)

Şimdi bu yüksek seviyede Amerikan biçimi yapılan toplantılarda neler başarılmış Nisan 1964 tarihli Türk-İş Rergisininin 28. sayfasındaki «İşçi-Bakan Toplantısı» başlıklı yazıdan izleyelim :

«I. Tarım İşçilerinin Durumu : »

«Bakanlarla yapılan toplantı gündemlerinin hepsinde yer alan bu konuda bu güne kadar müspet bir ilerleme kaydedilememiştir...

«Her halukârda tarım sektöründe çalışanların durumlarının ıslâhı yolunda belirli prensip kararlarının alınmasında fayda vardır.»

Şimdi Türk-İş, «Bizden söylemesi,» demekle ne tutumda anlaşılıyor mu? «Biz,» diyor Türk-İş Yürütme Kurulu, «Bakanlarla yüksek seviyede toplantılar yaparız, dertlerimizi söyleriz, ve 'Her halukârda tarım sektöründe çalışanların durumlarının ıslahı yolunda belirli prensip kararlarının alınmasında fayda vardır,' gibi yüksek lâflar da ederiz. Ama biliriz ki, öte yandan, 'müspet bir ilerleme kaydedilememiştir' ve bundan sonra da bir arpa boyundan fazla yol gidilemez çünkü tarım işçilerinin durumunun düzeltilmesi demek toprak ağalığı düzeninin tasfiyesi demektir ki buna özel sektör izin vermez. Diğer taraftan Amerikan vardır ki, bizim binamızın kırsasını, o kocaman kocaman Araştırma, Eğitim, Basım ve Halkla Münasebet Dairelerimizde 3.000 liradan az maaş almayan personelimizin maaşını AID (Amerikan Hükümeti) vermektedir ve binamızdaki masa, daktilo v.b., AID damkadır ve bugün Johnson Türk sendikalarına yardım kes'dese bizim halimiz du- mandır, ve de bizi daha çok ne konuşursunuz!

Türk-İş'in Nisan 1964 tarihli dergisinin 28. sahife- sinden devam :

2. Kıbrıs Mevzuu :

«...Bu bakımdan Kıbrıs politikasının sakınca gö- rülmeyen kısımlarının işçilere açıklanmasında zaruret görmekteyiz.»

Bizden söylemesi!

3. Plânlama Konseyi :

«15 yıllık kalkınma plânının tatbikattaki gelişimini yakinen izlemek amacıyla kurulmasını talep ettiğimiz plânlama konseyi çalışmaları hakkında esashi bir bil- giye sahip değiliz.»

Bizden söylemesi!

4. Yurt Dışındaki İşçilerin Durumu :

«Bugüne kadar yurt dışındaki işçilerimizin durum- ları ile ilgili gösterdiğimiz çaba maalesef müspet bir netice vermemiştir.»

Bizden söylemesi!

5. Toplu Sözleşme ve Grev Düzeninde İdare Amirlerinin Tutum ve Davranışları :

«...Bakanlarla yaptığımız her toplantıda ifade et- tiğimiz gibi Hükümet Sendikalar münasebetinin olma- lu bir şekilde yürütüldüğü gibi alt kademelerdeki idare- cilerin de bu politikaya uygun hareketleri yolunda alakalı Bakanların teşkilâtlarına talimat vermeleri ta- lep edilmişti.»

Bizden söylemesi!

6. İşçi Konutları :

«Devamlı ikaz ve taleplerimize rağmen gerek hü- kûmetin ve gerekse İşçi Sigortaları Kurumunun işçi konutları politikası müspet bir istikamette gelişme- mektedir.»

Bizden söylemesi!

Daha fazla yer ve zaman almamak için özetleye- lim :

TURİZM KONUSUNDA, EMEKLİ SANDIĞINA TABİ OLAN İŞÇİLERİN DURUMUNDA, TOPLU SÖZLEŞME DÜZENİNDEKİ GENELGELER KONUSUNDA, İKTİSADİ DEVLET TEŞEKKÜLLERİ VE İŞTİ- RAKLARI HAKKINDAKİ KANUNUN TATBİKATI İLE İLGİLİ HAZIRLIKLAR bakımından olumlu bir gelişme bulunmadığı açıklandıktan sonra **TASARRUF BONOLARI** için :

«Tasarruf bonoları konusunda artık kesin tedbirler alınmasının zamanı geldiğine inanmaktayız.» denilmekte ve **MUVAKKAT İŞÇİLER, İŞ MAHKEME- LERİ, İŞTEN ÇIKARILAN SENDİKACILAR** «Bugün dahi sendikal faaliyetlerinden dolayı bazı sendika yöneticileri işlerinden çıkarılmaktadırlar») ko- nularında yakınlarda bulunmakta ve **İŞÇİ ÇIKAR- MALARI, İŞÇİ ÜCRETLERİNİN ZAMANINDA ÖDENMEMESİ ve İŞ KANUNUNUN ŞUMUL SAHA- SININ GENİŞLETİLMESİ** gibi can alıcı sorunların hâlâ çözüm yolu beklendiği, «Bizden söylemesi,» kab- linden tekrarlanmaktadır.

Hiç kimse çıkıp da, «İnsaf arkadaşlar, bu işler böyle ise, sizler ne güne duruyorsunuz (Amerika gezi- leri düzenlemekten başka)?» dememektedir. Hele, Türk-İş'in yeni seçilen bir Yönetim Kurulu vardır ve burada değerli arkadaşlar vardır. İşçiler bu arkadaş- ları Yönetim Kurulu'na Yürütme Kurulu'nu denetlemek için semişmişlerdir. Bütün mesele şurada doğmakta- dır : Türk İşçi Hareketi, özel teşebbüscü, sömürücü bir düzeni desteklemekte devam edecek midir? Biz, Türk-İşçi Hareketi sosyalist olsun, şu ya da bu partiyi desteklesin demiyoruz fakat Türkiye'nin kapitalist ol- mayan bir yoldan kurtulacağını bildirmesi gerekti- gine inanıyoruz ve bağımsız Türk İşçi Hareketinin, ilk iş olarak, Türkiye'yi bir pazardan başka gözle görmek istemeyen çıkarıcı Amerikan özel teşebbüsünün AID yolu ile verdiği yardıma **HAYIR** diyeceği günü bekl- yoruz.

Yoksa Amerika'ya git, dönüşde «Türkiye de bir Amerika olabilir» diye kitap bastır (Burhanettin As- utay - Türk-İş Yönetim Kurulu üyesi) bunu AID yolu ile sat, böyle sendikacılık olmaz.

II. İşçiler Uyanırsa :

Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy kanunun verdiği hakları kullanırken tevkif edilsin, sonra Türk-İş Hü- kûmete, Demirsoy'u hapisten kurtardığı için teşekkür etsin, böyle sendikacılık olmaz.

Özel teşebbüsün tipik önderlerinden Nejat Eczacı- başı ile özel teşebbüs çevrelerinin düzenlediği toplantı- larıda Çınar Otellerinde can-cığer kuzu sarması dolaş, «Muhterem Eczacıbaşı aşağı, muhterem Eczacıbaşı yu- karı», ondan sonra işçiler durumu anlayıp sıkıştırınca şöyle konuş :

«Nejat Eczacıbaşı sosyal esprisi fazla olan adam- dır; Sendika denilen büyük kuruluşları kabul etmez. Ama tutar Sosyal Adalâten ve sendikaların gereklili- ğinden bahseder. İşte O'nun kişiliği böylece ortaya çı- kıyor. O'nu arıyorum, Kendisiyle görüşeceğim. Ve üni- versitelerde verdiği konferanslarda sosyal adaletten

Bir Toplu Sözleşme

Geçidi

ŞABAN ERİK

Hatırı sayılır bir işçi teşekkülü, temsil ettiği 30 bine yakın işçi adına, toplu iş sözleşmesi yapıyordu. Sözleşme, Allah selâmet versin, aylardan beri devam ediyordu. Meseleyi dikkatle izleyen işçiler yavaş yavaş bezginlik ve ümitsizlik getirmeğe başlamışlardı. İşin bu kadar uzaması bir yana, sözleşmeye asıl anlam kazandıracak olan para hikâyesinde taraflar arasında zerrece yaklaşma olmuyordu.

İşçi teşekkülünün pazarlık komitesi, türlü diller döküyor... haktan, hukuktan dem vuruyor... ortaya, kendilerini yüzde bin hakkı kılacak belgeler seriyor... olmuyor, olmuyor, olmuyordu...

Karşı tarafın kendine göre değişmeyen bir lâfı vardı : «Çok haklısınız, biz de sizinle beraberiz, ama ne yapalım ki elimizde imkân yok...»

Bu vaziyet karşısında, pazarlık komitesi mensupları, düşündüler taşındılar, meseleyi iş kollariyle ilgili Bakana götürmeğe karar verdiler. Madem ki Bakan olmuş... bu işe de baksın... ● ●

Bakam aradılar, Bakan yok. Tekrar tekrar aradılar. Bakan toplantıda. Bakan gezide. Bakan henüz gelmedi.

Bakam buldular. Anlattılar. Bakan, «Bir düşünmeyim hele...» dedi. Günler geçiyor, Bakan düşünüyor... günler geçiyor, Bakan düşünüyordu.

Öte yandan sendikanın telefonu mütemadiyen çalıyor, işçi sızlanıyor. Ve soruyor :

bahseden bu zattan hakkınızın alınması için Türk-İş 1. Bölge Temsilcisi olarak çalışacağım. Fakat Beyefendi son aramamdan öğrendiğine göre Avrupadaymış.» (19 Mayıs 1964 tarihli İşçi Postasından. İsmail Topkar'ın konuşması.)

Günaydın sayın Bayım. Atı alan Üsküdarı geçti. Böyle sendikacılık olmaz. Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy Amerikan Hü-

— Zam meselesi ne oldu, bir pul olsun vermiyorlar mı?...

— Duyduk ki, çocuk parasını dahi vermiyorlarmış... doğru mu bu, olur mu bu?...

— Halâ netice çıkmadı mı? Canımız çıktı yahu! Ummaya kardık kardeşim. Nasıl hayır derler bizim bu küçücük isteğimize? Pes, vallaahi pes.

Sendika pazarlık komitesi mensupları, tekrar düşünüp taşındılar. Ve, bir basın bülteni yayınlamağa karar verdiler. Şimdiye kadar bu meselede, olgunluk göstermişler, ağızlarını açmamışlardı.

«Duyşun halimizi millet canım» dediler. Baştakiler de duyşun. «Baştakiler de duyarsa, belki bu pazarlık için bizim karşımıza oturan adamlara bir şeyler söylerler. Bir şeyler söylerler de adamlar imana gelir.»

Oturdular, hep birlikte yazdılar. İçlerinden nasıl geliyorsa öyle yazdılar. Dosdoğru yazdılar. Acı acı yazdılar. Velhasıl, erkekçe yazdılar.

Gazete gazete gezip bildiriyle dağıttılar. Bu arada dertlerini sözle de anlatmak istedikleri ama nafîle, çifter çifter telefonlarla konuşanlar çok meşguldüler : Harî harî toto neticelerini soruyorlar... seçim konuşmalarını izliyorlardı.

— Alo, İzmirsporla Gençlerbirliği beraber mi? Hın...

— Alo alo aloooooov, tekrar edin, söylediklerinizi

kümetinden ve Türk Hükümetinden dilediği paralarla yaptıracağı İşçi Sarayı (!) üstüne şunları demiş :

«Kendimden sonra bir eser bırakmak için 4-5 milyon liralık bu binayı yaptırıyorum!»

Bay Demirsoy lütfen kendinizle, bizimle ve hele Türk işçisi ile alay etmeğe hakkınız yok. Lütfen sıra ile hizaya geliniz.

Böyle sendikacılık olmaz!

Bizden söylemesi.

tam yazamadım galiba. Nasıl? Ko-co-muş ö-küz-ler gi-bi ge-viş ge-tir-mek-ten-se de-li da-na-lar gi-bi do-laş-ma-yı ter-cih ederiz.

Dağıtım işi bitince, sendikada toplanıp, bildirinizi yayımından sonra muhtemel olayları düşündüler. Me-seleyi hep aynı yönden ele aldılar. İşte, gazeteler dâ-vayı çatır çatır yazıyorlar ve üstelik de soruyorlar : «Böyle de olur mu ya?...» filân... Gazeteleri işçiler okuyorlar : «Bak» diyorlar, «derdimizi amma da yaz-muzlar ha... Sendikaya da aşkolsun hani, tam döşen-miş. Hani nasıl lâzımsa öyle. Bunu böyle söylemek bile yeter. Hiç değilse, derdimizi bütün millete söy-lemiş, ohhh be.» Ve, tabii bunları işverenler de oku-yacaklar... O zaman biraz düşüncekler her halde. Belki de haksızlık ettiklerini iyice anlayacaklar. E, sonra, kodamanlar da okuyacaklar. Hem onlar mese-lenin daha çeşitli yönlerde etkilerini de hesaba kata-caklar. Katakacaklar ve işin çaresine bakacaklar.

Biraz keyiflenir gibi oldular. Bu keyif belirtisi üzerine günlerden beri birbirine karışan çehrelerinin hatları çözümler gibi oldu. Ters ihtimalleri düşünüp keyiflerini bozmamak için dağıldılar.

Sabahleyin gazeteci gelip günlük gazeteleri bi-rakurken, ondan gazetelerin her çeşidini aldılar. Ga-zeteleri masanın üzerine koyup, en üsttekine sarıldılar. İlk sayfaya dikkatle baktılar, yok. Bir daha bak-tılar, yok. Ortada nikâh memurunun önünde hayır diyen bir gelin resmi, yan tarafta da bikişli bir ka-dın resmi ve yazısı : «Peri Han İtalyadan neler getir-di neler...» Sayfayı çevirdiler. İlanlar ilanlar... Say-fayı çevirdiler, ilanlar ilanlar... Sayfayı çevirdiler, ilanlar ilanlar... Sayfayı çevirdiler, ilanlar ilanlar... Artık son sayfaya hiç bakmadılar, orası belliydi ki spor sayfasıdır.

«Vay canına» dediler, «tek satır bile yok.» Ve kendi kendilerini teselli ettiler : «Bu yazmaz zaten, boşuna baktık. Bu, fıstıklı makam bir gazete.»

Onu bıraktılar bir başkasını aldılar. Baktılar : Filânca dedi ki... fışmanca dedi ki... öteki dedi ki... beriki dedi ki... dedi ki... dedi ki... dedi ki...

İçlerinden biri söylendi : «Yahu, iki satır da bizim dediğimizi yazsaydın, sevap olurdu.» «İçine bakalım» dediler. İçine baktılar, yok. «Yok» dediler, «ne içinde var ne dışında...» «İçine de edeyim... dışına da...» dediler.

Bıraktılar. Bir başkasına daha baktılar. «Hele bakın» dedi gazeteyi elinde tutan, «biz neredeyiz... on-lar nerede... bakın adamlar neler yazıyor, dinleyin :

SOSYETE KULÜPÇÜLERİ FUTBOL MAÇI YAPTILAR

Sahaya içki şişeleriyle çıkılan maçta Benli Bel-kis'in takımı 5-2 kazandı.

Ellerinde rakı, bira, votka şişeleriyle sahaya çık-tılar. Hepsî güçlü, hepsî iddiaî ve hepsî idmanlıydı.

Yalnız gözleri kan çanağına dönmüştü ve nefesleri al-kol kokuyordu. Önce rakip takımın şerefine üç defa yuh çektiler.

Sonra hep bir ağızdan marşlarını söylediler : Ka-te-ri-na ha ha ha... ho ho ho... Ka-te»

İçlerinden biri : «Kes kardeşim, kes şu okumamı. Aç şunun için. Orada ne yazıyor, Sulukule güzeli ka-casından ayrıldı. Ve, tövbeler olsun bunda da yok... Olsaydı şaşacaktım zaten.

Otekine bakalım dediler. Baktılar. Yok. berikine bakalım dediler. Baktılar. Yok. Yok... yok... yok... Tek satır yok...

Acı acı söylendiler. «Bukadar vurdum duymazlık olmaz» dediler. «Böyle basın olmaz» dediler. «Şu ka-dar bin işçi adına feryat edelim... koskoca bir sendi-kanın bültenini kapı kapı dağıtalım da hiç tinmasın-lar... sahifelerini çiş kokulu resimlerle donatsınlar...» dediler. «Pes yani...» dediler. «Eyvahlar olsun...» de-diler. «Tuh, yazıklar olsun...» dediler.

Herbiri, efkârından sigarayı tellendirmişti. İçe-risi dumana boğulmuştu. Birisi kalktı, camı açtı, hur-sundan titreyen sesiyle konuştu : «Kapıyı, pençereyi açıp feryad edersin geliyor...» dedi, «avazım çıktığı ka-dar feryad edesim geliyor...»

Sakin ol diye nasihat etti ötekiler, babacan baba-can.

Hep birlikte, feryat etmekle olmaz diye düşündü-ler, işçiyi bu dâvada bilinçli kılmak lâzım diye düşün-düler. Kimlerden ne derece medet umulur bunu bilmek lâzım, diye düşündüler. Bundan böyle bayramlık lâfla-ra kapılmamak, diye düşündüler. İşçinin her alanda kendi teşkilâtı, kendi aracı olmalı diye düşündüler. İş-çi öyle olmalı ki onun sözüne kulak asmamak kabil ol-mamalı diye düşündüler...

**SOSYAL ADALET
YAYINLARI**

S U N A R

ÖHHÖÖ!

**Hüseyin Korkmazgil'in
mizah hikâyeleri**

ç i k t e
3 lira.

İsteme adresi :

P. K. 193, Yenışehir - Ankara

Karma Ekonominin Resmî sektöründe

AHMET TOP

Karma Ekonominin bir kolunu teşkil eden resmî sektör, bu güne kadar partizan idarelerin işgal ve tekelinden hiç bir zaman kurtulmamıştır. Bir nevi bedelsiz kira edilen çiftliğe çevrilmiştir. Bir Bakan gelir, daha gelir gelmez emrindeki müsteşar, Umum Müdürler ve Müdürlerinin kendi bağlı bulunduğu partiden olmayanlarını derhal vazifeden alır, bunlara pasif birer vazife verir. Ve yerine hemen kendi partisi mensubu kimseleri bu makamlara getirir, yerleştirir. Tabii bu yeniler ehliyetsiz bilgisiz o işin içinde hiç bulunmamış kimselerdir.

Şimdi bu yeni atanan partizan idareciler, kendi buldukları teşkilâtta ki müdür ve şefleri yavaş yavaş ayıklamaya başlar. Ayıklanan bu kimsenin de işine son verilemez.

Bazı aşağı ve pasif görevler verilir. Yani bir çeşit, çek git, demektir bu.

Aradan bir zaman geçer bir başka parti idareyi ele alır. Bu sefer o yeri gelen partizan idareciler, kendilerinden evvelkileri aynı usullerle temizler ve kendi adamlarını iş başına getirirler. Bir memlekette Belediye reisi seçilir. Daha sandalyeye oturur oturmaz, ilk işi kendi adamlarını köşe başlarına yerleştirmektir. Seçim sırasında çığırtkanlık etmiş kimseler, Reislerini gelir sıkıştırırlar. «Hadi başkan, o kadar koştuk, ezildik bize de bir köşebaşı ayır.» diyenlerin adedi her gün çoğalır. Reis te o sandalyeye aynı münval üzere geldiği için, gelenleri hoş görür. Belediye bir nevi çiftlik idaresine döner gider.

Yukarda izah ettiğimiz üzere yeni gelen Fabrika, müessese müdürleri buldukları iş yerlerinde aynı temizliğe başlar. Ehliyetli kişiler

uzaklaştırılır kendi adamları, ehliyetsiz kişiler getirilir. Milyonlarca değer taşıyan makinaların başına konur.

Partizan Müdür'ün ilk işi tayin olduğu memleketin partililerini tanımaktır. Onlarla uzun uzun konuşur, tanışır. Bilahare sandalyesine oturur. Başlar İcratına; iş ve işçi bulma kurumu stop eder. Kendi bağlı bulunduğu parti kodamanlarından gelen kartlar iş ve işçi bulma kurumunun kartlarından üstündür. Çünkü bu kartlar olmazsa partizan Müdür o işçiyi iş vermez.

İş ve işçi bulma kurumu yolu ile gelen bitaraf işçi vatandaş Enstitü mezunudur, teknik elemandır. İmtihana tabi tutulur, binbir dereeden su getirilir. Birde bakarsın ki, ya bir sermaye ağasının, ya bir toprak ağasının kartı ile gelen hiç bir şey bilmeyen tahsili dahi yeterli olmayan kişiler o yeri doldurur.

Bu müesseselerde çıkan malın kalitesi nasıldır? Maliyet fiatı ne oluyor. Malzeme nasıl sarfediliyor. Alınan malzeme istenilene uygun mudur? Sarf yerleri nasıldır. İşçi teknik eleman nasıl çalışıyor. Kim çalışıyor kim satıyor. Çıkan mal vatandaş'a aynı fiatla yetişiyormu? bütün bu sorular kafaların içinde bir soru olarak kalır gider. Çimento fiatları üzerinde, sendikacılarla yetkili resmî sektör emirleri arasında yapılan bir incelemede yedi liraya satılan çimentonun torbasına bir lira zam konarak, işçiyi bir miktar zam yapılması sendikacılarca teklif edildiğinde karşıdaki emir, milleti kayıran bir insanmış gibi «olmaz!... vatandaşa mesken yaptırıyor, memlekette bir mesken dâvamız var; onun için çimentoza zam yapamayız» dediler.

İşte tam yakalanmıştı. Bizde cevaben dedik ki sizin dediğiniz o vatandaş yedi liraya çimento alamıyor. Karaborsadan on bir on iki liraya çimento alıyor, nerde mesken dâvası, ha!... İşte karma ekonomi bu demek resmî sektör yapar özel sektöre teslim eder, o da vatandaş istediği gibi kazıklar. Resmî sektör yol yaptıracak, özel sektör müteahhide devreder. Müteahhit kum yerine toprak kor, çimentodan çalar demirden çalar, işçiyi sigortasız çalıştırır. İşçi haklarına sed çeker, buna resmî sektörçüler göz yumarlar. İşte karma ekonomi.

Resmî sektör bina yaptıracak, liman yaptıracak, fabrika yaptıracak hemen özel sektör müteahhide devreder. Müteahhit istediği gibi yapar, çatar, atar, tutar milyonları indirir. İşte karma ekonomi ne güzel şey; bundan daha iyisi can sağlığı ne güzel hazır ve avantajlı para kazanmak. Müteahhit okul yapar, bu okul binalarının inşaatında lâzım gelen hilesini tatbik eder. Kontrol mühendisi göz yumar yetkili emir göz yumar, okul binaları teslim alınır iki ay geçmeden duvarlar çatlar, badanası boyası dökülür. Neden? çünkü tekniğin emrettiği malzeme konmamıştır. Çünkü karma ekonomi var.

Gerçek şudur ki kendi işini kendi eliyle yapan muvaffak olur. Bu memlekette gerçek bir kalkınma isteniyorsa, emekçinin iştiraki ve emekten yana bir devletçilik olmadıkça kalkınmamız imkânsız olacaktır.

Bu milletin gerdamındaki parazit kenelerin üzerine bir DDT serpme zamanı gelmiştir. Uyanalım, bu yoksul halkın ezilmesine bir son verelim.

BİR EŞKİYANIN HAYATI

HALİL AYTEKİN

(Geçen sayıdan devam.)

Akşam geç vakit, «Eşkiya Tevfik'in Çubuk köylerinde vurulduğu» haberi «H.» köylüleri arasında duyulunca, tabancasını, mavzerini kapalı kapalı birer ikişer yataklarından dışarı fırladılar : Hepsini bir araya toplaşarak köy meydanında yaktıkları büyükçe bir ateş karşısında çevrilip oğün sabaha dek büyüklü, küçüklü hora tepip, silâh boşalttılar...

— Demek Tevfik'ten kurtulduk, diyorlardı. Düşmanımızın ölümü şerefine atalım...

— Bundan kellü dağlarımızı, taşlarımızı serbetçe dolaşabilir, yitliklerimizi rahatça arayabiliriz; atalım!...

— Neydi o günler, güneş battı da köye karanlık çöktü mü adımızı evden dışarı atamıyorduk. Atalım!...

— Onu yakalatmak için az mı para döktük şuna, buna!... Az mı sattık, savdık... Kapımızdaki sığırsıpa, kadınlarımızın boğazlarındaki altın-akçe hep gitti!...

«H.» Köylüleri, bir yandan ellerinde tabanca, mavzer bir bayram sevinçli içinde çılgınca gülüp eğlenirken, öbür yandan da içlerine düşen bir vesveseyi yenemiyorlardı...

— Ya, diyorlardı, öldürülen Tevfik değil de ona benzer biri işi?

— Ya aldatıldıksa, yedicanlı döyüs ne demişti hele? Düşmanlarımızın leşlerini bir bir yere serip avuç avuç kanlarını içmedikten sonra beni ele geçiremezsiniz, demişti!...

— O, tilkidenden daha kurnaz. Kaç beş sefer sarıldı da gene de ablukayı yardı, kaçtı. Sen onunla oynuyon mu?

Köylüler, kavga ve telaşlanma-

larında yerden göğe kadar haklıydılar. Sevinçlerinin boşa çıkmasından, köklerinin kazınmasından korkuyorlardı. Bu onun için kaçınca «yakalandı!» «Öldü!» haberiydi... Onun iyisi mi, bu tereddüdü, ancak aralarından seçip göndereceği bir heyet giderebilirdi...

Sonunda Çubuklular'a kadar gönderilen heyet köylülerin bütün telaş ve kaygularını boşa çıkardı. Zira Eşkiya Tevfik'in henüz defnedilmeyen cesedi üzerinde — en mahrem yerlerine kadar yapılan inceden inceye bir muayene — bütün nişan ve âlametlerin, ölmüşün o olduğunu kesin olarak göstermişti...

Şimdi esas konumuza geçelim : Acaba, yıldır Keskin ve Kırkkale dolaylarında yol kesip, istediği zaman köylere baskınlar yaparak istediği adamları gene istediği zaman dağa çıkararak, bu «Tilki kadar kurnaz.» Bu «Yedicanlı» adam kimdi? Nenin nesiydi? neden dolayı bu hayata atılmıştı? Neden bütün köy ayaağa kalkarak arkasına taktığı müfrezelerle köy köy, oba oba koğalatmış da gene ele geçirilememişti?...

Bir madalyonun sadece bir tarafıydı. Bir de madalyonun öbür tarafına bakalım :

Eşkiyanın Köyündeyiz :

İnsanoğlu burada eşkiya olmasın da neylesin? Ne yollar... Ne yollar!...

Altımızdaki yandaçarklı altı var, üstü yok cip arabasıyla «H.» köyünü ancak üç saatte alabildik. Alabildik ama, — bir adı da Sirtusarı olan — Eşkiya Tevfik'in yılarca at oynattığı ülkeye gireli bir hayli zaman oldu. İnş, yokuş, dere, tepe ve nihayet köy... Köyün tepesinde

yanyana sıralanmış irili, ufaklı kayalar, ötelere güneşe göğsünü açmış üzüm bağları... Tarlada unutulmuş sahipsiz bir beşik. Yolda katarlanmış sahipsiz bördü aşiret kadınları...

Biz dağın başında kümeleşmiş, küskün bakışlı toprak evleri arkamızda bırakarak taşların üstünden seke seke bir yerlere tırmanıyoruz. Orada «Yeter Hala»yı göreceğiz. Eşkiya Tevfik'in ilk kez, hani şu av çiftesiyle vurup öldürdüğü muhtar ve âza vardı ya? Yeter Hala işte onlardan birisinin karısı, birinde kız kardeşi... (Bu olaya ayrıca aşağıda değineceğiz...)

— Teey! diyorlar, Yeter Hala so türbede bekle...

Yığın yığın taşlar arasından geçerek dağın doruğundaki tahta külâhlı türbeye ulaşıyoruz... Yeter Hala, Türbe'nin avlusunda içi fokur fokur kaynayan derin bir kuyuya — belden aşağı — sarkmış, başındaki ziyaretçilere niyet tutuyor, niyet tutmuyor daha doğrusu ruhlarla konuşuyor,

— Yüreğindeki kumarı sil at. İtikadımı tam tut. Yolunu bekliyen düşmanların var... Buradan gidince aradığını bulacaksın. Çocuğun oğlan olursa adını Haydar, kız olursa Sultan koyacaksın...

Konuşmalar devam ediyor; çocuksuzlara çocuk, muratsızlara murat veren, delillerin akıldandığı, akılsızların delirdiği bu dilek kuyusuna - buralara niçin geldiğimi çoktan unutarak - başım aşağı ben de sallanıyorum... Sallanıyorum ama, yüzüme doğru savrulan kükkürtle karışık zehirli bir gazın burnuma vur-

masıyla sarsılıp başını kaldırmam bir oluyor...

Neden sonra ayılıp da akbın başına geldiği zaman,

— Haydar-ı Sultan Dedenin ruhu yalnız kendi sülâlesinden gelen Yeter Hala'ya seslenir, onunla konuşur, diyorlar...

Yeter Hala, işte «o uğursuz meselemeden ötürü,» on yıldır çocuklarıyla dul oturur. Geçimini bu Dilek Kuyusu'na eğilip doğrultmakla çıkarır. Yeter Hala «Urumundan, Kırmından» buralara kadar gelen genç de, ihtiyarın da başına gelmişleri, gelecekleri, Kuyu'ya bir sallanışta bilir, çıkarır... Ama gel gör ki, başına gelecek o uğursuz işleri o Tefvik denen sütsüzün ocaklarına incir ağacı dikeceğini bu Kuyu ona söylememiş... Başlarından geçen bunca olaylardan sonra Yeter Hala'yı bu konuda bu gün de konuşturup, söyletmek mümkün olmuyor, sadece diliyle dışının arasından :

— Boyu devrilesece biddi gitti de köy rahat bir nefes aldı, ama geriden büyüüp gelen iki tane oğlu var ki, küçüğü hik demiş babasının burundan düşmüş. Köylünün bu oğlardan çekeceği var...

İstemediler :

Yıllarca bu ülkenin allıkıran-başkeseni olan «Eşkiya Tefvik'in» hayatını bir de köyün dışındakilerin ağzından dinliyelim : «Onun çift-çubuk sahibi olmasını istemediler, bey! Onun iş-güç sahibi olmasını istemediler, bey! İstediler ki, bey, o bize hep kul, köle olsun. İstediler ki, hep bizim kapımızda bir lokma ekmeğin esiri olarak çalışsın. El kapılarında ırgat olarak sürüm sürüm sürülsün. O bunu biliyordu, bey! Ömrü hep hizmetkâr olarak el kapılarında geçmişti. Hep itilmiş, kakılmıştı... El kapılarının ne demek olduğunu biliyordu... Kahırlarını, çilesini, her türlü düzenbazlıklarını biliyordu... O hayatı boyunca ecirlik yapmış, hep dövülmüş, koğulmuştu... Yollarda kağını dayacağı gibi sürüklemenin ne demek olduğunu biliyordu... Bir gün olsun geyinip, kuşanıp insan içine çıkmamıştı... Bir gün olsun, akraneları arasına karışıp el gibi gülüp, eğlenmemişti... O yetim doğmuş, yetim büyümüş, yetim olarak çalışmıştı... Onun bu dünyada sevdiği iki

şey vardı. Kendisine nırtopu gibi çocuklar doğuran kadını, bir de boş zamanlarında dalına takip ta kır-bayır dolacağı gıftesi...

«H.» Köyünün avcı Tefvik'i avının peşinde hür dağlarının havasını içe içe gılabulup, gün yiyedureun, gene böyle bir günde çifte dalında işsiz, güçsüz köyün kırlarını bayırlarını dolayırken ansızın karşısına derviş lühkâ gânginin biri çıkar, uzun boylu kendisiyle avcı şakaları yaptıktan sonra, ayrılmak üzere Tefvik'in sırtını sıvazlar hemen oracıkta ona dört satırcık bir deyiş söyler, bu deyiş, Tefvik'in bana söylediğine göre şöyledir :

*Maniyi baştan söyle hey oğlan!
Kalemî kaştan söyle hey oğlan!
Kırda, bayırda dolayma...
Ekmekten aştan söyle hey oğlan!*

Sonu «ekmek-aş» la biten bu dört satırcık manî Tefvik'e çok, pek çok kır nedense. Onu deliye döndürür. İçinde külenmiş eski birşeyler debelenir... «Evet, der, bundan sekiz, on yıl önce de uzak bir köyde hizmetkârlık yaparken bir ağanın kızı söylemişti bana.»

Şimdi derviş ne kadar haklı ise, o zaman ilk gönlünü açtığı ağa kızı da o kadar haklıydı... Kırdâ, bayırda dolaymakta, başkalarının tarlasını ekip biçmekle karın doymuyacaktı... Ertesi gün çalıştığı kapıdan nasıl ipi kirdiysa, soluğu kendi köyünde almıştı...

Tefvik köye gelince hemen evlendi. Evlenmedi, daha doğrusu birini kolundan tutup kaçırdı. Karısı cins çıkmıştı. Arka arkaya ona üç tane çocuk doğurdu. Eve sıçan düşse başı yarılırdı. Dünyaya gelen çocuklarla birlikte sofrada boy gösteren kaşıkların sayısı da artıyordu... Kadını zaman zaman hallerine bakarak homurdanıyordu :

— Bire herif, diyordu. Avcılık karın doyurmaz. Bu dünyada insanın yüzüne mal, melâlla bakıyorlar. El kapısı dersene el kiri. Bak çocukların da büyüdü. Daha ne zaman el içine karışacağız...

Ardı arkası kesilmeyen bu homurdanmalar, bu başa kakmalar avcı Tefvik'i arpacı kumrusu gibi düşündürdü, bir sabah gözlerini açıp baktı ki, köyün sırtındaki bir

meraya köyüder çift koğuşlar, kapış kapış ediyorlar...

El sırasına karışmak var ya. Tefvik kimin erkeğinden geri kahr. Hemen sağa sola seğirterek komşu köylerin birinden emanet bir çift buldu. Eline tükürdüğüne çiftin tu-tağından yapıştı...

Ondan sonrası uzun, çok uzun bir hikâye : Tefvik sürdü. Köyün ihtiyar heyeti üzerine geldi. Tefvik sürdü. Köyün ihtiyar heyeti üzerine geldi. Yalnız gelmediler, sürdüğünü de çekip ellerinden aldılar... Bir sabah böyle, iki sabah böyle, derken derken bıçak kemîge gelip dayanmıştı. Günün birinde bizim azap Tefvik yapacağı iş kafasında iyice plânlandı...

Bir sabah baktı ki, gene köyün muhtarı ile baş âzası yanlarına bekçiyi de almışlar «Ana avrat» -sövp sayarak üzerine üzerine geliyorlar... Baktı ki, yalvarıp yakarmalar, diğer komşuları ileriye sürerek onlardan örnekler göstermeler, gözlerini kan bürümüş bu adamları insafa getirmiyordu... Baktı ki bu ağaların elinden kurtuluş yok yanındaki oğluna yavaşca seslendi, «Git oğlum, uedi. Bağrım yandı. Şu ot yığınının altındaki destiyi al da gel».

Bu, baba ile oğul arasında önceden kararlaştırılmış bir şifreydi. Oğlunun eli titriyerek ot yığının arasından bulup getirdiği çiftteyi baba kaptığıynan karşılarında geçti :

— Sizi bana sayı ile mi verdiler, döyüoğlu döyüisler! Al sana! Al sana! Al şu da sana deyip sırayla üçünü birden yere devirdi...»

Yukarıda, «Eşkiya Tefvik'in hayatını bir de köyün dışındakilerin ağzından dinliyelim,» dedim. Bana bu kısımları, «H.» Köyünün sınır komşusu «K.» nin oniki yıllık öğretmeni - Keskin'in bir kahvesinde - anlattı...

Gerisini tahminde güçlük çekmezsiniz... Ondaki sonra ver elini dağlar... Sonra hapishane damları... sonra hasımları tarafından damnutaşını yakmalar. Parmak kadar çocuğunun ırzına geçmeler... Fidanlarını kesmeler... Anlarını kaçırmaları...

Sırtısarı Tefvik bunları duyar da, durur mu hiç? Yine bir yolunu bulup hapishaneden kaçır. Yine da-

ğa çıkmalar, yine yol kesmeler, yine köye başkılar... Dünürü kimsenin üzerine dönüp de sümük atmadığı zibidi Tevfik artık arkasından müfrezeler sürüklüyen anlı-ganlı bir eşkiyadır. O tam dört yıl millete mum tutturur. Ağlıyan çocuklar onun adı ağza alınarak susturulur. Haklanamıyan düşmanların intikamı Sırtısarı Tevfik'in eliyle alınır. Tevfik'in köyün sınırlarını aşan ünü, ganyıyla birlikte zorbahkları da artıkça, köyde göçler başlar. Zamanın valisi, jandarma genel komutanı da göçleri durdurmak üzere köye kadar uza-

nırlar... Ama Tevfik civa gibi adam, ele avuca sığacak soydan biri değil. Bakarsın, çat burada, bakarsın, çat Çubuk köylerinde... Bir de bakarsın, sesi daha öte-lerden geliyor. .

Fakat günün birinde, evet günün birinde eşkiyaların başlarına gelen akibetten Sırtısarı Tevfik de kendini kurtaramaz. Eşkiyalık boyunca peşini bırakmayıp kendisini takip eden sivil, resmi, başbozuk sürdülerle insanlara, «Aveunuzu yalayın, canım sağ oldukça sizlere teslim olmam.» diyerek iki de bir kendine olan gü-

venini tekrarlamaktan çekinmiyen, «H.» köyünün Sırtısarı Tevfik'i, gezdiği dağların rakipsiz kralı ecelin soğuk yüzünü beklenmedik bir zamanda karşısında görür... Evet, bu tilki kadar kurnaz, bir karaca kadar gevik bu panter yapılı adam, Çubuk dolaylarında kısırlı olarak jandarmalarla yaptığı karşılıklı bir çarpışmada ağır bir yara alır, sonra da ölür...

Gelecek sayımızda : bir ceza evinde mahkûmlarla konuşma ve bir istatistik.

HALK İÇİNDEN HİKAYELER :

KÖPEKLERİ DEĞİŞTİRİN

Çok eskiden bizim köyün büyük bir koyun sürüsü varmış. Bu sürüde her evden sekiz on koyun bulunmuş. Bizim köylüler, sürünün başına iyi bir çoban tutmuşlar, üç tane de köpek almışlar. Böylece sürüyü rahat rahat üretiyorlar; etinden sütünden, yününden yapacağından faydalanıp gidiyorlarmış.

Şimdi bu sürü yok. Köyde kala kala 40-50 koyun kalmış; bunlar da bir sürü olmuyor. Sürü yerine sadece bir köpek hikâyesi var. Bu hikâyeyi sık sık anlatıyorlar. O kadar sık anlatıyorlar ki, son yıllarda belki yüz kişiden dinledim. Bunun bu kadar sık anlatılmasında acaba bir sebep mi var? diye çok düşünüyorum. Belki bizim köylüler, bu hikâyeyi herkesin duymasını istiyorlar.

Bu üç köpeğin ikisi büyük, boylu bostu, kemikli seylermiş. Öteki de bir enikmiş, küçük bir seymiş. Ama acar bir köpek olacağına benzermiş. Köylüler bu üç köpeğin üçünü de pek severlirmiş. «Sürüye bir ziyan olmasın.» diye hem bunlara, hem çobana çok iyi bakarlarmış. Gerçekten, sürüye de bir ziyan olmazmış.

Bir yıl bir başkalık olmuş. Bir gün çoban, soluk soluğu gelmiş, şu haberi vermiş :

«Komşular, inanın yüzümden ateş çıkıyor. Çok mahcubum. Bugün bir koyunu kurt kaptı!» demiş.

Adamlar :

«Köpekler ürmediler mi?» diye sormuşlar.

«Ürdüler, ürdüler ama, onlar ürene kadar kurt koyunu alıp gitmişti bile!»

Köylüler :

«Ziyam yok, ara sıra böyle şey olur.» demişler.

İki gün sonra çoban utana utana gene gelmiş :

«Komşular, gördünüz mü olanları, bugün iki koyun daha gitti!» demiş.

Köylüler gene sormuşlar :

«Köpekler ürmediler mi?»

«Ürdüler, ürdüler ama, onlar ürene kadar koyunlar gitmişti bile!»

Köylüler :

«Hayret!» demişler.

Ertesi gün çoban, «Dört koyun gitti.» daha ertesi gün «On koyun gitti.» diye yeni haberler getirmiş.

Köylüler düşünmeğe başlamışlar : «Her gün sekiz on koyun gidiyor, ne olacak böyle? Gidelim, ihtiyar Ağall'ye bir danışalım bari.» demişler.

Birkaç kişi gidip danışmışlar :

«Böyle böyle. Bizim sürüden her gün sekiz on koyun gidiyor. Ne yapalım?» demişler.

Ağall :

«Köpekleri değiştirin, hemen köpekleri değiştirin.» demiş.

Köylüler :

«Köpekler çok iyi, Nasıl kıyahım? Böyle köpekleri bir daha nerde bulalım?» diye düşününe düşününe geri gelmişler.

Akşam çoban : «Aman komşular, buna bir çare bulun, bugün de yirmi koyun gitti!» diye yeni bir haber getirince : «Başka çare kalmadı artık. Köpekleri değiştirelim, ama o eniği alakoyalım. O daha küçüktür, kötülük bilmez.» demişler. Çobana emir vermişler.

Çoban, köylülerin dediğini yapmış : İki kart köpeği atmış, eniği alakoymuş.

Aradan sekiz on gün geçmiş. Sürüden birer ikiser, gene koyunlar gitmeğe başlamış. Köylüler bunu duyunca çok kızmışlar. Hep birlikte Ağall'ye gitmişler :

«Bre sakalina bit düşesi Ağall! Sen bizi iki köpektten ettin. Koyunları gene kurt kapıyor!» diye haykırmuşlar.

Ağall sormuş :

«Ne dedim ben size?»

«Köpekleri değiştirin, dedin.»

«Değiştirdiniz mi?»

«Değiştirdik.»

«Hepsini mi?»

«Yok... bir enik vardı, küçüktür diye onu alakoyduk.»

«Gidin, gidin, köpeklerin hepsini değiştirin!»

Fakir BAYKURT

★Meksika, hürriyet ve insanca yaşama hakkına kavuşabil-
mek için insanlık tarihinin en uzun ve en kanlı ihtilâlini yapmış
olan bir ülkedir. Ancak bu ihtilâl, esas itibariyle, burjuvazinin
öncülüğü altında yapıldı, onun ellerine terkedildiğinden bu bü-
yük ülke, bugün gene bir çıkmaz içine düşmüştür. Hızlı kalkın-
mayı sağlamak ve sefaleti önlemek bir türlü mümkün olama-
maktadır.

Aşağıda, Wayne State University profesörlerinden Anderw
Gunder Frank'ın bu konudaki bir incelemesini kısaltarak okur-
larımıza sunuyoruz.★

MEKSİKA DEVRİMİNİN İKİ YÜZÜ

BURJUVA DEVRİMİ ve KAPİTALİST YOLLA KALKINMANIN 20. YÜZYILDAKİ BİR ÖRNEĞİ

Prof. A. GUNDER FRANK

Meksika'yı 19'cu yüzyılın emperyalist ve feodalist
kalıntılarından kurtaran ve bir milyon insanın ha-
yatına malolan Meksika devrimi, 1910 da başladı. Dev-
rimin politik, ekonomik ve toplumsal bir bölümü ya-
vaş yavaş olgunlaşıp meyvelerini verdi, bir bölümü ise
geleceğe ışık tutuyordu.

Amerika Birleşik Devletleri, Meksika'nın diğer
Lâtin Amerika ülkelerine kötü örnek olmasından kork-
tuğu için ilk önce Meksika'ya ekonomik ve politik
yönden baskı yaptı, hemen arkasından Vera Cruz'u ele
geçirmek üzere küçük birlikler gönderdi ve hattâ ta
1937 yılına kadar Meksika hükümetini «bolşevik» ol-
makla suçladı. Bunun yanında emperyalizm - feodalizm
işbirliğinin kasıp kavurduğu Lâtin Amerikanın duru-
mu, Meksika devrimini yol gösterici bir yıldız ve par-
lak bir örnek haline getirdi, fakat zamanımıza değin
geçen yıllar çok şeyi değiştirdi. Bugün A.B.D. Meksi-
kanın «istikrarlı ekonomik gelişmesini» övgüyle karşı-
lamakta ve tüm Lâtin Amerika'da uygulamak istediği
«ilerleme için işbirliği» politikasında Meksika'nın ör-
nek ülke olarak görülmesini istemektedir. Oysa Lâtin
Amerika kendi kendine elli yıllık Meksika devriminin,
gözüm yolu olup olmadığını sormaktadır. Bu yüzden
Meksika tecrübesinin dünyaya ve Lâtin Amerikaya
getirdiklerini iyice araştırmak ve ortaya koymak ge-
rekir.

Meksika tecrübesinin dünyaya ve Lâtin Amerika'
ya verdiği ders iyice öğrenmek için, tarihi gelişimi,

mevcut durumu ve Meksika'nın devrimci ortamının ge-
lecek için vaadettiği ümitleri ortaya koymaya çalışı-
lım.

Meksika tarihi şu bölümlere ayrılabilir : 1 — İsti-
lâdan 1910 yılına kadar ki dört asır, 2 — Sırasıyla Ma-
dera, Huertax ve Carranza tarafından yönetilen dev-
rim, karşı devrim ve yeniden kuruluşun yer aldığı 1910-
1925 arası 3 — Calles ve Cardenas zamanında yapılan
reformların yer aldığı 1925-1940 arası 4 — Burjuva
hakimiyetinin güçlendiği, endüstrileşme hareketinin
başladığı, Aleman'ın başkanlığı altındaki 1940-1955
arası 5 — Burjuvazinin liderliği ve Lopez Mateos'un
başkanlığında «Meksika Sistemi» nin sağladığı son
yıllar.

1910 da başlayan Meksika devrimi Madero'nun tem-
silciliğini yaptığı Burjuvazi ile Emiliano Zapata ve
Fanchito Villo'nun liderliğindeki köylüler işbirliğinin so-
nucudur. İki tarafında düşmanları aynı idi : Feodal
düzen ve bu düzenin destekleyicileri : Kilise, ordu, ya-
bancı sermaye. Fakat gayeler değişti. Burjuvazi yer-
li ve yabancı bağlardan kurtulmayı ve ekonomik yapı-
nın gevşemesini istiyordu. Köylülerse, sadece toprak.
Herne kadar Zapata, 1919'da katledilinceye kadar köy-
lülerin çıkarlarını korumaya devam ettiyse de, (Huer-
ta'nın reaksiyoner hareketi ve Amerikan müdahalesi
süresi dışında) devrimin gerçek liderliği hep Burjuvazi-
nin ellerinde kaldı. Feodal toplumsal münasebetlerin
ortadan kalkması tabii ki köylülerin olduğu kadar, ge-

İşen burjuvazinin de çıkarlarına uygundu. Öğretim laikleştirildi, kilise ve devlet birbirinden tamamiyle ayrıldı. Ama köylülerin iktidarı paylaşması hiç bir zaman gerçekleşmedi.

İlk Cumhurbaşkanı'nın hiçbiri tam anlamda ilerici bir idare kuramadılar; esasen kursalardı makamlarında kalamadılar. 1920'lerin ortalarında ise Başkan Calles'in idaresi zamanında, bayındırlık programları uygulandı ve sulama tesisleri inşa edildi. Meksika'nın nisbi ekonomik gelişmesi, sonradan bu iki temele dayanmıştır. Yine Calles zamanında 1940 yılına kadar toprak reformuna rehberlik eden 1917 anayasasının 27'nci maddesine uygun kanunlar çıkartıldı. Bu madde kamu yararına özel toprakların istimlak edilip bunların, köylerde, çiftliklerde çalışan ve ellerinde mevcut toprakları ihtiyaçları için oldukça yetersiz olan ve daima küçük bir servet sahibi olma arzusuyla yaşayan halka dağıtılmasını öngörüyordu. Köylülere dağıtılacak olan topraklar, köylerin çevresinde 7 Km. yarıçaplı bir alan içine giren ve belli bir büyüklüğü aşan özel mülklerden alınacaktır. Ayrıca özel toprak parçaları, devlet tarafından yapılan sulama ya da diğer ıslah tedbirleri sayesinde toprağın artan değerine tekabül eden bir miktar istimlak edilecektir. Böylece halkın cebinden çıkan yatırımlarla büyük toprak sahiplerinin daha da çok zengin olmaları önleniyordu. «Küçük toprak mülkiyetine daima saygı gösterileceği» anayasada öngörülmüştü.

Başkan Cardenas idaresi, yabancı ülkelerde, daha çok 1917 anayasasının aynı 17'nci maddesine dayanarak Meksika'nın özel şirketlerin elindeki perolünü millileştirmesiyle tanınır; fakat kendi ülkesinde gelmiş geçmiş bütün idarelerden daha ziyade toprağı istimlak edip halka dağıtmasıyla ünalmıştır. Anayasaya ve Calles idaresi kanunlarına uygun olarak, bu topraklar köyleri çevreleyen arazilerden alınmış ve üzerinde bazı yerlerde ferden bazı yerlerde de kolektif çalışılmak üzere köylülere verilmişti. Yeni sahiplere tarımsal kredi temini için, bir EJIDO (1) bankası kuruldu. Fakat sulamaya ve diğer tarım ıslah tedbirlerine pek önem verilmedi. Hakkıkate, şurası açıktır ki, yüğünün temizliğine rağmen, Cardenas bir Burjuva hükümet lideri olarak Meksika köylü tarımını, kendi kendine gelişmesine imkân verecek ıslah tedbirleri alamadı.

Cardenas'dan sonraki on yıl hakkında, Orta Meksika'nın Bajío bölgesinde, yapılacak dikkatli bir incelemeden küçük özel işletmeler ile Ejido'ların nisbi durumları konusunda şu sonuçlara varırız; Özel çiftliklere nazaran Ejido'ların toprakları daha az ve daha verimsizdir. (Adam başına 16,5 hektara karşı 3,8 hektar.) Özel çiftliklerde okuma çağına gelmiş çocukların yarısı ilkokula gidebilirken Ejido'larda bu miktar 1/10'dur. Ejido'lar daha çok kadın emeğine dayanır; sulama işlerine yapılan yatırım bunlarda daha azdır. Ejido'ların mevcut sermayesi özel çiftliklerin 1/3'ü kadardır. Krediler konusunda da durum aynıdır.

Bu gibi engeller dolayısıyla, pek tabiidir ki, Ejido'lar devam etmelerini sağlayacak kadar bile gelişemediler; durumları gittikçe bozuldu. Devrimin getirdiği

politik ve ekonomik yapı, devrimin ekonomik meyvelerinden geniş köylü kitlelerine gerekli payı verecek şekilde düzenlenmemiştir. Şu hususu tekrar hatırlayalım; Halen Meksika'da iki milyon aile tamamen topraksızdır.

Halk için ayrılan tarımsal kredi, bütün tarımsal kredilerin 1/3'ünden daha fazla değildir ve bu çeşit kredinin de yarısı Ejido bankasıyla hiç ilgisi olmayan Tarım Bankası tarafından büyük toprak sahiplerine verilmiştir. Daha da kötüsü bakınız Ejido Bankasının müdürü ne diyor : «Biz Ejido'ların en iyi topraklara sahip ve en zengin 1/3'üne borç veririz, ancak verimli ve sulamanın yapılabildiği topraklar için tehlikeyi göze alabiliriz, verimsiz topraklara sahip çiftçilere verecek kadar paramız yok.»

Böylece işletme sermayesinin eksikliği yüzünden, birçok Ejido sahibi yeni elde ettiği toprağı, sermaye sahiplerine kiralamağa ve sonra da kendi toprakları üzerinde yabancı işçi olarak çalışmaya mecbur kaldılar. Diğerleri ve topraksız köylüler de her yıl A.B.D.'nin güneybatısında muhacir işçiler olarak çalıştılar. Ya da iş bulma umuduyla şehirlerin gecekondulu mahallelerine koştular.

2'nci Dünya savaşının zaruretleri, diğer geri kalmış ülkelerde olduğu gibi, Meksika'da da yerli endüstrinin gelişmesini hızlandırdı. Başkan Aleman ve sonrakiler, idareleri süresince endüstrileşmeyi daha da hızlandırdılar. Bölgeler arasında diğer konularda gözetilen ayırım bu konuda da kendini gösterir. Endüstri ve ticaret alanına yapılan yatırımın büyük kısmı gene, yedi imtiyazlı Kuzey eyaletine ve Mexico City ve Monterrey şehirlerine yöneltilmiştir. Nüfus bakımından kalabalık eski eyaletler hepten unutulmuştur. Yatırım fonlarının önemli bir kısmını teşkil eden dövizler turizmin gelişmesi, Amerika'da çalışan göçebe işçilerden elde edildiği gibi tarım ürünlerinin ihracından da elde edilir. Bunların yanında, 1939 yılında petrolün millileştirilmesi ve depresyon sebebiyle 267 milyon dolara kadar düşen Amerikan özel yatırımları, çok süratli bir gelişme ile, 1 milyar doların üstüne yükselmiştir. Bu miktar, bütün Latin Amerikadaki Amerikan yatırımının 1/10'una eşittir. Öyle ki, 1953 de yıllık brüt gelirleri 100 milyon pesos civarında olan 31 işletmeden 19'u Amerika'nın elinde ya da kontrolündedir. 5'i devlete ait; 7'si ise özel yerli firmaların mülkiyetindedir. Meksika endüstrisindeki Amerikan kontrolü bugün % 50'ye ulaşmıştır. Bu durum hakkında Meksika sanayi odası şöyle demektedir : «Büyük yabancı işletmelerin mevcut ekonomik gücü, milletin bütünlüğüne ve ülkemizin kendi ekonomik gelişme planını yapma özgürlüğüne karşı ciddi bir tehdittir.»

Amerikan sermayesi Meksika tarımında da önemli rol oynar; Amerikalıların, Orta Amerika'daki diğer ülkelerdekine aksine, Meksika da artık geniş toprakları bulunmamasına karşılık, Anderson ve Clayton pamuk monopolü, ekiminden gemilere yükleninceye kadar, her yıl, pamuk istihsalı için 200 milyon dolarlık

(1) — Meksikada çok küçük toprak parçalarına verilen ad.

kredi dağıtır. Böylece, pamuk alıcısını ve pamuk fiatlarını tesbit eder, dolayısıyla de Meksika'nın pamuk mahsulünü istediği gibi kullanmasını önler. Daha da kötüsü, bu düzen, tarım alanında tek mahsul üretimini ve Kuzey'in geniş sahalarında ücretle işçi çalıştıran plantasyon ekonomisini getirmiştir.

Bölgeler arası gelişmede ve gelir dağılımındaki adaletsizliğin sebeplerini daha da iyi kavramak için Cardenas'ın başkanlığından bu yana ekonomik ve politik gücün nasıl geliştiğini ve nasıl organize edildiğini bilmek gerekir. Cardenas'dan sonraki başkan Aleman geniş çapta sulama ve endüstrileşme kampanyasına başladığı zaman, bazı hukuki değişiklikler de yaptı. Anayasanın 27 nci maddesini hatırlayın; kamulaştırılan toprakların küçük parçalara bölünerek dağıtılmasını isteyen bu hükümler Aleman idaresince tamamen ters bir anlamda yorumlandı.

Gayri meskun geniş sahalarla malik Kuzey eyaletlerindeki topraklar sulama tesisleri de kurularak tarıma açıldığında, 27 nci maddenin ters yorumu, bu toprakların Ejida olarak dağıtılmasını önledi. Aynı zamanda, Anayasadaki «küçük mülkiyet» tabiri, (mearalar hariç) sulanmayan arazide 150, sulu arazide 100 hektar olarak kabul edildi. Kuzeydeki nisbeten değersiz olan toprakların sahipleri, bu sahalarda devletin sulama tesisleri kuracağını öğrenince, topraklarını küçük parçalar halinde alle üyelerine güya sattılar, böylece bir taşla iki kuş vurdular. Topraklarını etkili bir şekilde kontrolleri altına almakla kalmayıp, devletin finanse ettiği sulama sonucu toprak değerinde meydana gelen astronomik artıştan da faydalandılar. Böylece sulama ameliyesinin getireceği faydaları, halka doğru kanallize etmek isteyen Calles Kanunları da işlemez hale geldi. Topraklardaki değer artışı, vergilendirmede de pek dikkate alınmadı.

Son dünya savaşı toplumun ekonomik ve sosyal politik yapısı, dolayısıyla de halkın yaşayışı üzerinde kaçınılmaz tesirler icra etti. Plantasyonlar şeklinde teşkilatlanmış, ücretli tarım işçileri çalıştıran, ihracat için tek mahsul üretimine önem veren, kapitalist işletmeler ortaya çıktı.

Yeni toprak sahipleri ve eski toprak sahiplerinin bir kısmı kelimenin bütün anlamıyla Burjuva haline geldiler veya geliyorlar. Hatta bunlar arasında bir miktar sermayesi olan nisbeten küçük toprak sahipleri orta sınıf hayat tarzını benimsediler, şehirlere hayatı yaşamaya başladılar. Bu zümreler, gelirlerinin bir kısmını Meksika'da, bir kısmını yabancı ülkelerde yatırıma harcıyorlar, bir kısmını spekülâtif işlerde, bir bölümünü de lüks ithal malları istihlakine ayırıyorlar. Ekonomik ve politik yönden son derece güçlüler. Sanayici, tüccar ve profesyonel politikacılarla ortak halde, özellikle başkan Aleman'ın zamanından beri, devleti kendi çıkarlarına uygun bir şekilde idare etmektedirler. Gelir dağılımının son zamanlardaki durumuna göre, nüfusun en zengin olan % 20 si toplam millî gelirin 1950 de % 59,8 ini, 1957 de % 61,4 ünü alırken, nüfusun en fakir olan % 50 sinin aldığı pay % 18,1 den % 15,8 ya düşmüştür, bu da yukarıda anlattıklarımızın ışığı al-

tında hiç te şaşılacak bir şey değildir.

Acaba, şimdi, Başkan Lopez Mateos'un idaresindeki «Meksika Sistemi» ne durumdadır ve gelecek için neler vaatmektedir? Meksika bugünkü durumuyla, toplumsal, politik ve ekonomik bir piramide benzetelebilir. Piramidin tabanında, yerleri hiç bir vakit değişmeyen, kızılderiiller vardır. Bir üst seviyede toprağı olmayan halk ve ara sıra şehirlerde iş bulabilen işsizler bulunur. Daha yukarıda şehir ekonomisinin massedeemediği ve zaman zaman sınaî işlerde çalışan, dağınık, şekilsiz, toplumun tecrit edip dışına attığı proleterya vardır. Sonra Ejido ve küçük toprak sahipleri gelir. Ekonomik yönden bir parça güven içinde olmalarına rağmen, toplumsal yönden tecrit edilmişlerdir. Bunlarında üstünde, Lâtin Amerika, Asya ve Afrika'da olduğu gibi Meksika'da da «Aristokratik Proleterya» denen, kısmen sendikalaşmış, kelimenin dar anlamında işçiler vardır. Sonra sıra Orta sınıf ve küçük burjuvaziye gelir. Bunlar ekonomik hayatta çok çeşitli işler görürler. Küçük toprak sahipleri, ticaret erbabı, din adamları, memurlar, küçük politikacılar bunlardır. Bunların alâmetleri, (Avrupadakilerin nasıl evrak çantası ise) koyu renk gözlüklerdir. Bu alâmet onları gelirleri yüksek olan bazı işçilerden ayırır. Piramidin en üstünde Yüksek burjuvazi, sistemin asıl yöneticileri ve sistemden asıl faydalananlar, büyük toprak sahipleri, şirketlerin, kamusal ve askerî kuruluşların liderleri, ve gözde entellektüeller vardır. Aristokratik yüksek sınıfın ekonomik dayanakları, devrimle tasfiye edilmişti, fakat yeni düzen içinde de bu sınıfa mensup bir çok kişi servetlerini koruyabildiklerinden maliye, ticaret, endüstri, ve daha sonra tekrar tarım alanında gene güç kazanabildiler. Eski aristokratlar yeni burjuvazinin çekirdeğini teşkil ettiler. Zaten devrimin idarecileri içinde, politikacılar ve askerler arasında adamları çoktu. Ekonomik durumlarını kuvvetlendirdikten sonra en güçlü parti olan Kurumsal Devrim Partisi'ne (P.R.I.ye) girerek politik güçlerini, dolayısıyla de gelecekteki ekonomik durumlarını sağlama bağladılar. P.R.I. ise başkanın kim olacağını ve diğer politik görevleri tayin eden parti olup, P.R.I. nin idaresi hiçbir zaman piramidin tabanını teşkil eden sınıfların elinde olmamıştır.

Fakat Meksika piramidi statik ya da Peru'da olduğu gibi bir Kast sistemi değildir. Değişkenür. Daha yüksek bir seviyeye ulaşabilmek için, oyunun kaidelerine uymak şartıyla, ekonomik, politik ve toplumsal fırsatlar ve imkânlar vardır. Meselâ yalnızca coğrafik bir yerdeğistirme olmayıp aynı zamanda insanın ekonomik durumunu iyileştiren Orta ve Güney Meksika'dan Kuzeye göç edebilme imkânı vardır. Şehirlere göç son derece hızlıdır. Mexciko City eskiden 1,4 milyonluk bir şehirken şimdi 4 milyonla becerebilenler için genel nüfusun % 13 ünü barındırmaktadır. Çeşitli spekülâsyon imkânları, tahsil yapabilmek, uygun bir evlenme ekonomik statüyü değiştirebilir.

Ancak bu sosyal hareketlilik, yalnız ferdi anlamda mümkündür. Kaldı ki düzenin şartlarına uymadan bu bile mümkün değildir. Gerçekten, «Sistem» ve iktidar partisi durmadan insanları işbirliği yapmaya çağırır.

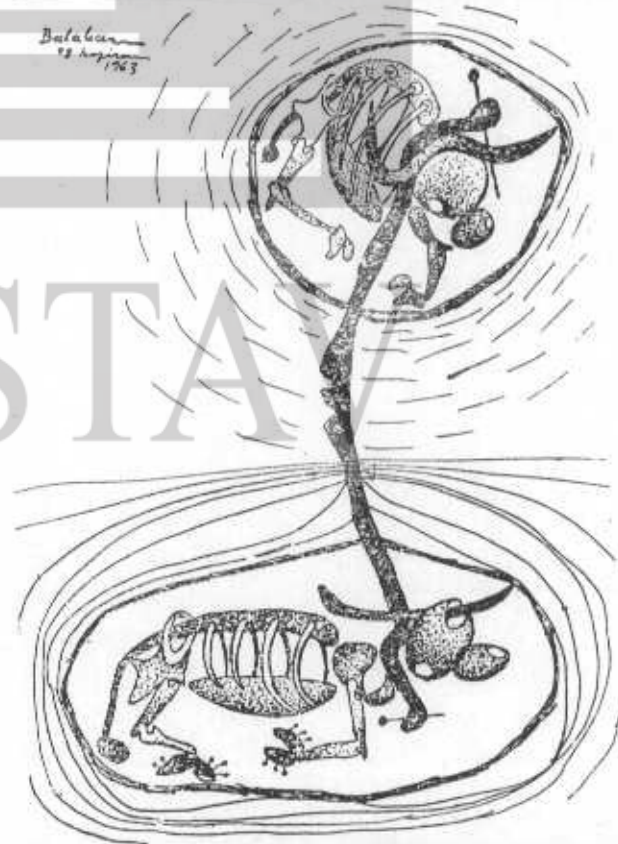
Bu çağrının en sembolik örneği, halen yaşayan 7 eski başkana «Küba örneği karşısında» politik durumu sağlamlaştırma amacıyla, işbirliği yolunda yarı resmi olarak yapılan çağrıdır. Gene bir takım kötü yollarla işçi liderleri, düzenin devamı için, işbirliğine yönelttiler ve gereğince mükâfatlandırıldılar. Daha da önemlisi, orta sınıf üzerinde mevcut «sistem» içinde yükselmeyen mümkün olduğu efsanesinin propogandası yapılmaktadır.

Fertlerin toplumdaki yerlerini değiştirebilmeleri imkânı bir miktar mümkün olduğu halde, gruplar arası yer değiştirme imkânı sıfırdır. Eğer bir grup politik ekonomik düzeni, zorlamaya kalkarsa yapılacak şey, işbirliği teklif etme ya da grup liderlerinin satın alınmasıdır. Ayrıca grubun baskısını azaltmak için küçük tavizler verilebilir ve hareketin sönmesi sağlanır. Bunlar işe yaramazsa hükümet nihai olarak baskıya başvurur. Özellikle politik hava taşıyan grev hareketleri, (3 sene önceki demiryolu işçilerinin, geçen sene öğretmenlerin başvurduğu) şiddetle bastırılır. Bu yüzden, politik hayatın kazandığı canlılık ve Castro'dan sonraki soğuk savaş havası içinde, sol kanat işçi liderleri ve başkaları gittikçe artan sayıda hapsedilmeğe başlandı. Toplumsal durumu ne olursa olsun bu kaderden hiç kimsenin kurtulmasına imkân olmadığına, Meksika'nın ünlü ressamı Siqueiros'un ve 73 yaşındaki arkadaşı Filameno Mata'nın, öğretmenler birliğini greve teşvik edici sözler söylemekten 8 yıl hapse mahkûm edilmeleri göstermektedir. Öte yandan, sağcı cereyan bir zamanlar etki alanı daraltılmış olan kiliselerde hızlı bir şekilde gelişmektedir.

«Sistem» bazı şahıslara payeler bahşeder. Kitlelere ekme ve eyence, ama ekmekten çok eyence takdim eder. Böylece, bütün olarak «Sistem» in iyi işlediği kanısı uyandırılmaya çalışılır. Oysa sadece şu örnek bunun aksini telkin eder. Meksika milli savunmaya bütçesinin ancak % 8 ini ayırır. Aynı oran Columbiyada % 30, Haiti'de % 45 dir. Buna rağmen, Meksika'da halkın milli gelirden aldığı pay çok düşüktür. Bugünkü tempo ile endüstrileşme, eğitim, tarımın kapitalistleşmesi, bayındır işleri, ve diğer modernleştirme hareketleri, köylülerin hayat seviyelerini düzeltmek bir yana, nüfus artışını bile karşılayamamaktadır. 1950 de milli gelirdeki artış hızı % 8-10 iken, 1961 de sıfıra düşmüştür. Mevcut ekonomik teşkilâtlanma, burjuvazlaşmış ekonomik ve politik yapı ve son yıllarda devlet yatırımlarından tamamiyle özel sektörün yararlanması, Meksika ekonomisinin halkın yaşama seviyesini yükseltmeyeceğini göstermektedir. Bu «sistem» de Guetamala, Peru, Venezuella ve Colombiya'da mevcut sistemler gibi, ölüme mahkûmdur. Sadece orada burada bir takım ayarlamalarla vakit geçirebilir. Bir diğer güçlü de, sol hareketin şimdiki zaafından gelmektedir. Eski başkan, ilerici Cardenas'ın bu yakınlardaki davranışları solcuların zaafını açıkça ortaya koyuyor. Cardenas Meksika'nın ilerici kuvvetlerini politik alanda birleştirmeyi amaç güden, Milli Kurtuluş hareketi (M.L.N.) adlı bir teşkilât kuran gençlere katılmak için yirmi yıllık inziva hayatını terketti. Fakat bunu he-

men takiben bugünkü başkan Mateos'un işbirliği tekliflerini de kabul etti. Bu yüzden ilerici kuvvetlerin parçalanmış olması hiç de şaşılabilecek bir husus değildir. M.L.N. nin doğuşu, sadece birleşme ihtiyacının bir sonucudur, yoksa birleşme gerçekleşmiş değildir. Bütün olarak Latin Amerika'nın önümüzdeki yıllarda sola kayması sonucu, Meksika üzerindeki ilerici etkilerin artması ile (Amerika'nın baskı hareketlerinin de yardımıyla) Meksika ilerici hareketi eski günlerine kavuşabilir. Fakat ancak P.R.I. nin (iktidar partisinin) içinde çalışarak ve onun müsaade ettiği sınırları aşarak Millî Üniversite'nin politik ve sosyal bilimler okulu dekanı ve M.L.N. nin nüfuzu üyesi Pablo Gonzales Casanova bu eğilimi şu sözlerle yansıtıyor : «Biz general Cardenas'ın doğru yolu gösterdiğine inanıyoruz : Mevcut kurumları desteklemek, ve halkı teşkilâtlandırmak!»

Böyle düşünmek kolay ama halkı teşkilâtlandırmanın amacı ne olacak? Bu açıklanmıyor. Meksika halkı teşkilâtlanmakta uğraşırken, diğer Latin Amerikalılar daha ilerici devrimler yapacaklar ve bu devrimler Meksika'da ilerici ve gerici kuvvetler arasındaki çatışmayı keskinleştirecektir. Meksika ilerici komşu ülkelerdeki devrimci hareketlerin etkisiyle, mevcut düzen içinde, bazı kısa dönemli mutedil kazançlar elde edebilirler. Fakat sadece dış etkilerle sağlanan bu kazançlarla yetinmek, Meksika sol hareketlerinin, burjuvazinin gücünü kırarak Meksika'nın kaderine hâkim olacağı günü geciktirecektir.

(Desen : Balaban)

Brezilyadaki Son Hükümet Darbesinin Anlamı

SUAT AKSOY

Nisan ayı başlarında Brezilyada bir iki gün içerisinde bir hükümet darbesi oldu. Meşru Cumhurbaşkanı Goulart hayatını kurtarabilmek için Uruguay'a sığındı. Brezilya Federal Devlet Meclisi, sekiz dakikalık bir oturum sonucunda Başkan Goulart'ı görevinden düşürerek Mazzilli'yi geçici Cumhurbaşkanı ilan etti. Bu oturumda hazır bulunan milletvekilli ve senatörlerin sayısı takip edilen usul hakkında yeter bir bilgi verir : 409 milletvekilinden sadece 156 sı ve 58 senatörden yalnız 22 si oturuma katılmaktaydı.

Latin Amerikada ardı arkası kesilmeyen hükümet darbelerinin bu defakisi de, bu kat'ada Amerika Birleşik Devletlerinin desteğini görmeyen hükümetlerin yasa-malarının ne kadar güç olduğunu bir kez daha doğrulamaktadır. Gerçekten Amerika Birleşik Devletleri, Latin Amerikada ihtilallerden sakınmak için çözüm ona bazı reformların (toprak, vergi, eğitim gibi) savunucusu durumunda gözükmektedirler. Başkan Kennedy de bu görüşün bayraktarlığını yaparak Terakki için Birlik (Alliance pour le progrès) programını ilan etmişti. Bu programda toprak reformları için özel bir kısım da vardı.

Oysa, Latin Amerika devletlerinin, ilerlemeleri için gerekli reformları gerçekleştirme yolunda en masum teşebbüsleri Birleşik - Devletlerin kuvvetli tepkileriyle karşılaşmaktadır. Nitekim Brezilyada da, Başkan Goulart memleketi ortaçağ bünyesinden kurtarmak için pek ihtiyatlı bazı hareketlere girişmişti. Bu hareketler karşısında, Ekim 1962 de Başkan Kennedy, kendisine göre Kübaya sempati beslemekle suçlu olan Brezilyaya kararlaştırılmış seyahatini iptal ediyordu. İki ay sonra kardeşi Robert Kennedy Brezilyaya beklenmedik kısa bir ziyaret yaparak Goulart'a Washington'dan çok bağımsız bir politikanın tehlikelerini anlatıyordu. Mart 1963 de Brasília'daki Birleşik - Devletler büyük elçisi, hükümete «komünist sızmalarını» mahkûm ediyordu. Son defa Birleşik - Devletler Dışişleri Bakanlığının, Temsilciler Meclisinin Dışişleri Komisyonu-

na sunduğu raporda, komünizmin Brezilyada önemli kazançlar sağladığı ve bunun çeşitli sektörlerle sızmasına Goulart tarafından müsamaha edildiği yazılmaktaydı. Bu raporun verilmesinden tam 4 gün sonra Brezilyada sağcılar «komünizm» üzerine zaferlerini tesit ederlerken Adhemar de Barros «komünist avı» çığırğını çalmaya başlıyordu.

Hükümet darbesinden bir gün önce, 1 Nisan, saat 23 de, Beyaz Sarayda Başkan Johnson'un başkanlığında toplanan bir kurul, Brezilyadaki durumu takip ediyordu. 2 Nisanda ise Başkan Johnson, geleneklerin tam tersine, geçici Cumhurbaşkanı Mazzilli'yi hararetle tebrik ediyordu. Öbür yandan Dışişleri Bakanı Dean Rusk ve vekili George Ball, Brezilyadaki hükümet darbesinin Anayasa çerçevesi içinde yapıldığını anlatarak bütün dünya hukukçularına ders veriyorlardı.

Başkan Joao Goulart ise 2 Nisan 1964 günü sabah saat 4 de gizli bir radyodan Brezilya milletine hitap ederken, Brezilya ekonomisine hâkim olan milletler arası ekonomik grupların faaliyetini şu şekilde açığa vuruyordu : «Benim ihracat kârları üzerine bir kanun imzalamam yahut özel petrol rafinerilerini kamulaştırmam, bir kelimeyle gerçekten bağımsız bir Brezilya kurmak ve fakirlerin savunmasını yapmak istemem, milletler arası tröstlerin ajanlarının bana karşı harekete geçmelerine ve bugünkü sonuca varmaya kâfi geldi». Kaçtıktan sonra sığındığı Uruguayda yaptığı bir basın toplantısında ise şunları söylüyordu : «Ben memleketin menfaatini düşünen bir politika güdüyordum. Bunun için sermayenin dışarıya gitmesine, ticaret ve endüstriye ve bilhassa kötü ticarete karşı tedbirler aldım. Bu politika halk tarafından istenen bazı temel tedbirlerin, örneğin toprak reformu kanununun, alınmasını gerektiriyordu. Bu temel reformlar, menfaatlerin tepkisine ve bunun sonucu benim düşmeme yol açtı. Ben hiç bir zaman komünist olmadım ve bütün Brezilya bunu bilir».

O halde Goulart'a veya Brezilyanın liberal kanadına karşı girişilen bu hareketin anlamı nedir? Hangi

kuvvetler en masum reform hareketlerinin gerçekleşmesine engel olmaktadır? Brezilyada kazanıldığı iddia edilen «demokrasinin zaferi» gerçekte kimlerin zaferidir?

Bu soruların cevabını verebilmek için Brezilyanın toprak mülkiyeti durumunu ve memleket ekonomisine hâkim olan Amerika Birleşik Devletleri tröstleriyle ilişkisini bilmek gerekir. Esasen az gelişmiş memleketlerde bu iki unsur arasında pek yakın bir ilgi bulunmaktadır. Yani bu memleketlerde, büyük toprak unsurları yabancı sermayenin en tabii müttefiki olarak kendilerini göstermektedirler. Böylece az gelişmiş memleketlerdeki toprak mülkiyeti sistemi, zamanımızda o memleketin milletlerarası münasebetlerde hangi yönde yol alacağını tayin etmektedir. Lâtin Amerika memleketlerinde bu ilişki pek aşikâr bir şekilde kendini göstermektedir. Bu memleketlerde hâkim toprak burjuvazisi Amerikan tröstleriyle kader birliği yaparak ve ardi arkası kesilmeyen «hükümet darbeleri» tertip ederek ortak hâkimiyetlerini sürdürmeye çalışmaktadırlar. Brezilyada Kilise bile bu iki taraflı istismarı mahkûm etmektedir. Meşhur gerici Rio Valisi Carlos Lacerda'nın toplattığı dinî bir broşürde şu satırlar yer almaktaydı : «Brezilya halkı istismar ediliyor. Hem de yalnız Brezilyalılar tarafından değil. Halkımızı istismar eden pek çok yabancılar var».

Tabii bu alt yapının korunması için gerekli üst yapı müesseselerini kurmak ihmal edilmemiştir. Lâtin Amerika memleketlerinde, demokratik hükümetlere durmadan darbeler yapmakla tanınan ordu, büyük bir kısmıyla, işte bu iki müttefikin, dışarda Amerikan sermayesi ile içerde büyük toprak mülkiyetinin emrinde bir alettir. Bu memleketlerde sivil halkın büyük çoğunluğu, kendi hayat tecrübeleriyle, yabancı ordulardan çok, kendi silâhlı kuvvetlerinden korkmaya başlamışlardır. Böylece yabancı sermaye ile toprak ağalarının emrinde bir ordu, memleketin dış emniyetini sağlamak bahanesiyle, iç emniyetini sağlama görevini yapmaktadır. İşte bundan dolayıdır ki Lâtin Amerika'nın yıllık askerî masrafları 1,5 milyar doları bulmaktadır.

Brezilyada kara ordusunun kısmen popüler bir karakteri varsa da, hava ve deniz orduları işte bu amaçla sadıkane hizmet etmektedirler. Tabii bu hizmetlerinin mükâfatlarını da lâyıkıyla görmektedirler. Böylece Brezilya ordusu dünyanın en çok sayıda Mareşaline sahip olmakla müftehirdir.

Amerikan tröstleri Brezilyanın bütün ticaretine ve sanayiine hâkim bulunmaktadır. Brezilya ihracatının % 63 ünü teşkil eden kahve ticaretine Amerika Birleşik Devletleri hâkimdir. «Junta Interamericana do Café» adlı organ sayesinde Amerika Birleşik Devletleri, Lâtin Amerika memleketlerinden alacağı kahve miktarını ve bunun fiyatını tek taraflı kontrol etmek yetkisini elinde bulundurmaktadır.

Obür yandan Amerikan hükümeti, Lâtin Amerika ekonomisini ellerinde tutan tröstleri, hâkimiyet alanlarını genişletmek için teşvik ve menfaatleri zarar görünce kuvvetle himaye etmektedir. Örneğin, Amerika-

nın en büyük telgraf ve telefon tröstlerinden olan I.T.T. (International Telephon and Telegraph Corporation of New-Yok) nin durumu sayısız örneklerden bir tanesini vermektedir. Bu tröst pek büyük bir diğamizm göstererek 12 yıl için Güney Amerikadaki bütün telefonların 2/3 sini ve dünyadaki deniz-altı kablolarının 1/4 ini kontrolü altına almıştır. Bu muazzam gelişmenin finansmanı dev Morgan tröstünün yardımıyla gerçekleşmiştir. Fakat bu gelişme de, bu tröstün arkasında Washington politikasının kuvvetli desteği olmadan gerçekleşemezdi.

İşte bu dev tröstün Brezilyadaki şubesi olan Companhia Telefonica Nacional (adının «millî» olmasına rağmen I.T.T. nin şubesinden başka birşey değildir), 16 Şubat 1962 de Rio Grand do Sul Valisi Leonal Buzola tarafından devletleştirilmiştir. I.T.T. nin devletleştirilen mallarının bedelinin ödenmesiyle ilgili müzakerelerde Brezilyadaki Amerikan elçisinin rolünü New-York Times şöyle anlatıyordu : «I.T.T. nin mallarıyla ilgili müzakereler devletleştirme hareketinden beri genel olarak Amerikan menfaatlerini temsil eden A.B.D. nin elçisi Lincoln Gordon ile yapılmakta idi. Fakat 42 yaşında kararlı bir Amerikan iş adamı da bu müzakerelerde onun yanında bulunuyordu. Bu inatçı Amerikalı I.T.T. nin ikinci başkanı ve Lâtin Amerika Bölge Müdürü Ted B. Westfall'dur». Amerikan Kongresi 1962 de Yabancı Memleketlere Yardım Kanununa şu maddeyi ekleyerek bu gibi durumları kanun metniyle de tevsik etmiş oldu : «Mal sahiplerinin millileştirmeden doğan kayıplarını uygun bir mülhet içinde iade etmesizin Amerikan kontrolündeki şirketleri millileştiren memleketlere her türlü yardım kesilir». Bu maddeye dayanan Amerikan Kongresi Brezilyaya Ocak 1963 sonuna kadar I.T.T. ile bir anlaşmaya varamadığı takdirde yardımını kesmekle tehdit etti. İşte A.B.D. ile Lâtin Amerika devletleri arasındaki anlaşmalar bu şartlarda imzalanır. Tehditler ve baskı usulleri, yardım kesmeden, hükümet darbelerine kadar değişik şekiller gösterir.

İşte Brezilya ekonomisi ve ticareti bu şekilde, adeta devlet içerisinde devlet olan bu gibi büyük Amerikan tröstlerinin hâkimiyeti altında bulunmaktadır. Ancak Brezilya toplumunun hâkim çelişikliğini dışardan ziyade (bunlar birbirinden ayıramıyacak şekilde kenetlenmiş bulunmasına rağmen) bizzat bu toplumun kendi içerisindeki münasebetlerde aramalıdır. Çünkü bir toplumun hâkim çelişikliğini bizzat o toplumdaki ilişkiler tayin eder. Brezilyada bu çelişiklikleri tayin eden faktörler ise bu memleketin toprak mülkiyeti sistemine bağlı bulunmaktadır. İşte aşağıda bu toprak mülkiyeti sistemine kısa bir göz atılacaktır.

Bizzat Birleşmiş Milletlerin bir raporunda Güney Amerikadaki toprak bünyesinin niteliği şu şekilde anlatılmaktadır : «Lâtin Amerikanın pek çok devletlerinde tarımsal bünyeyi karakterize eden bilhassa toprak mülkiyetinin çok adaletsiz bir şekilde dağılışıdır. Bazı en büyük memleketlerde, ekilen ve ekilebilir toprakların genişliği, nüfus oranla daha büyüktür; fakat

mülkiyetine geniş topraklar şeklinde temerküzü, tarımsal nüfusun büyük bir kısmını çok düşük bir hayat seviyesiyle tarım işçisi durumuna düşürmüş veya çok zayıf vasıfta kiralılarla küçük ortakçı durumuna indirmiştir... Ekstansif tarım ve mülkiyetin gayet büyük temerküzü, toprak rezervlerinin tam olarak kullanılmasına ve mahalli halkın ihtiyacı bulunan besin maddelerinin istihsalının artmasına engel olmaktadır. Toprak temerküzü ve ekstansif tarım tarımsal nüfus çoğunluğunun hayat seviyelerini düşürmektedir».

Yukarıda söylenenlerin bilhassa Brezilya için doğru olduğu görülmektedir. Türkiyeden 11 defa daha büyük olan Brezilya toprakları (851.604.000 hektar) üzerinde 64.216.000 kişi yaşar. Bu nüfusun yarısından fazlasını tarımsal nüfus teşkil etmektedir.

Brezilyada 1940 yılındaki tarımsal sayıma göre işletmelerin genişliklerine göre dağılışı aşağıdaki gibidir :

Genişlik	İşletme sayısı (bin olarak)	Toplama oranı (%)	İşletmelerin toplam geniş- likleri (bin hektar olarak)	Ekilen topraklara oranı (%)
1 hektardan az	39,3	2,1	22,9	—
1 » 5 hektara kadar	375,2	19,7	1069,8	0,5
5 » 10 » »	240,1	12,6	1800,7	0,9
10 » 20 » »	315,7	16,6	4557,8	2,3
20 » 50 » »	455,0	23,9	14.298,5	7,2
50 » 100 » »	204,7	10,8	14.256,1	7,2
100 » 500 » »	212,3	11,1	44.609,3	22,6
500 » 1000 » »	31,5	1,6	21.875,8	10,9
1000 hektar ve daha fazlası	27,8	1,5	95.229,3	48,4
Gösterilmeyen	3,0	0,1	—	—
TOPLAM	1.904,6	100,0	197.720,2	100,0

Yukarıdaki rakamlar Brezilyadaki büyük toprak temerküzünü bir bakışta ortaya koymaktadır. Rakamları takriben mülkiyet olarak kabul edersek Brezilyada bütün mülk sahiplerinin % 1,5' i ekilen toprakların yarısına yakın kısmına sahiptirler. Bunu muflak rakam olarak ifade etmek istersek, Brezilyada ekili topraklar 197.720.000 hektardır. Bunun 95.229.000 hektarı, yani yarısı, yalnız 28.000 kadar insanın özel mülküdür.

Buna mukabil 1.630.000 aile, yani toplam ailelerin % 85,7'si ekili toprakların yalnız % 18,1'ine sahiptirler. Bunların ettikleri toprak miktarı ise ancak 36.006.000 hektardır. Yani % 1,5 ailenin sahip olduğu toprakların yarısından daha azı...

Bu rakamlar daha büyük çapta olmak üzere, Kuba'da reformdan önceki mülkiyet durumunu çok andırmaktadır. Bu ortaçağ kalıntısı istihsale dayanan büyük toprak temerküzü, Brezilyanın her türlü kalkınmasının en büyük engelidir. Bu şekilde bir toprak mülkiyeti sistemine dayanan bir memlekette, her türlü kalkınmanın ancak bu toprak bünyesi sistemini değiştirmekle başarılabilir uzun açıklamaları gerektirmeyecek kadar açıktır.

Bu çok geniş mülkler, gayet ekstansif bir tarım ile işletilmektedir. Büyük mülk sahipleri topraklarını

kendileri değil, vekilleri vasıtasıyla işletirler. Yıln çok az bir kısmını, ancak 10-15 gününü, hasat mevsimi, kazançlarını toplamak için topraklarında geçirirler. İşlerinde yıllarca çiftliklerine uğramıyanlar vardır. Brezilya köylüleri ise dünyanın en sefil köylülerindendir. Genel olarak hayat seviyelerinin Afrika köylülerinden daha düşük olduğu kabul edilmektedir.

Bu geniş mülkler hakkında daha somut bilgiler verebilmek için René Dumont'un yerinde, kişisel gözlemlerine dayanan örneklerinden bazılarına özetliyeceğiz.

Kuzey Brezilyada Pernambuco Devletinde şeker kamışı eken 500 hektarlık bir fazenda'yı (büyük çiftlik - latifundia) anlatıyor, René Dumont. Çiftlik bir vekil vasıtasıyla işletilmektedir. 150 hektarı şeker kamışına ayrılmıştır. 100 hektar kadarı 20 aylık bir nadasa bırakılmıştır. 90 hektarlık ikinci dereceden bir orman ise uzun süreli bir nadas gibidir. 30 hektarlık de-

vamlı otlak ise absente mülk sahibinin köşkünün parkını teşkil etmektedir.

Fazenda'da 70 tarım işçisi çalışmaktadır. Hasat zamanı bunlar haftanın 6 günü çalışırlar (ozaman bunlara bir bu kadar da mevsimlik işçi eklenir). Geri kalan 6 ayda 4 gün çalışırlar. İş günü «gün doğumundan gün batımına» kadardır. René Dumont, ücretlerin ziyaret ettiği 49 memleketin en düşüğü olduğunu belirtmektedir. İşçiler bir amele çavuşunun idaresi altında çalışırlar. Onun da ücreti düşüktür. Fakat buna karşılık mülk sahibinden çiftliğin dükkânını (barracao) işletmek imtiyazını almıştır. Bu dükkânlarda ise 1 litre ancak 550 gram gelmektedir.

Brezilyada pek yaygın olan bu çiftlik dükkânlarını biraz açıklamakta fayda vardır : Büyük toprak sahipleri sadece mahsulü kaldırmakla yetinmeyip, ticari işlere de müdahale ederler. Tarım işçileri muhtaç oldukları erzağı «büyük evden» (toprak sahibinin meskeni) almak zorundadırlar. Buna karşılık kendilerine «çalışma bonoları» verilir ki, bunlar başka hiç bir mülkte geçmezler. Para tedavülünün bu derecede azaltılması ve böyle bir sistemin getirdiği yükler, Brezilyada büyük toprak sahiplerinin despotluğu hakkında yeter bir bilgi verebilir.

Brezilyada «topraksız insanlar» hiç olmazsa bazı bölgelerde, kıymetsiz «esya»lardır. Örneğin bütün Kuzey-Doğu bölgesinde tarım işçileri için pratik olarak bir asgari ücret yoktur ve hiç bir kanunî garantiden faydalanamazlar. Ortakçılık için kanunî hükümler yoktur. Böylece 20 milyon insan istihlâk pazarının tamamen dışında yaşamaktadır.

Brezilyada toprak sahipleri toprakları en ilkel metotlarla işletirler. Hiç bir ıslah yapmazlar. Toprağı sömürmek pahasına ona hiç bir şey vermeden daima almak isterler. Bu yüzyılın başlangıcında Brezilya ve Orta Amerika dünya kakao istihsalının 4/5 ünü vermektedir. Bugün Afrika (Gana başta olmak üzere) dünya istihlâkının yarısını sağlamaktadır.

Kakao müstahsillerinin bir piramit benzetmesiyle tasvir etmek gerekirse bu şu şekilde kendini göstermektedir : Tepede, daima absentee çok az sayıda büyük mülk sahipleri, ortada daha çok sayıda orta mülk sahipleri, aşağıda küçük müstahsiller ve ortakçılar vardır. Piramidin en aşağısında ise büyük tarım işçisi kütleli bulunmaktadır. Bu durumda yapılacak ilk işin bu parazit latifundia sistemini bertaraf etmek olduğu aşikâr değil midir?

Brezilya ihracatının % 63 ünü kahve teşkil etmektedir. Kahve, Sao Paulo Devletinin son derecede zengin toprakları üzerinde yetişir. Burada bazı yerlerde toprakların derinliği 7 metreden 20 metreye kadar iner. René Dumont ziyaret ettiği «orta büyüklükte» bir işletmeyi anlatıyor. Bunun genişliği 324 hektardır. Kendisini gezdiren ziraatçının ise 470 er hektarlık iki işletmesi vardır.

Kahve «Formador» denilen ortakçılar vasıtasıyla yetiştirilir. Kahve ziraatı zahmetlidir. İlk mahsul ekimden 3,5-4 yıl sonra alınır. Formador'lar bu süre içinde kahveyi ekerler, bakımını yaparlar, yetiştirirler. Mahsul kemale erince bunun ilk yılını ve bazan beşinci altıncı yıllarına hak kazanırlar. Halbuki mülk sahipleri tam randıman alınacağı üçüncü, dördüncü yıllarda mahsule el koyarlar. Yani bitki tam randımanını vereceği zaman toprak sahibi ortakçıdan işletmeyi alır. Buna mukabil hiç bir yatırım yapmaz. Ve çok daha fazla alınabilecek bir mahsul yerine az bir kârı kifayet eder. Halbuki rasyonel çalışan ve ekstansif tarım yapan bir kahve işletmesi, üç buçuk yıl sonra alınan ilk mahsul ile, toprak değeri dahil, bütün masraflarını çıkarmış ve kâra bile geçmiştir. Büyük mülk sahipleri bu kadar kârlı bir yatırımı bile yapmak zahmetine katlanmayıp, yetiştirilmesini ortakçılara bıraktıkları kahveyi en kârlı zamanında onların ellerinden alırlar.

F.A.O. nun bir raporuna göre Brezilyada fert başına yıllık gelir, tarımsal kesimde 110 dolar, bunun dışındaki kesimlerde 440 dolardır. Fakat Kuzey Brezilyada bu ortalama 84 dolara ve şeker kamışındaki tarım işçileri için fiilen 30 dolara düşmektedir. Onun için tarım, öbür işler gibi bir spekülasyondur. Bundan dolayı kendini toprağa bağlı hissetmez ve uzun vâde içinde prodüktif olan muhafaza ve onarma masraflarını yapmaz». Le Lannon adlı yazar ise şöyle diyor : «Brezilyada açlık tabii ortamın nankörlüğünden

değil, insanların bu ortama uyamamalarından ileri gelmektedir... Tarımı bir spekülasyon vasıtası olarak alan sömürgeci geleneğin hatası dolayısıyla Brezilya, köylüsü olmayan bir tarım memleketidir».

İşte böyle bir tarımsal bünyeye sahip Brezilyanın parlamento arşivlerinde, bugüne kadar hiç birisinin kabul edilmediği 200 kadar toprak reformu tasarısı uyumaktadır. Esasen çoğunluğunu büyük toprak sahipleri menfaatlerinin temsilcilerinin teşkil ettiği parlâmentolardan, doğrudan doğruya bunların menfaatine dokunan bir kanunun çıkması beklenemez.

Parlâmentodan böyle bir kanunun çıkmasının imkânsızlığını gören Başkan Goulart, SUPRA (Superintendance de la réforme agraire) adlı bir teşkilât kanununu meclisten geçirmeyi başarmıştı. Ve bu teşkilâtın hazırladığı; millî yollardan, demir yollarından ve büyük barajlardan 10 km. derinliğindeki toprakların kamulaştırılmasını öngören bir kararnameyi de imzalamıştı. Bu kararnameye bir toprak reformu gözüyle bakmak imkânsızdır. Fakat Brezilyanın çok kuvvetli toprak ağalarının, bu kadar masum bir harekete bile tahammülleri yoktur. Bunlar memleketin her tarafında büyük gürültülerle ayaklandılar. Köylü liderlerini dipçik darbeleriyle öldürdüler veya kurşuna dizdiler.

Bu «Anayasacılar», Başkan Goulart'ı memleket dışına kaçırmaya mecbur ederlerken, Pernambuco Devleti valisi Miguel Arraes'ı ve Adalet Bakanı Abelardo Jurema'yı tevkif ediyorlardı. 40 kadar milletvekili ise görevlerinden uzaklaştırılıyordu. Ve millî yollardan, demir yollarından ve büyük barajlardan 10 km. derinliğindeki toprakların kamulaştırılması imkân veren kararname «Anayasaya aykırı» olduğu gerekçesiyle ilga ediliyordu.

Böylece Brezilyada büyük toprak unsurları değil öyle köklü reformlara, en basit ıslah hareketlerine bile müsaade etmeyeceklerini ve bunda Terâkki için Birlik programlarına rağmen Amerika Birleşik Devletlerinin kesin yardımlarıyla desteklendiklerini bütün Latin Amerika halklarına gösteriyorlardı. Halbuki daha 1963 Nisanında, üç kardinal ve üç arşövekten müteşekkil yüksek dinî bir kurul Brezilyada derin değişikliklerin gerektiğini söylüyordu. Çünkü : «bugünkü düzen kapitalist geleneklerle kirlenmiştir. Bu sayede imkânları olan küçük bir azınlık, kültüre, yüksek bir hayat standardına, sîhîate, konfora, lükse kavuşurken hiç bir şeye sahip olmayan büyük çoğunluk Pacem'in terris'de yazılı en tabii ve temel haklarından mahrumdurlar». Aynı metinde toprak reformunun zorunluluğu belirtilerek «kamu yararına kamulaştırmanın, Kilisenin sosyal doktrinine aykırı hiç bir tarafı yoktur» denilmektedir.

İşte kilisenin bile zorunlu bulunduğu toprak reformunu Brezilyalı gericiiler, kanunsuz yollardan iktidarı ele geçirecek bir kerre daha kösteklemişlerdir. Esaretin ancak 1888 yılında ilga edildiği ve mülkiyet durumunun asırlardır değişmediği bu memlekette bu esareti ve istismarı XX. asrın ikinci yarısında hâlâ eski şekliyle sürdürmek istiyorlar. Acaba bu isteklerini daha ne kadar devam ettirebilecekler?

Sosyal Demokratik Federasyon

1881 - 1914

METE TUNÇAY

İ Fabian Derneği'ni kapsayan geçen yazımızda, İngiltere'de bugünkü İşçi Partisi'nin kurulmasına varan örgütlenmeleri incelemeye başlamıştık. Bu yazımızda, Marxçılığı Britanya'da ilk kez tanıtan H.M. Hyndman'ın Sosyal Demokratik Federasyonunu ele alacağız.

«Hersey bir yana, S.D.F. düpedüz bir tarikattır. Marxçılığı bir doğma gibi kemikleştirmiş ve ortodoks Marxçılığa (bir çok yanlış olan bir Marxçılık anlayışına) yanaşmayan her işçi hareketini reddederek, yani, Manifesto'da salık verilen politikanın tam karşıtını izleyerek, kendi kendini bir tarikattan başka bir şey olamamaya mahkûm etmiştir. F. Engels'in K. Kautsky'ye (Ryde) 12 Ağustos 1892'de yazdığı mektuptan.

Ondokuzuncu yüzyıl ortalarında, Britanya İmparatorluğuna dış piyasalarda Almanya ve Amerika gibi yeni rakiplerin türemeye başlaması, Viktorya çağı refahını sarsmıştı. Bu oluşun iki ayrı tepkisi görüldü : 1) solcu akımların canlanması — ekonomik sıkıntının en çok ezdiği yoksul tabakaların örgütlenerek yüklerin eşit dağıtılmasını istemeleri, ve 2) emperyalizm fikrinin güç kazanması — Britanya'nın bütün dünyayı uygarlaştırmakla görevli olduğu perdesinin ardında, sömürgecilğe sıkı sıkı sarılması. Bu tepkilerin birincisi, Birinci Dünya Savaşına uzayan çeşitli sosyalist hareketlerin itici gücü oldu. İkinci tepki ise, muhafazakâr tabakaların tabii siyasetlerini teşkil etti. Fakat o sıralar bir de, Liberal Radikalizm ortaya çıktı. Bu hareket,

ber iki tepkiden de yararlanıyordu. Radikaller, içeride daha çok demokrasi, dolayısıyla daha çok eşitlikçi bir düzen istiyorlar, dışarıda ise sömürgeciliğin sürdürülmesinden yana oluyorlardı. Sosyal Demokratik Federasyon, işte bu Radikal akımdan doğdu ve bütün marxçılığına rağmen, sonuna kadar, içinden çıktığı kaynağın niteliklerini taşıdı.

8 Haziran 1881'de Londra'da Radikal İşçi klüplerini bir araya toplamak amacıyla bir *Demokratik Federasyon* kuruldu. Bu birliğin felsefesi başlangıçta, radikallığı bir tek noktada aşırıyordu : toprağın devletleştirilmesini istemek. Fakat bu isteğin de, toplumcu bir çözümlenmeden çok, yanlış bir iktisat görüşüne dayandığı düşünülebilir. (Ünlü tek vergici Henry George'un 1879'da yazdığı *Progress and Poverty*, İlerleme ve Yoksulluk İngiltere'de çok büyük bir etki yaratmıştı. Bu yazarın tahlili, bütün servetin topraktan, tarımdan geldiği ilkesine varıyordu.)

Bununla birlikte, Demokratik Federasyon'un kuruluşlarında H.M. Hyndman o yıl, emekle sermaye arasındaki bağıntıyı toplumcu açıdan ele alan bir kitap yayınladı : *England for all*, Herkes için İngiltere. Hyndman'ın kitabı, Kapital'deki görüşlerin bir özetinden başka bir şey değildi. Marx'ın ilk cildi 1867'de Almanca olarak yayınlanan Kapital'i, 1887'ye kadar İngilizce'ye çevrilmemiştir. Bu yüzden, o yirmi yıl boyunca Almanca ya da Fransızca bilmeyen İngilizler Marx'ı bitimsel kişiliğiyle tanıyamadılar. Hyndman, Marxçı fikirleri böylelikle İngiltere'de ilk ortaya süren aydın oldu. Fakat kitabında Marx'ın adını anmamıştı, yalnızca önsözünde büyük bir Alman yazarından esinlendiğini söylemekle yetindi. İngiltere'deki gelişmeleri büyük bir dikkatle izleyen Marx, kendi fikirleri-

nün sözcülüğünü yapan Hyndman'da gözlemlediği aşırı milliyetçiliği de hiç beğenmemiştir. Bu suretle Marx'ın düşüncesi Britanya'ya evrensellik duygusundan yoksun, dar bir milliyetçi yorumla sunulmuş oldu.

Hyndman, Demokratik Federasyonu bu Marxçı Sosyalist anlayışa çekmeği başararak sosyalist bir program kabul ettirdi ve 1884 Ağustosunda birliğin adının başına «Sosyal» sıfatı eklendi. Federasyonun ilk yıllarında, Hyndman'ın yanısıra başka önemli kişiler de vardı : sanatçı Walter Crane, Bayan Helen Taylor (John Stuart Mill'in üvey kızı), büyük edip William Morris, Marx'ın kızı Eleanor (Tussy) ve damadı Dr. Aveling, Ernest Belfort Max, Harry Quelch, H.H. Champion, John Burns v.b.. Fakat bu grup 1885'de, Morris'in Marx-Engels aile çevresinin ve anarşist yönelimli bir takım üyelerin ayrılıp *Socialist League*'yi kurmalarıyla parçalandı. Bu bölünmenin, Hyndman'ın otokratik şahsiyeti gibi özel sebeplerinin yanında siyasal taktik anlaşmazlıkları gibi nedenleri de vardı. Morris acele bir devrimin faydasına inanmıyordu, uzun bir eğitimin gerekliliğini savunuyordu. Sonra, anarşistlere yaklaşan bir görüşle, Hyndman'ın katı devletçilik anlayışına dayanamamıştı. Taktik sorunları da çok önemliydi. Bu yazının başındaki epigraftan da görüleceği gibi, Hyndman'ın dogmatik Marxçılığı, bu okulun kurucuları bile beğenmiyorlardı. Ezilen neredeyse onun yanında olmak yerine, yoksul tabakaları tahakküm edici bir edayla kendi doktrinini kabule devam etmek toplumsu ülkünün başarıya ulaşmasını sağlayamazdı. Nitekim, bir skandal bu taktiklerin sonuçsuzluğunu herkesin gözünün önüne serdi.

1885 genel seçimlerine S.D.F. iki adayla katılmaya karar verdi : Hampstead'de Williams, Kennington'da Fielding. Hyndman, Liberal partiye gidecek oyların bölünmesini isteyen Muhafazakâr partiyle gizlice anlaşma para almıştı. Fakat iki adayın oy toplamı sadece 59'da kaldı, üstelik gizli anlaşma açığa vuruldu. Tabiiyatıyla bütün toplumsular hem bu muvazaayı, hem de başarısızlığı acı acı kinadılar.

Bundan sonraki bir kaç yıl boyunca Federasyon'un yıldızı parladı. 1886'da en aşağı noktasına varan iktisadi çöküntü, dehşetli bir işsizlik yaratmıştı. Hyndman, eski bir asker olan Champion ve hitabet gücünü ispat eden Burns'ün yardımlarıyla, işsiz kütelleri S.D.F. bayrağı altında nümayişlere sürükledi. Tahrikçilik suçundan mahkemeye verilip heraat etmeleri, Federasyon idarecilerine büyük bir şöhret sağladı. Fakat, Britanya'da devrimin şartları oluşmamıştı. Halbuki, S.D.F. hemen devrim olacaktıcasına, askerî talimlerle boğuna hazırlanıyordu. Bu dönemde H. Quelch'in çıkardığı *Justice*, Adalet adlı dergi de bir hayli tutundu ve etkili oldu. Ama ne var ki, buhranın hafiflemesiyle, S.D.F. nin umutları birer birer söndü. Emekçiler parlamenter metodlarla haklarını aramak yolunu seçip, sendikaların aracılığıyla örgütlenmeye başlıyorlardı. S.D.F. 1900'deki İşçi Temsil Komitesiyle başlayan İşçi Partisinin

kuruluş hazırlıklarına, Fabian Derneği ve Bağımsız İşçi Partisi'nin yanısıra katıldı. Fakat bu yeni kuruluş, Hyndman'ın kendisine özgü Marxçı devrimcilik anlayışına yakın olmadığı için, S.D.F. İşçi Partisinin ilk yıllarında soğuk kaldı.

Yeni yüzyılın başında, bütün dünyada olduğu gibi Britanya'da da toplumsu güçlerin biraraya toplanması yolunda kütellerden gelen bir baskı kendisini kuvvetle duyurmuştur. 1911'de Federasyon'un *Britanya Sosyalist Partisi* adıyla yenilenmesi, böyle bir etkiyle oldu. Fakat ne Hyndman bir uzlaşmaya ne de diğer taraflar Hyndman'a yanaştıkları için, bu teşebbüs bir isim değişikliğinden ibaret kaldı.

Birinci Dünya Savaşı patladığı zaman, müttefiklerin davasını en ateşli olarak savunan sosyalist, Hyndman'dı. Marx'ın otuz-beş yıl önce teşhis ettiği güvenliği, bu sıralar iyice belli oldu. Hemen bütün sosyalistlerin bir emperyalizm savaşı diye yorumladıkları bu kavgada Britanya'nın kesin zaferinden başka bir şey düşünmek, Hyndman için vatan hainliği demektir.

İngiltere'de Sosyal Demokratik Federasyonun kuruluşu geliştiği sıralar, Almanya'da, Fransa'da, İtalya'da, İspanya'da, Avusturya'da, Macaristan'da, Hollanda'da, Danimarka'da, Norveç'te, İsveç'te, hatta Rusya'da büyük Marxçı Sosyalist partiler kök salmıştır. S.D.F.'nin Britanya'da neden böyle bir gelişmenin başlangıcı olamadığı ise, çok önemli bir sorundur. Başarısızlığı, Hyndman'ın özel kişiliğiyle açıklamaya kalkmak, fazla basit bir yola sapmak olur. Gerçekten, Hyndman'ın Marx çevresince iyi karşılanmaması, bu duruma şüphesiz tesir etmiştir. Fakat bu faktöre gereğinden çok değer vermek, maddeci yorumu daha baştan yenik düşürmek demektir. Milliyetçilik meselesi de bir ip ucu olabilir. Fakat bir toplumsu önderin vatansever oluşu, onu küteller bakımından ancak daha çekici bir şahsiyet olarak gösterebilir. Hyndman ise, güvenliğe varan vatanseverliğine rağmen büyük bir sol hareket kuramamıştır .

Asıl problem, öyle sanıyorum ki, bir toplumsunun inandığı ideolojiyle kendisi arasındaki münasebetin mahiyetinde ortaya çıkmaktadır. Bilimsel toplumsuluk, dogmatik olmayan — olmaması gereken bir sistemdir; daha doğrusu, belirli bir gelişmeyi izah eden bir modelden ibarettir. Bu sistemden hareket ederek uygulamaya yönelen her toplumsu, çevresindeki şartları yapısal bir çözümlemeyle değerlendirerek, modelini ona göre düzenlemek, düzeltmekle yükümlüdür. Eunu yapmamak zaten mümkün değildir, fakat her düzeltmenin de mutlaka isabetli olması gerekmez. Bu açıdan Hyndman'a bakınca, onun kendi yorumunu bir dogma olarak, bükkülgenlikten uzak bir şekilde tuttuğunu görüyoruz.

Fabian derneğini, orta sınıfların orta sınıflara, Federasyonu orta sınıfların aşağı sınıflara bir sesleniş sayarsak : işçilerin işçilere sesleniş diye niteleyebileceğimiz Bağımsız İşçi Partisini gelecek yazımızda ele alacağız.

LÂTİN AMERİKA

TÜRKKAYA ATAÖV

Yeryüzünde yaşayan insanların üçte ikisi devamlı olarak açlık çekmektedirler. Bunlar arasında en aç olanlar belki Lâtin Amerikalılardır. Bu ulusların açlığı acaba ham maddeleri ve tabii kaynakları olmayışından mı? Hayır. Lâtin Amerika belki de en zengin kıt'alarından biri. Toprakları, ormanları, petrol, demir, altın, gümüş, bakır, çinko gibi yer-altı zenginlikleri var. Artan nüfusu da gelecek için bitmez bir insan gücü hazinesi sayılabilir. Fakat bu imkânlar içinde Lâtin Amerika ne milletlerarası politika alanında son dört yüzyıl içinde kendi başına bir söz sahibi olabilmiş, ne de halk yığınları açlık, işsizlik, evsizlik, cahillik ve hastalıktan kurtulabilmiştir. Halk her zaman bu durumdaydı. Yalnız, bugün bir fark var. Halkın hiç değilse bir kısmı açlık, cehalet ve hastalığın normal bir yaşayış şekli olmadığını biliyor. Anlamış ki bir ülkenin tabii kaynaklara sadece sahip olması yeterli değildir; ülkenin serveti halktan uzaklaşmış hükümetlerin adaletsiz tasarrufları yerine halk yararına mantıklı ve adilane bir şekilde kullanılmalıdır.

Bünye Farkı

Amerika Birleşik Devletleri ise Lâtin Amerikan uluslarının bu haklı isteklerini gereği gibi değerlendirememektedir. Bu, herşeyden önce, değişik tarihî unsurların bir sonucu olmalıdır. Kuzey Amerika ile Güney Amerika arasında bir bünye farkı vardır. Şu anahtar kavram üstünde durmak gerek : *bünye*. Kuzey Amerika daha çok *Magna Carta*'yı ve 1688 ihtilâlini başaran ve bir takım demokratik müesseseler kurmuş olan Liberal ve Protestan İngiliz geleneğinin etkisi altında kurulmuştur. Kuzey Amerika sermayeci, Güney Amerika ise feodal bir düzen üstüne oturmuştur. Kuzey Amerika sermayeci bünye içinde durmadan gelişirken kıt'anın güneyi feodal bünye içinde dört yüzyıl geri kalmıştır. Kuzey, reformasyon fikirleri üstüne bina edilirken dinî taassup ve *latifundio* denilen toprak ağalığının hükmettiği Güneyde halk yığınlarına siyasal, ekonomik ve kültürel haklar tanınmamış, modern fikirlere açılan pencereler kapanmıştır. Kıt'anın

zenginliği de, zâten, İspanya ve Portekiz metropollerine akıyordu. Güney Amerika ülkeleri siyasal bağımsızlıklarını kazandıktan sonra ekonomik bağımsızlıklarına kavuşamadılar. Kuzey Amerika endüstrileşirken bünyesinde değişiklik yapamayan Lâtin Amerika olduğu yerde kalmıştır. Lâtin Amerika'nın dramı feodal bünyenin hâlâ devam etmesi ve onun üstüne güdük bir kapitalizmin aşılmasından doğuyor.

Böylece, Lâtin Amerika'da İspanyol ve Portekiz sömürgeciliği devrinden kalma toprak ağalarının yanıbaşında yeni bir entrepreneur sınıfı türed. Bunlar şöyle bir toplum düşünüyorlardı : Lâtin Amerika ham madde üretecek, yabancı ülkeler bunları işleyecek ve böyle bir bağ her iki tarafın da refahını sağlayacaktı. Bugün, artık, biliyoruz ki bu düşünce doğru değildir. Böyle bir bağ Lâtin Amerika'yı tâbi bir ekonomi ve peyk bir pazar durumuna düşürüyordu. Ayrıca ekonomilerinin depresyon dönemlerinde en çok zarar gören ham madde üreten ülkeler oluyordu. 1929-1933 yıllarında Lâtin Amerikan ihracatı % 70 düşmüştü. O sıralarda, bir çok Lâtin Amerikan ülkesinde açlık vardı. İş gücünün yarısı işsizdi; millî bankalar kapanmış, topraklar ve yerli endüstriler yabancılar tarafından yok pahasına satın alınmıştı. Böylece, toprak ağalarıyla yabancı sermayecilerin küçük ortağı kap-kaççı tüccarın ortaya attığı refah efsanesi yıkılmış oluyordu. Onların dediği gibi, ekonomiler birbirini tamamlayıcı şekilde olsaydı, hayat seviyesinin her iki tarafta da eşit olması gerekirdi.

Genellikle ekonomik liberalizm denen bu sistemin Lâtin Amerika'da doğurduğu kötü sonuçları ortadan kaldırmak için 1930'dan sonra bazı çareler düşünüldü. Düzen şöyle bir çözüm yolunda karar kılınmıştı. : Lâtin Amerika'nın endüstrileşmesini sağlamak için «koruyucu kapitalizmi» benimsemek ve böylece ekonomiyi ham madde ihracatına bağlı olmaktan kurtarmak. Fakat bu metod da feodalizmi değiştirmeden gene o düzeni esas alarak uygulanmış, işçi ve köylü yığınları kendi karanlık şartlarına terk edilerek ilerlemelerden yalnız şehirlerdeki azınlık faydalanmıştı. Böylece, Lâtin Amerika'da modern kapitalist toplumu ileri köylerin feodal toplumu iki ayrı sınıf olarak birbirinden gittikçe uzaklaşmaya başladılar. Şehirlerdeki hâkim azınlık zenginleştikçe emekçi sınıf gittikçe fakirleşiyordu. Son yıllarda ikisi arasındaki uçurum gittikçe büyümüş ve kapitalist yolla kalkınma ve adil bir toplum kurma çabaları daha olumsuz sonuçlanmıştı.

Lâtin Amerika'nın Özellikleri

Bugünkü Lâtin Amerikan toplumunun özellikleri kısaca şunlardır :

Latifundio Sistemi : Meksika ve Küba dışında, toprakların aşağı yukarı yarısı Lâtin Amerikan nüfusunun % 5'inin elindedir. Örneğin, Brezilya ve Şili'de nüfusun % 2'si işlenebilen toprağın % 50'sine, Venezüela'da % 3'ü toprağın % 90'ına sahiptir. Lâtin Amerikalıların yarısından fazlasının yaşama ve çalışma şartları insanlık haysiyetine yaraşmayacak seviyededir. Zâten, hepsi ekilemeyen toprak geri bir rejime daya-

arak işletildiğinden Latin Amerikan ülkeleri yiyeceklerinin bir kısmını bile dışardan getirtmek zorundadırlar. Yalnız, Arjantin ve Uruguay bir dereceye kadar kendine yeterli sayılabilir.

Tek Madde Üretimi : Latin Amerikan ekonomisi bir çok alanlarda dallanıp budaklanacak kadar gelişmemiştir. Hepsi tek bir maddenin ihracına bel bağlamıştır. Brezilya'da kahve ihracatın % 74'ünü, Şili'de bakır % 63'ünü, Kosta Rika'da muz % 60'ını, Honduras'ta % 75'ini, Bolivya'da teneke % 80'ini, Venezuela'da petrol % 95'ini ve Dominik Cumhuriyetinde şeker % 60'ını meydana getirmektedir.

Devamlı Az Gelişmişlik : Latin Amerikan ülkelerindeki ekonomik düzen ne bugünkü, ne de artıcağ olan nüfusu besleyecek üretimi yapabilmektedir. Adam başına ortalama yıllık üretim artış oranı gittikçe düşmektedir. Sözüün kısası, Latin Amerika yarı feodal, yarı sermayeci bir düzende gelişmemekte, aksine gerilemektedir.

Devamlı Toplumsal Tıkanıklık : Feodal düzenin devam etmesi hak yığınlarını eğitimden mahrum etmekte ve siyasal kudretin bir azınlığın elinde toplanmasını kolaylaştırmaktadır. Latin Amerika'daki silahlı kuvvetler de gene bu gerici, tutucu ve ayrıcalıklı çevrelerce bu düzeni korur şekilde hareket etmeğe zorlanmaktadır. Arjantin, Ekvator, Guatemala ve nihayet Brezilya'da iç ve dış tahriklerle, silahlı kuvvetler gericiilerin tuzağına düşmüştür.

Devamlı Adaletsizlik : Bugün, Latin Amerika'da gelir gayriüddil bir şekilde dağılmaktadır. Nüfusun % 4'ü ulusal gelirin % 50'sine sahiptir. Üst sınıfların yabancı bankalarda 14 milyar dolarının yattığı sık sık yazılmaktadır. İçte yatırımların çoğu da lüks eşya ve arsa spekülasyonu gibi verimsiz alanlardadır.

Yabancılarla Devamlı İhtiyaç : Latin Amerikan ekonomisinin büyük bir kısmı bu ülkelerin gelişmesine yaramamakta, yabancı ekonomilerin bir devamı olmaktadır. Venezuela'da petrol, Şili'de bakır ve Peru'daki madenler bu ülkelerin ekonomik gelişmesini sağlamak için o ülkelerde kalmıyorlar. Yabancı sermaye az yatırım yapmakta, yatırdığından fazlasını dışarıya çıkarmakta ve içeri giren para gayriüddil dağılmaktadır.

Tabii, bu durumun düzelmesi hem uygar bir dünya, hem insanlık ilkeleri, hem Birleşmiş Milletler And-

laşmasının amaçları bakımından gereklidir. Bütün Latin Amerikan ülkelerinde halk demokratik yolda atılacak adımları beklemektedir. Artık, halk verimli olmayan bazı toprakları kredisiz, makinasız, okulsuz ve hastahanesiz bazı köylü ailelerine dağıtmağa «toprak reformu» diyen hükümetlerden ümidi kesmiş. İnsan gibi yaşamaya doğuştan hakkı olan çoğunluk toplumu emek açısından düzenleyerek bütün toprakları ekmek, doğal kaynakları halkın içten gelen şevkili çabasıyla endüstrileşme yolunda kullanmak, herkesi okur-yazar yapmak, içinde oturulabilir evler, herkese açık hastahaneler, halk çocuklarını okutan okullar yapmak ve halkı da kültürel gelişmeden faydalandırmak istemektedirler.

Bütün bunlar bir rüya değildir. Orta Çağ feodalizmi üstüne yamanmış güdük bir kapitalizm, yıllardır Latin Amerikan halklarının ana sorunlarını çözememiştir. Bunun böyle olduğunda, herhalde, Şilili maden işçisi, Brezilyalı tarım işçisi, Perulu köylüler, Venezuela'daki petrol işçileri ve Paraguaylı üniversiteliler hem fikirdir. Meksika'da petrol devletleştirildiği zaman bazıları Meksikalıların bölüşüne karmaşık bir endüstriyi yönetemeyerek bir yıl içinde yabancı şirketleri tekrar çağırıldıklarını söylemişlerdi. Meksika petrolünü işletmede güçlüklerle karşılaştı — karşılaştı ama zamanla kendi teknisyenlerini ve kalifiye işçilerini yetiştirdi ve petrolü işletir duruma geldi.

Şili ve Ekvator dışında bütün Latin Amerikan ülkeleriyle sınırı olan Brezilya coğrafya ve nüfus bakımından bu kıt'anın en büyük devletidir. Son yıllarda en büyük nüfus artışı da buradadır. Adam başına ulusal gelirin en düşük olduğu ülkelerden biri de budur. Okuma-yazma bilmeyenlerin oranı % 60-70'dir. Bu oran Rio'da bile % 50'nin üstünde. Kuzey-doğuda oturan fakir halka «kırbaçlananlar» anlamına *flagelados* diyorlar. Görünürde ırkçılık yok ama siyahlar ve kızıl derililerin bir baltaya sap oldukları da yok.

Brezilya Bakanı J. Goulart da yabancı ülkelere sermaye akımını ve aşırı kazançlı ticareti önleyecek bazı tedbirlere bağ vurarak bir toprak reformunu ve Brezilya'nın halkçı menfaatlerini savunduğu için 2 Nisan 1964'de iktidardan uzaklaştırılmıştır. Gericilerin tuzağına düşerek onların aleti olan cuntanın iktidarına rağmen Brezilya'nın emekçi halkı Goulart'ın tutumundan yana çıkmaktadır.

ORTADOĞU

ARSLAN BAŞER KAFAOĞLU

Kruşçev'in Mısır'ı ziyareti ile Aden'de İngiliz üssünün korunması için İngiltere'nin harcadığı çabalar, Dünyanın dikkatini yeniden Orta-Doğu'ya çekti. Bura-

da Kruşçev'in Orta-Doğu yolculuğuna ve Orta-Doğu'nun genel görünüşüne değinilecektir.

Bir Dev Baraj

Sovyet Hükümet Başkanı'nın Mısır'da gerçekten büyük gösterilerle geçen yolculuğu, Sovyetler Birliğinin para ve teknik yardımı ile inşaatı tamamlanan ASSUAN barajının birinci kısmının açılışı ile ilgili idi.

Bu baraj dünyanın en uzun akarsuyu olan Nil üzerinde 500 km. uzunluğunda —Ankara— İstanbul uzaklığından fazla —bir gölde suların toplanıp Nubya gölünün sulanması için yapılmaktadır. Son derece cüret-

kâr görünen bu iş yüz yıldan beri zaman zaman düşünülmüş, son olarak bir Yunan mühendisi proje ve planları Kral Faruk'a sunmuştu. Ama bu keyf ehli Kral için Nil, sadece yatların dolacağı ve yatlarda ünlü Arap dansözleriyle sefâ sürüldüğü bir nehirdi. Nesine gerekti onun baraj, sulama, nesine gerekti enerji... Zamanla ihtilâl oldu ve Necip adlı bir ünlü generalin adı bayrak yapılarak yeni bir rejim kuruldu, yıl 1952. İhtilâlin gerçek kudretini elinde tutan Nasır, iki yıl içinde, Necip'i bir tarafa iterek bütün kuvvetleri kendi elinde topladı.

Necip, Mısır burjuvazisi için bir güvenilir baştı. Bir kenara itilince mırıldanmalar oldu. Nasır her türlü iç dârence kıracak parlak amaçlar göstermeliydi ki, halk muhalefet duyguları dağılıp bu yeni amaçlara yönelsin. Nasır bu maksatla bir gün radyoda halkın karşısına çıkarak «Biz ihtilâlciler» dedi «Fırvunlardan çok daha büyük işler yapacağız. Halkımızı daha iyi yaşatmak için Assuvanda bir büyük baraj inşa edeceğiz.» Gerçekten de barajın gerektirdiği malzeme en büyük piramit Keops'tan 29 kez büyük idi.

Fantezi gibi görünen bu projenin hesapları yapılmıca, o kadar da hayalci olmadığı anlaşıldı. Bir vakit sonra Dünya Bankası Uzmanları barajın yapılacağı yere gelerek, incelemelere başladılar. İki ay içinde hazırladıkları rapora göre, ne kadar da dev gibi olsa, baraj faydalı, kârli hattâ, Mısır'ın kalkınması için kaçınılmazdı. Çünkü, Mısır'da her yıl doğan 480.000 çocuk yaşayanların lokmasını daha da küçültüyordu. Bu gidişle tam açlık uzakta değildi. Tarım reformunun büyük yararlılığı gözönünde tutulsa bile sırf bununla ekilen topraklar artırılmazdı. Oysa, baraj yapılırsa, çölte pirinç ekilebilecek, zaten ekilmekte olan toprakların verimliliği de artırılacaktı. Böylece toplam tarımsal gelir yarı yarıya artırılabilecek, açlığa gidiş duracak, elektrik üretimi de artırılıp endüstrileşme yolu açılacaktı.

Ölüm Kalmı Konusu

Böylece Dev Baraj'ın inşası rejim için bir «ayakta kalıp kalamama» dâvası haline gelmişti. Öyleyse, para bulup işi yüz akıyla tamamlamak gerekti. Batılılar, Mısır'ın Sovyet Rusya ile «flörtün» den korkarak konuyu

SOSYALİZM VE MİLLİYETÇİLİK

Endonezya Dışişleri Bakanlığı
Genel Sekreteri Roeslan Abdulgani :

«Bizim tecrübemize göre, sömürgecilik kapitalizminin çocuğudur. Sömürgecilik en canlı devresinde bizim milli bütünlüğümüzü Batı'da görülmemiş derecede böldü ve bizi fakirliğe boğdu... Halkımızın hem fiziki, hem akli gelişmesini önleyen gene sömürgeciliktir... Bu sebepten, bizim için, sosyalizm milliyetçiliğin ayrılmaz bir parçasıdır.»

Rupert Emerson, *From Empire to Nation*, Cambridge Harvard Üniversitesi Yayını, 1962, s. 184.

ciddi olarak ele almayı düşündüler. Ama, gene de bir devletin egemenlik hakları ile ilgili konulardaki duyarlılığını değerlendirmekten uzak kaldılar. Elinde politik kurnazlığından başka bir kozu bulunmadığı halde Nâsır, teklifleri hemen kabule yanaşmıyor, kendini ağır satmaya çalışıyordu. İlk ağızda çok elverişli Dünya Bankası kredisini, «Mısır Millî Bütçesini kontrol şartıyla verilecek» olduğu için reddetti. Bunu diğer aynı nitelikteki teklifleri çevirisi izledi.

Durum ümit verici olmaktan cidden uzakta, ama işe sağlam temellerle başlayabilmek için, bu yollardan geçmek şarttı. Oyun tehlikeli, risk büyüktü. Çünkü, Nâsır sadece istiyor, ama karşılığında stratejik önemi pek de büyük olmayan dostluğundan başka birşey vermeye niyetli görünmüyordu. Amerikalılar bu «yola gelmeyen» adamdan usandılar ve 1956 Temmuzunda o zamana kadar olan tekliflerini de geri aldılar. İngiltere ve Dünya Bankası da aynı yolu tuttu. Nihayet Sovyetler de projeyi «Pek fazla büyük» bulduklarını bildirdiler.

Nâsır bunun üzerine kredi alabilmek için Batı Bloku'nu bir parça tahrik etmeyi düşündü. Batı'nın en duyarlı olduğu özel kapitale el attı, Süveyş Kanalı devletleştirdi. Bundan sonraki üç ayda olaylar öyle gelişti ki, kimse devletleştirme kararını akıllıca bir karar olarak nitelermiyordu. İngiliz, Fransız ve İsrail orduları Mısır topraklarını istilâ ediyor, bir çok kimse «Nâsır'ın sonu geldi» diyordu.

Mısır Durumu Kurtarıyor

AMA ORADAN BUGUNE kadar tam sekiz yıl geçti. Nâsır halâ iş başında. Düşmanları Eden ve Mollet'nin siyasal hayatları çoktan söndü. Buna karşılık Nâsır şöhretinin en yüksek noktasında görünüyor. Ama bunu bırakalım da isterseniz barajın hikâyesine devam edelim, Süveyş olayından bir kaç ay sonra, Mısır ve Rusya görüşmelere yeniden başladılar. Sonunda Sovyetler, 1958 yılının Eylül ayında 400 milyon ruble kredi vermeye ve projenin teknik sorumluluğunu üstlenmeye yanaştılar. O günden bu güne Sovyet bütçesinden 500 milyon Dolar Birleşik Arap Cumhuriyeti bütçesine aktarıldı. 35.000 işçi gölgede 50 derece sıcaklık altında çalıştılar. Nubye Çölünün sıcaklığında çalışan her beş işçiden biri rahatsızlandı, işi bırakıyordu. Nil'in tarihinde az rastlanan baskınlar işi daha da zorlaştırıyordu. Bütün bunlar yenildi. İşin birinci kısmı bitirildi. Tabiiata karşı elde olunan başarı gerçekten büyüktü.

Baraj inşaatı Sovyetler - Mısır bağlantılarını da sıklaştırıp, dostlaştırmıştı. Sovyet Bloku, İsrail'e karşı Arap Dünyası'nın dâvasını desteklemiş, buna karşılık da Nâsır, Birleşmiş Milletlerde etrafına topladığı bir Asya - Afrika topluluğu ile Batı Blokunun oy üstünlüğünü çelmemişti. Genç ve küçük devletler için kaçınılmaz olan tarafsızlık politikasının fikir lideri Nâsır olmuştu.

Kim Kârli?

Bir kaç cambazın bir ipte oynadığı bu işte acaba kim kârli? İlk bakışta Nâsır kârli görünüyor. Aldığı

borçlara karşılık Nâsır metelik ödemedi. Ustelik, Mısır ordusu da, bedava Rus silâhları ile donatıldı. Ama, Kruşçev dostluğun bu ilk döneminde büsbütün eli boş kalmış sayılmaz. En azından OrtaDoğu'da, Arap Dünyası emperyalizme karşı birleşmiş sayılabilir. Beraber yapılan gezilerde Kruşçev, Nâsır ve Irak'ın fazlasıyla ünlü antikomünist (!) lideri Arif, Batı emperyalizmine hücumda birbirleriyle yarış ettiler. Gezinin Kruşçev için bir küçük karşılığı da çoktandır hapiste olan komünistlerin serbest bırakılması oldu.

Kruşçev'in Mısırdan ayrılmasından hemen sonra, Irak ve Mısır'ın bir devlet olarak birleşmesine doğru ilk adım atıldığı ilân olundu. Mısır yolculuğunda, Irak Başbakanı, Kruşçev'e şirin görünmeye çalışmış, hattâ onu Bağdat'a çağırmıştı. Ancak Rus Hükümet Başkanı, Arif'in Irak'ta iktidara geldikten sonra, komünist adı altında suçsuz insanları da hayatlarından eden 10.000 kişilik katliamı unutmadığından daveti sertçe reddetti, törenlerde de Arif'e pek gilleryüz göstermedi. Bunu gözönünde bulunduran batılı ve bazı tarafsız yorumcular, Irak-Mısır yakınlaşmasını Nâsır'ın kaypak politikasının son bir görünüşü olarak yorumladılar.

Kruşçev'le dostluk kuran, ona kur yapılan Orta-Doğu'da, on onbeş yıl önce Ali Mahir ve Nuri Sait Paşalar gibi Batı emperyalizmine hizmetle yerinde kalabilen devlet adamlarının borusu öterdi. Bu idareler birer birer devrildiler. Kurulan idareler Anti-Emperyalist ve gerçekten Milliyetçi nitelikleriyle sosyalizmi kendilerine slogan edinmişlerdir.

Batı'nın Orta-Doğu Politikası

Bu gelişmeler karşısında Batı'nın koşullara kendisini uyduramayan politikası Kennedy tarafından şöyle tesbit olunuyordu :

«Ortadoğu'nun meseleleri olan milliyetçilik, ekonomik gelişme ve mahalli politik düşmanlıklar, politikacılarımız tarafından önemsiz görüldü... Onların hayat standartları düşüktü, tarafsızlıklarıyla övünüyorlar, sömürülmelerinin canlı hatıralarını yaşıyorlardı. Araplar bilirler ki, toprakları Sovyetlerce işgal edilmiştir - fakat batılılarca edilmiştir - ve tarafsızlıklarını ve milliyetçiliklerini batı ile birleşerek gömmezler.

Diğer bir hata, kudretimizi büyük görüp milliyetçiliği küçümsemek oldu... Halkı değil, belli rejimleri destekledük, ve çoğunca geleceğimizi sevimsiz ve sonradan devrilen hükümet ve yöneticilere bağladık.

Bir hükümet bize dost, komünizme düşmansa ona iyi hükümet dedik ve propagandamızla böyle hükümetleri ayakta tutabiliriz zannettik» (1959 da Oregon'da bir üniversitede verdiği demeçten).

Ama bu sözleri söyleyen ileri kimse bile, sonradan Başkan olduğu hâde, bu tehişlere uygun bir dış politikayı tamamen uygulayamadı. Amerikan dışişlerinin alışılmış çalışma yöntemleri ve İngilizlerin kendi üslerini her ne pahasına elde tutma çabası, soğukkanlı ve bilinçli bir politika uygulanmasına, Kennedy'ye rağmen, engel oldu. Bir ulusal kurtuluş ve kuruluş hare-

keti olan Yemendeki Sallal hareketi derhâl komünizmle suçlandı, eski sömürücü zalim Sultanların yönetimi ele tekrar alma çabasını destekleyen İngiltere'nin bu davranışları onaylandı. Belki ortadoğu'daki petrol şirketlerinin görünmez ama çok etkin baskuları, belki eski dış politika hatalarının kolay düzeltilemeyeşi...

Bugün Ortadoğu'da en çok göze batan olgu, Amerika'nın bölgede tarafsızlığa razı olmasıdır. Ama bu görüşe uygun bir politika İngiltere'nin zaman zaman sert çıkışlarıyla ahenkli olarak yürümüyor. İngiltere bu bölgede eski imparatorluğundan arta kalmış çıkarlarının korunmasını, mevcut şeylerin ve hükümetlerin olduğu gibi kalmasını görüyor; buna karşılık Amerika bu konuda daha az duyarlı. Baş Güney Amerika ve Güney - Doğu Asya'da yeter derecede dertleyen, saltanatları ve belli kimseleri, şirketleri korumak için halkların sempatisini kaybetmeye niyeti yok görünüyor. Ama İngilizler görüşlerinde son derece kararlı, hattâ Süveyş'teki son yenilgiye rağmen gerekirse silâhlı mücadeleye bile taraftar.

Amerika'nın Orta-Doğuda önemli bir handikabı da İsrail. İsrail'den desteğini esirgemeyen, Amerika Milliyetçi ve yahudilerden nefret eden bir Arap dünyasında ağzıyla kuş tutsa şirin görünemez.

Orta-Doğu'da büyük devletlerin karşılıklı durumu şu gerçeği de ortaya koyuyor. Büyük devletler, çıkarlarının çok ağır bastığı bölgelerde, ya da ulusal güvenliği tehdit altında olunca dış politikalarında soğukkanlı clamıyorlar. Ne İngiltere Orta-Doğu'da, Ne Birleşik Amerika Küba konusunda, ne de Sovyet Rusya Romanya'nın Amerika ile ticaret görüşmeleri yapmasında soğukkanlı olarak düşünemiyor, normal ölçüleri elden kaçırıyor. Bu hallerde lüzumsuz duyarlılık ve sinirlilik dünya barışını yer yer, zaman zaman tehlikeye düşürüyor.

Özetlenirse, Orta-Doğu'da yerleşmiş çıkarlarla, kendi kaynaklarından yalnız kendilerinin faydalanmasını savunan halkların temsilcileri bir iktidar savaşındalar. Halkların temsilcilerinin Orta-Doğu'daki sembolü şimdilik Nâsır. Kudretini biliyor, Arap Dünyasında sevildiğinin farkında. Ama Nâsır hareketinin de önemli zayıf noktaları var.

Bir kere Nâsır'ın sadece ekonomik nedenlerden gelen kader birliğini irksal ve dinsel nedenlere uzatmak isteyişi, bir nevi dinsel imparatorluk heveslerine doğru onu götürüyor, ki, bu hiçbir meseleyi çözümleyemez. İkincisi, Nâsırcular her ülkede sosyalizm sloganı ile işbağına geliyorlar. Ama, herkes kafasındaki şeye sosyalizm diyor. Bir şeyin doğrusunun en büyük düşmanı da, onun sahtesidir. Böyle olunca, kendilerine sosyalist diyenler gerçek sosyalistleri eliyorlar. Yani Anti-Emperyalist savaşta binecekleri dalı kesiyorlar. Sonradan akılları başlarına geliyor ama, büyük zaman ve eleman kaybı oluyor.

Orta-Doğu, böylece, daha çok ileri, ama zaman zaman geriye atılacak adımların arefesinde görünüyor...

Öhhööö!..

Akhsünnetliler Üstüne Bir Deneme

HÜSEYİN KORKMAZGİL

Adamın biri :
—Okuyorum, dinleyin : «...Kıbrıslı Türkler can, mal emniyetine, insanca yaşamının şartı olan temel haklara kavuşturulmalıdır. (...) Fakat bütün bu işler ancak Kurtuluş Savaşı Türkiye'nin vazgeçilmez temeli olan «Misakı Milli» ışığı altında yürütülen, kişiliği olan bir politika ile başarılabılır. Biz Kurtuluş Savağını kazanmış, eski bir mirası tasfiye etmiş bir devletiz. Anavatanın sınırlarını mütecanis bir ulus varlığı etrafında kesin olarak çizmiş bulunuyoruz. Bugünkü sınırlarımız dışında hiçbir toprak üzerinde iddiamız yoktur, olmamalıdır (...) Üsler verip yardım almak şeklinde özetlenebilecek, Kurtuluş Savaşı Türkiye'ne hiç de yaraşmayan bir dış politika görüş ve anlayışına, bizim devlet adamlarımız bağlı kalsalar bile, böyle bir pazarlığın yakında mütefiklerimiz için cazibesi kalmıyacağı ciddiyle düşünülmalıdır.»

Birinci akhsünnetli :

—Bravo! İyi bir lâf. Kim söylemiş bunu?

—Başbakan...

—Devlet adamı dediğin böyle olur işte! Bravo şu Başbakan!

İkinci akhsünnetli :

—Bravo! İyi bir lâf. Kim söylemiş bunu?

—AP Genel Başkanı Pala Paşa...

—Yaaa! Bravo vallahi! Muhalefet Başkanı dediğin zat böyle konuşur işte! Gerçeğin ta kendisi!

Adamın biri :

—Hayır beyler! Bu sözler, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ındır!

Birinci akhsünnetli :

—Neee! İşçi Partisi mi? İşçi Partisi Genel Başkanı'nın mı? Aaaa... Hiç de iyi bir lâf değil. Memleketin millî menfaatine aykırı lâflar bunlar. Şu sırada böyle lâflar edilir mi? Bu, düpedüz şey radyosunun ağızı.

İkinci akhsünnetli :

—Türkiye İşçi Partisi mi? Bu sözleri Aybar mı söylemiş? Aaaa, ihaneti vatanıye diye buna derler işte! Kıbrısı sahip çıkmamalıyız... Kıbrıs diye bir meselemiz olmamalıymış... Kıbrıs da kim oluyormuş... Bu da lâf mı yani! Derhal kovuşturma açılmalı! Ne dersin arkadaş?

Birinci akhsünnetli :

—Doğru! Derhal açılmalı! Millî menfaate aykırı bir lâf bu.

İkinci akhsünnetli :

—Aykırı da söz mü! Düpedüz ihaneti vatanıye! Tedbir alınmalı.

Adamın biri :

—Menderes zamanında Makaryos'a sövülmüştü, değil mi? Resimleri caddelerde yakılmıştı Makaryos'un, değil mi? Resimleri ipe çekilmişti, değil mi? Akla gelmedik hakaret edilmişti Makaryos'a değil mi?

Birinci ve ikinci akhsünnetli :

—Evet, tabii! Aylarca sövdükü Makaryos'a, resimlerini yaktıktı; aylarca mitingler düzenlendiydi.

Adamın biri :

—Sonra Makaryos Ankara'ya geldi, değil mi?

Birinci ve ikinci akhsünnetli :

—Tabii, geldi. Hem de çok iyi karşılandı.

Niçin sordun bunu?

Adamın biri :

—Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın Ankara'ya gelmesi yasaklandı da...

Birinci ve ikinci akhsünnetli :

—Evet... hayır... şey... zir... vır... dırr... mır... miş... miş... muş... öhööö...

Adamın biri :

—Bugünkü Kıbrıslı liderler Menderes'in has ahbabıydılar, değil mi?

—Evet...

—Bugünkü Kıbrıslı liderler şimdiki hükümet adamlarının da has ahbablarıdır, değil mi?

—Evet... şey... vır... zir... miş... miş... muş... Burnunu sil, İbraam, Donunu çek, Mustafa...

Vatandaş :

—Vergi reformu diyorlardı; hani, nerde kaldı?

Akhsünnetliler, hepbirden :

—Dur aslanım, dur. Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır.

Vatandaş :

—Toprak reformu diyorlardı, ne oldu?

Akhsünnetliler, hepbirden :

—Dur birader, dur. Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır.

Vatandaş :

—Ucuzluğun yüzünü hiç mi göremeyeceğiz?

Akhsünnetliler, hepbirden :

—Eee, dur bakalım. Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır.

Vatandaş :

—Yolsuzluklar sürüp gidiyor; buna bir son verilmeyecek mi?

Akhsünnetliler, hepbirden :

—Oooo, amma da sabırsızın be! Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır.

Vatandaş :

—27 Mayısın dördüncü yıldönümü kutlandı. Ama, 1954 ortada birşey yok. Ne oluyor böyle?

Akhsünnetliler, hepbirden :

—Dur oğlum, dur. Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır.

Vatandaş :

—İşsizlik tak dedi canımıza! Sonu ne olacak bu işlerin?

—Hele sabret! Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır.

Vatandaş :

—Evsizlik, işsizlik, huzursuzluk... Başını alan işçi Almanya'ya kaçıyor. Nedir bunun sonu?

—Hele hele! Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır.

Vatandaş :

—Mahalli seçim, Senato seçimi derken, büyük seçim gelip çattı. Pekli, ya sonra?

—Hele hele! Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır.

Vatandaş :

—AP ister iktidar, CHP ister iktidar, millette kaimadı iktidar. Daha bekliye mi?

—Hele hele! Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır.

Vatandaş :

—Kalkınma Planı dediler, yine birkaç kişi kalkındı. Ne oluyor be kuzum?

—Hele hele! Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır.

—Eeee, bitsin artık bu rezalet! Gözleyi gözleyi gözüm dört oldu. Görelim artık şu demokrasi denilen haspayı.

Akhsünnetliler, hepbirden :

—Ulan, amma da sabırsızın be! Dur oğlum, dur; dur kızım, dur; dur kardeşim, dur; dur vatandaşım, dur; Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır.

Ve vatandaş düşünmeğe durdu : bir zamanlar bir marş çalınırdı bu caddelerde, «çıktık açın alınla, on yılda her savaştan»; şimdi sünnet düşünlerinde çalınıyor bu marş : «çıktık açık alınla, on yılda her savaştan».

Kutlu Olsuun!

Ah, yüzüm kızara kızara kırmızı kalmadı şu yer-yüzünde...

Çağdaş uygarlık düzeyi diye diye dümdüz ettik düzeyi. Neyi dilimize doladıksa, öldü; neye elimizi sürdükse, rezil oldu.

Fakat galiba, milliyetçilik dedikleri bu olsa gerek! Devrim diyeceksin, iki günde suratına benzeteceksin. Reform diyeceksin, iki günde bitpazarına çekeceksin. Demokrasi diyeceksin, faşizmi gübrelieyeceksin. Kamu yararı diyeceksin, üçbuçuk zibidiyi devlet içinde devlet haline getireceksin. Çağdaş uygarlık düzeyi diyeceksin, Ortaçağlı kurumları bayraklarla donatacaksın. Demokratik ittifak diyeceksin, kendi ülkende işsizlikten, hastalıktan, açlıktan günde ellibin kişi kıkdarken, makro-liberal, makro-kapitalist ve makro-empereyalistlerin

çakarlarını savunmak için öleceksin. Bağımsızlık diyeceksin, bir yandan bağımsızlık bayramları kutlarken, öte yandan, bağımsızlıklarını kazanmak için dövüşen halkları kınayacaksın. Söyleyin, neyi ağzımıza aldık da kokutmadık!

Yüksek vatanserverler nutuk atarlardı vakiyle :

—Ey aziz ve leziz vatandaşlar! 1 Mayıs İşçi Bayramınız kutlu olsun!

Sonra ne oldu, anlıyamadık; birdenbire değişti bu eğizler. Yüksek vatanserverlerimiz nutuk atmağa devam ettiler :

—Aziz ve leziz vatandaşlar! 1 Mayıs Bahar Bayramınız kutlu olsun!

—Bahar bayramınız kutlu olsun!

—Bayramınız kutlu ve mübarek olsun!

—Mübarek olsun!

—Olsun!

Ve biz böylece, devrimciiliğimizi bir güzelce ispat ettikten sonra, bu «olsun» bile tarihe karıştı. 1 Mayıs'ı Hıdırellez yapıp çıktık. Başladık, 1 Mayıs günlerinde piknik yapmağa, paskalya yumurtası yuvarlayıp fındırdeğmeğe. Niye?

Çünkü efendim, başka uluslar 1 Mayıs'ı işçi bayramı diye kutuyorlarmış! Öyleyse biz bahar bayramı diye kutlarız. Doğrusu, hiçkimseye benzemeğe niyetimiz yok (Amerika hariç!). Hatta «bahar»ına da lüzum yok, «bayramınız kutlu olsun» der, çıkarız. Yoo, «bayram»ına da lüzum yok, «kutlu olsun» yetmiyor mu? Aman canım sen de, «tatil» der çıkarız be birader. Canı isteyen paskalya yumurtası yuvarlar, canı isteyen tvist yapar, canı isteyen alaturka göbek atar. İşçi mi dedin? Hayır, biz öyle bir nesne tanımıyoruz evlâdım! İmtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir kitleyiz biz. Gerçi sendika, toplu sözleşme, grev, boykot, sosyal adalet gibi tri laflar ediyoruz ama, bunların işçilerle bir ilgisi, ilintisi yoktur. Biz bu lafları, Batı uygarlık düzeyine ulaşmak için ediyoruz. Canım, dış yardım meselesi yani... Yani, desinler işte... Ulan, milli kalkınma dâvası be! Hıyarlığın lüzumu yok işte! Bir dirhem et, bir milyon ayıp kapatır a cicim!

Örneğin, 1964 1 Mayısını şöyle kutladık biz :

—Ah, ne güzel yumurtaların var, nonoğum!

—Bu omfeti annen mi yaptı yavrucuğum? Aman, ne nefis şey!

—Ah gekerim, hırsızlığın kutlu ve mübarek olsun!

—Senin de cicim! Kaçakçılığın kutlu ve mutlu olsun!

—Oh, nurculuğun kutlu ve mübarek olsun!

—Senin de nur-ı aynım, senin de! Gericiliğin kutlu ve mübarek olsun!

—Kalkınman kutlu olsun yavrum! Kaç katlı?

—Ooo, bu kleopatra saç pek gitmiş sana cicim,

—Caminiz kutlu ve mutlu olsun erenler!

—Sakalşerifin mübarek olsun evlât! Kutularım val-lahi!...

—Mübarek haccını tebrik ederim üstad, kutlu olsun yani...

—Ağalık reformunu tebrik ederim birader, kutlu olsun!

—Gümrüksüz mü bu araba? Oh, tebrik ederim!
—Ümmetçiliğin ve de kafataslığına helâl olsun yoldaşım, tebrik ederim yani...

—oo, bu kleopatra saç pek gitmiş sana cicim, kutlarım vallahi!

—Çıkar artık şu etolü şekerim! 1 Mayıs ayol... Mamafi, kutlarım yani.

—Hamdolsun bugünlere erdik. Daim bugünlere eresin evlâdım. Anana selâm söyle.

—Tapulama Kanununun mübarek olsun muhterem!

—Bu kaçınıcı flörtün maydarling? Kutlarım yani...

—Viski, twist, çaçaça... Yaşasın emekçiler! Enternasyonal cartcourt.

Evet, aynen böyle kutladık 1964 1 Mayısını.

Böylesine renksizlik, böylesine şaşkınlık görülmemiştir! Tanganika'nın bile bir yönü-yordamı var, ama bizim yok! Yamyam diye alay ettiğimiz Afrika ülkelerinin bile bir yönü-yordamı var, fakat bizim yok! Şu yeryüzünde kendimizi nereye koyacağımızı bilemiyorum! Hititlerle urartu biraderlerimiz doğrulsalar da mezarlarından, şöyle-bir dolasalar ülkeyi, balgam balgam tükürürlerdi suratımıza.

Gidinin kuzucukları! 1 Mayısı bahar bayramı deseniz ne olacak, demesiniz ne olacak? İşçi bayramı deseniz ne olacak, demesiniz ne olacak? Hiçbir baraj hiçbir akarsuyu durduramamıştır. Şu ülkede haklarını elde etmek için savaşıyor, direnen emekçi sınıfı var mı yok mu, siz ona bakın! Gerisi fasa-fiso...

Sen Git, Ben Geliyorum

Maşallah çok iyi çalışmaktadır kafası, geçimi de yolundadır; gazeteleri su gibi içer, kitapları pasta gibi lüp lüp yer; hangi taşı kaldırsanız, altından çıkar. Ama, merunun değildir gidişten. Dinliyecek birini buldu mu, başlar :

—Rezalet! Hırsızlık, vurgunculuk, kaçakçılık, namussuzluk... Hayır, düzelmez bu memleket!

İki saat nutuk çeker, gidişin kötülüğüne değgin.

—Peki ama, dersiniz, ne düşünüyorsunuz durumu düzeltmek için? Örgütlenmeden olmaz bu işler. Buyrun, kaydolun Türkiye İşçi Partisi'ne ve o güzel fikirlerinizden yararlanalım. Hem, durumunuz da iyi; paraca da desteklemiş olursunuz partiye...

Alt dudagını üst dudagina geçirir;

—Yok azizim, yok, der. Hele siz gidin, ben geliyorum.

Nutuk atacak bir enayi bulmak için yürüyüp gider.

Kelle-kulak yerindedir, çarşaf gibi diploması vardır, emekçiden, işçiden yanadır, insanın insanı sömürmesine asla tahammülü yoktur. Hele, «gerçek demokrasi» dedi mi, dallarda kuş kalmaz! Devlet sektörü der, plân der, hız kalkınma der, sosyal adalet der, kardeşlik der, bir araba şey der. Burun buruna gelirsiniz caddeye; daha siz «merhaba» demeden o başlar sayıp dökmeğe :

—Rezalet! Böyle demokrasi olmaz! Bu sömürme düzeninin yıkılması lâzım! İnsanın insan gibi yaşaması

lâzım! Gerçek demokrasi bu değil!

Ve bir araba laf!

—Beyfendi, dersiniz, örgütlenmeden olmaz bu işler. Buyrun, partiye girin, namuslu bir insan gibi çalışın, yardım edin partiye.

Alt dudagını üst dudagina geçirir,

—Yok azizim, yok, der. Sırası değil... Hele sen git, ben geliyorum.

Nutuk atacak bir enayi bulmak için yürüyüp gider.

Hamahını dinlersiniz, «rezalet!» der. İşçisini dinlersiniz, «rezalet!» der. İşsizini dinlersiniz, «rezalet!» der. Topraksız köylüsünü dinlersiniz, «rezalet!» der. Memurunu dinlersiniz, «rezalet!» der. Esnafını dinlersiniz, rezalet! Üniversitelisini dinlersiniz, rezalet! Okumuşunu dinlersiniz, rezalet! Okumamışını dinlersiniz, rezalet! Evsizini, gömleksizini, ekmeeksizini dinlersiniz, rezalet!

Sorarsınız :

—Peki, nasıl olsun istiyorsun?

—Bunlara son verilmesini!

—Kim verecek? Belediyenin çöp kamyonu mu? Fatma halanın tekiri mi? Hasan ağanın öküzü mü?

Mal mal bakar yüzünüze.

—Türkiye İşçi Partisi'nin tüzüğünü okudun mu dersiniz.

Okumamıştır.

—Anayasayı okudun mu, dersiniz.

Okumamıştır.

—Örgütlenmeyi düşünmüyor musun, dersiniz.

Düşünmemiştir.

—Söylediklerin doğru, dersiniz. Hadi gel, gir işçi Partisi'ne, örgütlen, güçlen, al iktidarı ve düzelt bu kötülükleri. Var mı başka çıkar yol?

Alt dudagını üst dudagina geçirir,

—Amaaaa... Hele sen git, ben geliyorum.

İşte o zaman, «al, istediğin budur senin!» deyip, suratının ortasına oturtacaksın tokatı.

Şuna bak bel! Parti? Partiye girmez. Dernek? Derneğe girmez. Para? Para vermez. Emek? Emek vermez. Örgütlen? Örgütlenmez. Kavuşturmuş kollarını, bekler ki düzelsin memleket, bekler ki sosyal adalet yağsın tepeden, bekler ki son bulsun namussuzluk...

Enayi!

Hüseyin KORKMAZGİL

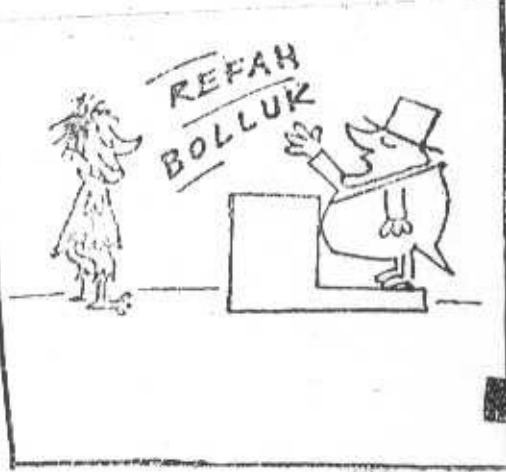
EME K Ç İ

ÇIKTI

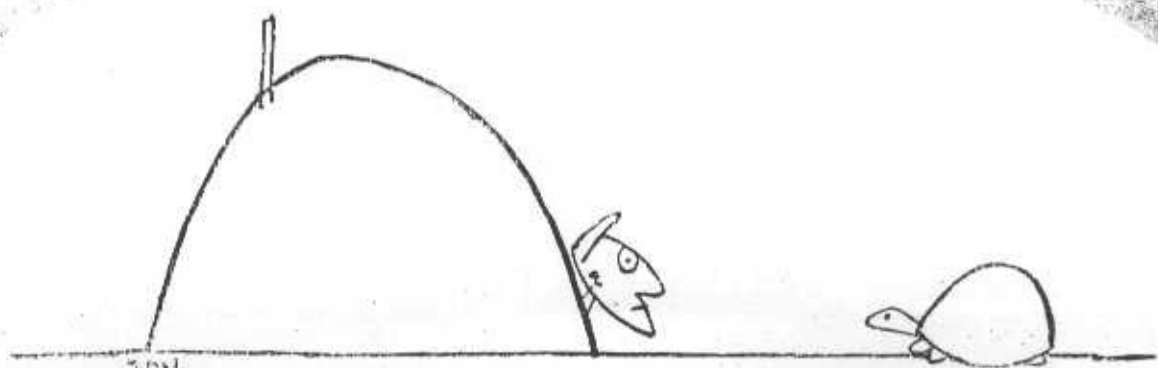
Istanbul'da toplumsal aydın ve emekçilerin bir araya gelerek kurdukları EMEKÇİ gazetesinin ilk sayısı 13 Haziranda çıkmıştır.

Haftalık olan gazeteye başarılar diler, okurlarımıza salık veririz.

SOSYAL ADALET

YAZISIZ

TON

VA71G17